

รายงานฉบับสมบูรณ์

(ระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๕๑ – เดือนสิงหาคม ๒๕๕๔)

โครงการศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรม บ้านบางจานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

คณะผู้วิจัย

๑. นายวรศักดิ์	แก้วสีสุข	หัวหน้าทีมวิจัย
๒. นายกิตติศักดิ์	อินเทียน	ทีมวิจัย
๓. นายสหรัฐ	พลอยมี	ทีมวิจัย
๔. นายนาวี	ชำนาญกุล	ทีมวิจัย
๕. นางสาวสุภัทตรา	จินดาพฤกษ์	ทีมวิจัย
๖. เด็กชายเบญจรงค์	พ่ออามาตย์	ทีมวิจัย
๗. เด็กหญิงจิราภรณ์	หนูสัมฤทธิ์	ทีมวิจัย
๘. เด็กหญิงธาริศา	บุญแจ่ม	ทีมวิจัย
๙. เด็กชายฉัตรชัย	เดชอ่อน	ทีมวิจัย
๑๐. เด็กหญิงรุจิรา	รุ่งแสง	ทีมวิจัย
๑๑. เด็กชายคันตะวัน	บุญแจ่ม	ทีมวิจัย
๑๒. เด็กหญิงจิตติมา	จินดาพฤกษ์	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

รายงานฉบับสมบูรณ์

(ระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๕๓ - เดือนสิงหาคม ๒๕๕๔)

โครงการศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรม
บ้านบางจานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

คณะผู้วิจัย

๑. นายวชิรศักดิ์	แก้วสีสุข	หัวหน้าทีมวิจัย
๒. นายกิตติศักดิ์	อินเทียน	ทีมวิจัย
๓. นายสหรัฐ	พลอยมี	ทีมวิจัย
๔. นายนาวี	ชำนาญกุล	ทีมวิจัย
๕. นางสาวสุภัทตรา	จินดาพฤกษ์	ทีมวิจัย
๖. เด็กชายเบญจรงค์	พ่ออามาตย์	ทีมวิจัย
๗. เด็กหญิงจิราภรณ์	หนูสัมฤทธิ์	ทีมวิจัย
๘. เด็กหญิงธารธิดา	บุญแจ่ม	ทีมวิจัย
๙. เด็กชายฉัตรชัย	เดชอ่อน	ทีมวิจัย
๑๐. เด็กหญิงรุจิรา	รุ่งแสง	ทีมวิจัย
๑๑. เด็กชายคันตะวัน	บุญแจ่ม	ทีมวิจัย
๑๒. เด็กหญิงจิตติมา	จินดาพฤกษ์	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กํานํา

สถานการณ์ปัจจุบันบริบทพื้นที่ตำบลบางจานเปลี่ยนแปลงไปเข้าสู่สังคมเมือง ร่องรอยวิถีชีวิตชุมชนในอดีตได้เลือนหายไปตามกาลเวลาเหลือเพียงคำบอกเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ที่น้อยคนนักจะได้รับฟัง คำถามเกิดขึ้นมากมายเมื่อมองย้อนกลับมาค้นหารากเหง้าของตนเอง บางคำถามก็ได้รับคำตอบ อีกหลายคำถามที่ยังคงต้องค้นหาต่อไป

การเรียนรู้ที่นำพาชีวิตออกสู่วิถีชีวิตของชุมชน จากบ้านสู่เมือง จากเมืองสู่ความศิวิไลซ์ ทำให้หลายคนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปตามกระแสค่านิยม โดยไม่มีโอกาสย้อนกลับมาค้นหาคุณค่าของชีวิตที่แท้จริง ซึ่งการศึกษาในระบบไม่เอื้ออำนวยในการเรียนรู้ เนื่องจาก เด็กและเยาวชนบางส่วนเดินทางไปศึกษาตามโรงเรียนในเมือง และอยู่ต่างโรงเรียนกัน จึงทำให้ความสัมพันธ์ลดน้อยลง โครงการศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรม บ้านบางจาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนในตำบลบางจาน ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ประเพณีวัฒนธรรม ที่อยู่ภายในตำบลของตนเอง กระบวนการวิจัยเป็นการจัดกิจกรรมส่งผลให้เด็กและเยาวชนมาเจอกัน ได้เล่น ได้เรียนรู้

ถึงแม้ระยะทางที่จะเดินทางไปสู่เป้าหมายนั้นยังอีกไกลแต่พวกเราก็ได้เริ่มก้าวออกจากจุดเริ่มต้น แม้เป็นเพียงก้าวเล็กๆ ของเด็ก แต่ก็เต็มไปด้วยดอกไม้สีสันสดใสระหว่างทางที่พวกเราเดินผ่านเก็บเกี่ยวประสบการณ์ค่อยๆ ขยายของการเรียนรู้สู่อนาคต รอวันที่ผู้ใหญ่มาจูงมือแล้วร่วมก้าวไปด้วยกัน

นักวิจัยโครงการ

สารบัญ

บทที่ ๑ บทนำ	หน้า
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๒
๑.๓ วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	๒
๑.๔ ประเด็นการวิจัย	๒
๑.๕ วิธีดำเนินการ	๒
๑.๖ พื้นที่ดำเนินการ	๓
๑.๗ ระยะเวลาดำเนินการ	๓
๑.๘ งบประมาณดำเนินการ	๓
๑.๙ ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๓
๑.๑๐ ผู้รับผิดชอบโครงการ	๓
 บทที่ ๒ บริบทชุมชน	
๒.๑ บริบทชุมชนตำบลบางจาน	๔
๒.๒ กลุ่มเป้าหมาย	๖
 บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๔
 บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมตำบลบางจานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	๒๒
๔.๒ แนวทางในการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านบางจาน	๓๕
 บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและอภิปราย	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๔๑
๕.๒ บทเรียนการวิจัย	๔๓
๕.๓ ปัญหาการวิจัย	๔๖
๕.๕ ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต	๔๖
 ภาคผนวก	
ก. สรุปรายงานการประชุม	๔๕
ข. รูปภาพกิจกรรมของโครงการ	๑๑๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ

ตำบลบางจาน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๐,๗๔๕ ไร่ หรือ ๑๗.๒๐ ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรประมาณ ๔,๓๕๒ คน มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ ๑,๐๘๐ ครัวเรือน จำนวน ๕ หมู่บ้าน สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ลักษณะดินเป็นดินเหนียวค่อนข้างแข็งและเป็นบริเวณน้ำทะเลเคยท่วมถึง เกิดตะกอนน้ำทะเลที่พัดพามาทับถมทำให้เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกและทำนา คลองธรรมชาติไหลผ่านมีแหล่งน้ำธรรมชาติ เหมาะแก่การเพาะปลูก ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนาและเลี้ยงสัตว์ และค้าขายบ้างบางส่วน

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนภายในชุมชนมีความเรียบง่าย สภาพบ้านเป็นบ้านไม้ ๒ ชั้น จะปลูกอยู่ห่างๆ กันแต่ละบ้านก็จะมีบริเวณพื้นที่รอบบ้านไม่มีกำแพงกัน จึงทำให้ไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวกสบาย ต่อมาถูกหลานเพิ่มมากขึ้นจึงมีการขยับขยายสร้างบ้านปูนขึ้นคึกๆ กันและสร้างกำแพงล้อมรอบ เดิมชุมชนบ้านบางจานเป็นชุมชนเก่าแก่มีการตั้งถิ่นฐานขึ้นมาอย่างช้านาน จึงมีการสืบทอดเรื่องราวบอกต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ทั้งประวัติศาสตร์ชุมชนและประเพณีวัฒนธรรม อันสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีต

สภาพของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สถานการณ์ปัจจุบันประเพณีวัฒนธรรมเริ่มมีบทบาทลดน้อยลง และสูญหายไปตามกาลเวลา โดยสาเหตุที่สำคัญมีอยู่หลายประการ ประการแรก สภาพเศรษฐกิจที่เจริญเติบโต คนภายในชุมชนเน้นการทำงานเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อการหารายได้มากขึ้น ทำให้เวลาที่สมควรวมกลุ่มพูดคุยกันลดลง ความเป็นปัจเจกบุคคล เห็นได้จากความหลากหลายของอาชีพ เช่น วัฒนธรรมของอาชีพเกษตรกรรมลดลงไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต ประการที่สอง ขาดการสืบทอดระหว่าง การผลิตเปลี่ยนช่วงอายุ โดยเฉพาะการศึกษาเล่าเรียนของเด็กและเยาวชนที่ไปเรียนนอกพื้นที่เพิ่มมากขึ้นและอยู่ต่างโรงเรียนกัน จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันลดน้อยลง อีกทั้งโอกาสที่จะเข้าไปเรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมีน้อยมาก ประการที่สาม ภาวะความทันสมัย เทคโนโลยีที่เข้ามากระทบกับชุมชน จนทำให้เกิดค่านิยม ความสนใจไปตามสื่อ โฆษณาที่เน้นการบริโภคนิยม มองข้ามคุณค่าแท้จริงที่แฝงอยู่ในประเพณีวัฒนธรรม

จากสาเหตุดังกล่าว กลุ่มเด็กและเยาวชนตำบลบางจานจึงมีการพูดคุยเสนอแนวคิดที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนและประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงร่วมกันค้นหาแนวทางและวิธีการทำให้เด็กและเยาวชนรวมถึงคนในชุมชนถึงเห็นความสำคัญของประเพณีวัฒนธรรมอันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและชุมชน อีกทั้งเป็นการพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการปฏิบัติการ เป็นการคิดอาวุธทางปัญญาสร้างประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต

๑.๒ คำถามการวิจัย

แนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมชุมชนบ้านบางจานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมที่อยู่ภายในชุมชนบ้านบางจานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- เพื่อค้นหาแนวทางในการเรียนรู้และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมที่สามารถสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป
- เพื่อชักชวนคนที่สนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

๑.๔ ประเด็นศึกษา

- สภาพพื้นที่และความเป็นมาของตำบลบางจานมีกี่หมู่บ้าน แล้วแต่ละหมู่บ้านมีความเป็นมาอย่างไร ทำไมถึงตั้งชื่อหมู่บ้านแบบนี้
- ประเพณีวัฒนธรรมการเล่นของแต่ละชุมชนมีอะไรบ้าง เช่น วิธีการเล่น เล่นอย่างไร ทำไมถึงต้องเล่นอย่างนี้ ทำไมถึงต้องมีประเพณีวัฒนธรรมเหล่านั้นในบ้านเรา คุณค่าต่อชุมชน
- แหล่งความรู้ ผู้รู้ และคนที่สามารถถ่ายทอดได้มีใครบ้าง มีวิธีการถ่ายทอดอย่างไร
- รูปแบบการเรียนรู้คุณค่าและการถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมมีอะไรบ้าง
- แนวทางในการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเราต้องทำอย่างไร

๑.๕ วิธีดำเนินการ

- การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรม วิธีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนบริบทของชุมชนบ้านบางจานด้วยวิธีการต่างๆ
- นำข้อมูลมาสรุปและจัดการแยกแยะให้เป็นหมวดหมู่ ทบทวนข้อมูลว่าถูกต้องและครบถ้วนแล้วหรือยัง
- การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงข้อมูลในแต่ละหมวดหมู่ แสดงให้เห็นความเป็นมาของเหตุและผลในบริบทของชุมชน
- ประชุมปรึกษาหารือกันถึงแนวทางหรือทางเลือกที่เหมาะสม ในการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้
- สรุปผลการดำเนินการและถอดบทเรียนจากประสบการณ์ จัดเวทีชาวบ้านในการนำเสนอ

๑.๖ พื้นที่ดำเนินการวิจัย

ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

๑.๗ ระยะเวลาดำเนินการ

๑๕ เดือน (๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ - ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๒)

๑.๘ งบประมาณ

๑๘๗,๕๕๐ บาท

๑.๙ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

-ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมที่อยู่ภายในชุมชนบ้านบางจานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

-แนวทางในการเรียนรู้คุณค่าและฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมที่สามารถนำแนวทางไปใช้ในการสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป

-มีคนที่สนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีร่วมกัน

๑.๑๐ ผู้รับผิดชอบโครงการ

๑. นายวชิรศักดิ์	แก้วสีสุข	หัวหน้าทีมวิจัย
๒. นายกิตติศักดิ์	อินเทียน	ทีมวิจัย
๓. นายสหัส	พลอยมี	ทีมวิจัย
๔. นายนาวิ	ชำนาญกุล	ทีมวิจัย
๕. นางสาวสุภัทตรา	จินดาพฤษย์	ทีมวิจัย
๖. เด็กชายเบญจรงค์	พ่ออามาตย์	ทีมวิจัย
๗. เด็กหญิงจิราภรณ์	หนูสัมฤทธิ์	ทีมวิจัย
๘. เด็กหญิงธรรธิดา	บุญแจ่ม	ทีมวิจัย
๙. เด็กชายฉัตรชัย	เดชอ่อน	ทีมวิจัย
๑๐. เด็กหญิงรุจิรา	รุ่งแสง	ทีมวิจัย
๑๑. เด็กชายคันตะวัน	บุญแจ่ม	ทีมวิจัย
๑๒. เด็กหญิงจิตติมา	จินดาพฤษย์	ทีมวิจัย
๑๓. นางราตรี	จันทร์เขียว	ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

บทที่ ๒

บริบทชุมชน

๒.๑ บริบทชุมชนตำบลบางจาน

๒.๑.๑ สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.หนองโสน อ.เมือง ต.ท่าแร่ อ.บ้านแหลม
 ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.ช่องสะแก อ.เมือง ต.บางแก้ว อ.เมือง
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.บางขุนไทร อ.บ้านแหลม
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.ช่องสะแก อ.เมือง
 อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมือง ๕ กิโลเมตร

เนื้อที่

๑๐,๗๔๕ ไร่ (๑๗.๒๐ ตารางกิโลเมตร)

ภูมิประเทศ

พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา ลักษณะดินเป็นดินเหนียวค่อนข้างเค็ม

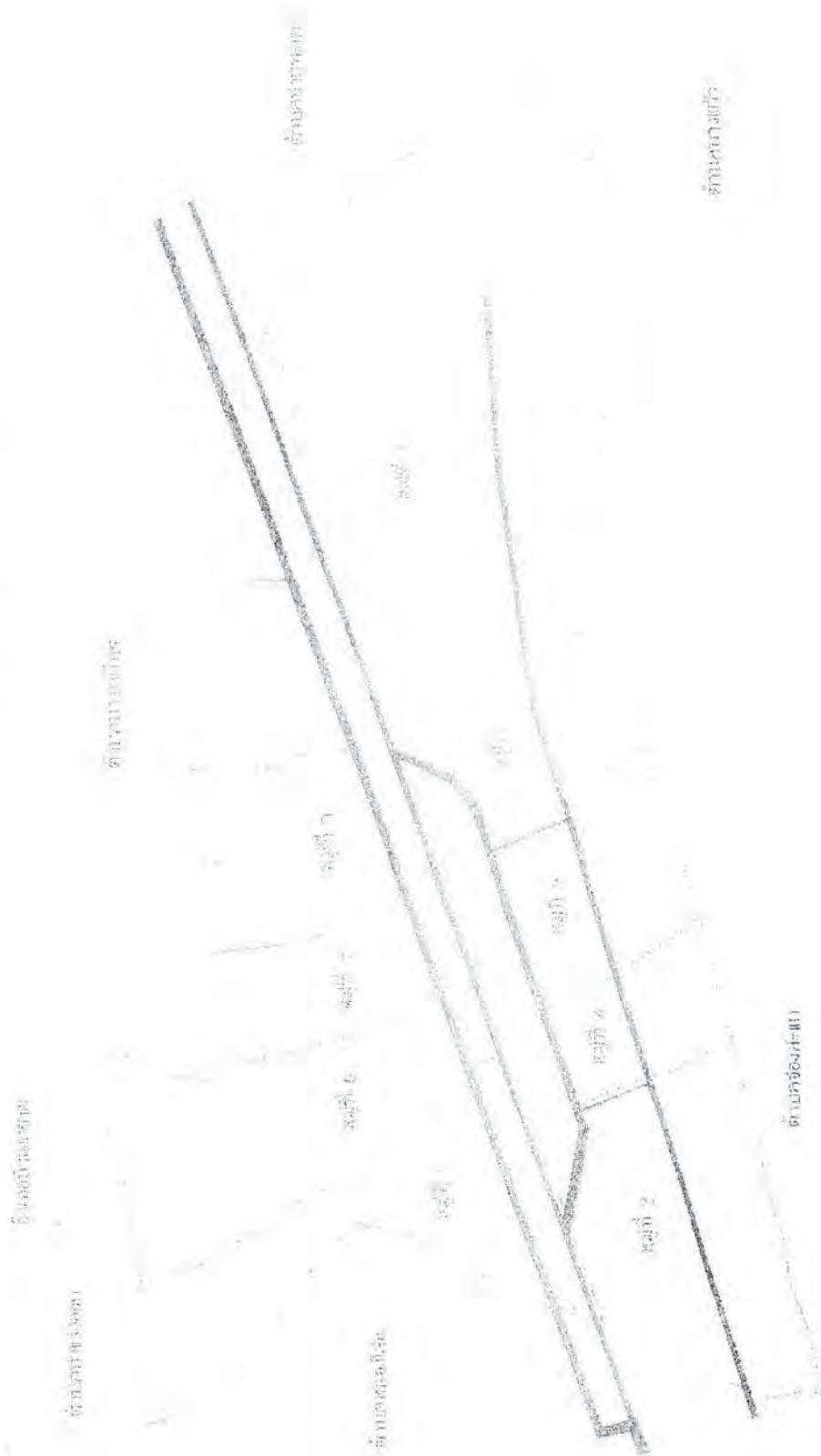
จำนวนหมู่บ้าน มีทั้งหมด ๘ หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ ๑ บ้านวัดชีตาม ๒๔๐ ครัวเรือน ประชากร ๕๘๑ คน ชาย ๔๕๓ คน หญิง ๔๘๘ คน
 หมู่ที่ ๒ บ้านหนองเป็ดน้ำ ๑๔๕ ครัวเรือน ประชากร ๕๖๗ คน ชาย ๒๗๐ คน หญิง ๒๕๗ คน
 หมู่ที่ ๓ บ้านบ้านวัดโศกา ๑๕๒ ครัวเรือน ประชากร ๕๓๕ คน ชาย ๒๓๕ คน หญิง ๓๐๐ คน
 หมู่ที่ ๔ บ้านท่ามะกอก ๗๘ ครัวเรือน ประชากร ๓๐๔ คน ชาย ๑๖๐ คน หญิง ๑๔๔ คน
 หมู่ที่ ๕ บ้านศาลเจ้าพ่อโรงหนัง ๕๒ ครัวเรือน ประชากร ๓๔๖ คน ชาย ๑๕๕ คน หญิง ๑๙๑ คน
 หมู่ที่ ๖ บ้านไถ่เบี้ย ๕๑ ครัวเรือน ประชากร ๓๔๕ คน ชาย ๑๗๑ คน หญิง ๑๗๔ คน
 หมู่ที่ ๗ บ้านท่าไทร ๗๒ ครัวเรือน ประชากร ๓๒๐ คน ชาย ๑๖๒ คน หญิง ๑๕๘ คน
 หมู่ที่ ๘ บ้านท่าใหญ่ ๔๓ ครัวเรือน ประชากร ๑๘๓ คน ชาย ๘๓ คน หญิง ๑๐๐ คน
 หมู่ที่ ๙ บ้านคอนกระเบื้อง ๑๖๗ ครัวเรือน ประชากร ๘๐๓ คน ชาย ๔๑๑ คน หญิง ๓๙๒ คน

ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น ๔,๓๕๒ คน แยกเป็นชาย ๒,๑๔๔ คน หญิง ๒,๒๐๘ คน จำนวนครัวเรือน ๑,๐๘๐ ครัวเรือน มีความหนาแน่น ๒๕๘ คน/ตารางกิโลเมตร ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ ๖๒ หลังคาเรือน / ตารางกิโลเมตร

แผนที่ตำบลนางาม

๒.๑.๒ สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพ

๑. ทำนา ๒. ค้าขาย ๓. รับจ้างทั่วไป

หน่วยธุรกิจ

- โรงสี	๑	แห่ง
- โรงจำหน่ายไม้แปรรูป	๑	แห่ง
- ฟาร์มเป็ด,ไก่,หมู	๖	แห่ง
- ร้านค้าชุมชน	-	แห่ง

๒.๑.๓ สภาพทางสังคม

การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	๑	แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา	๑	แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	๑	แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์	๒	แห่ง
- หอกระจายข่าว	๕	แห่ง
- เลี้ยงตามสาย	๑	แห่ง

สถาบันและองค์กรศาสนา

- วัด/สำนักสงฆ์	๓/๑	แห่ง
- ศาลเจ้า	๔	แห่ง

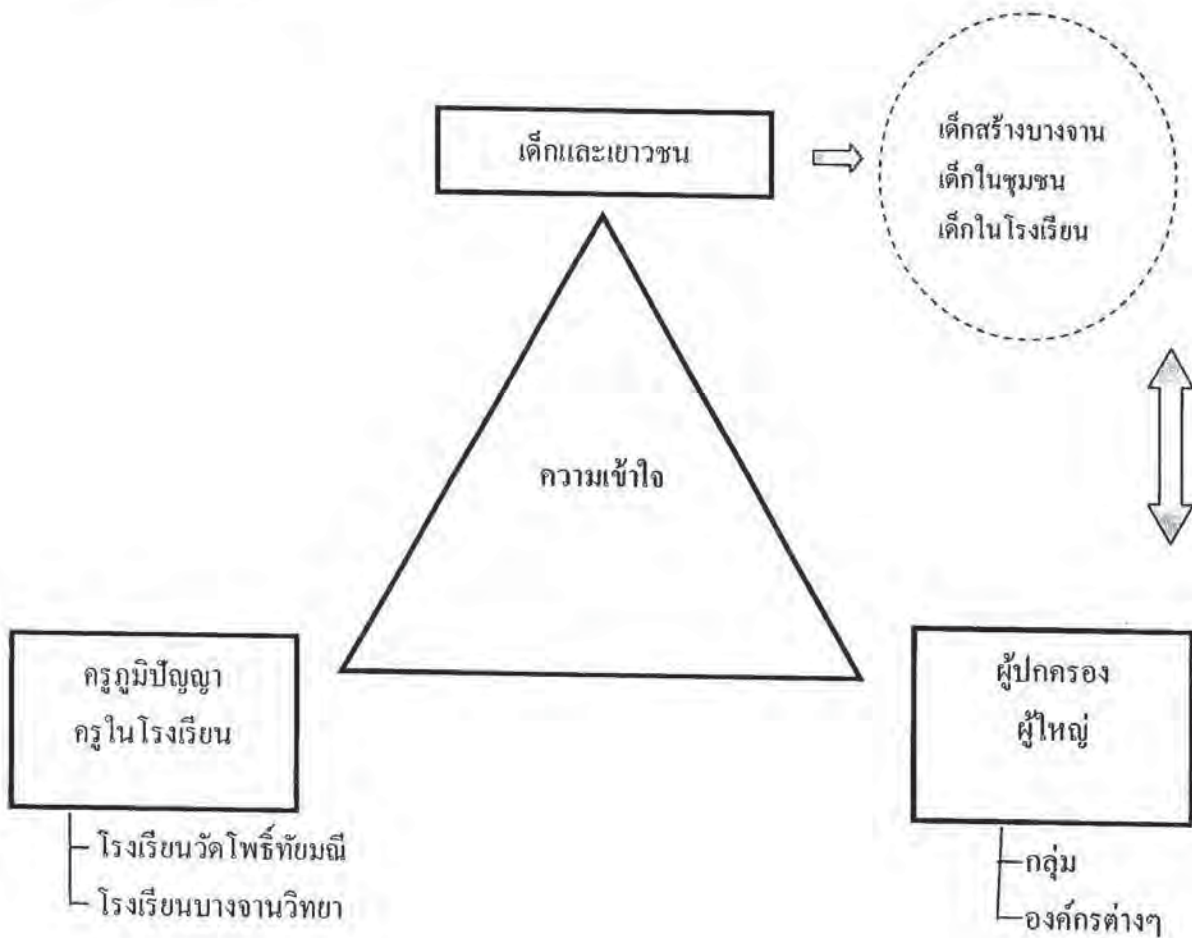
สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล	๑	แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ที่ทำการตำรวจชุมชน	๑	แห่ง

๒.๒ กลุ่มเป้าหมาย

๑. เด็กและเยาวชน

- กลุ่มเด็กสร้างบางงาน เป็นทีมวิจัยส่วนใหญ่อยู่ในชั้นมัธยมศึกษา ช่วงอายุประมาณ ๑๒ - ๑๗ ปี โดยเริ่มต้นจากการเข้าค่ายโครงการวัฒนธรรมชุมชนศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงที่นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาฝึกงานที่ตำบลบางงาน พ.ศ. ๒๕๕๐ จากนั้นรวมกลุ่มกันปฏิบัติกิจกรรมผ่านโครงการวิจัย

- เด็กในชุมชน ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ตามโรงเรียนภายในตัวเมืองจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากการศึกษาที่มุ่งเน้นในหลักสูตรวิชาและการดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมความเป็นเมือง ทำให้ขาดโอกาสที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน มุ่งเน้นที่เด็กชั้นประถมศึกษา ช่วงอายุ ๗ - ๑๒ ปี

- เด็กในโรงเรียน ชั้นประถมศึกษาโรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี สิริพรรณพิทยฯ และชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนบางงานวิทยา ตำบลบางงาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพราะว่าเป็นสถานศึกษาที่อยู่ภายในตำบลบางงาน

๒. ครูภูมิปัญญาและครูภายในโรงเรียน

- นายชีพ นันทวล	แพทย์แผนโบราณ ยาสมุนไพร
- นายปิ่น อยู่สุข	แพทย์แผนโบราณ วิธีการเป่า
- นายประเสริฐ แต้มฤทธิ์	เรือบก

- นางโสน นาครักษา	แกงหัวศาลและแกงใบมะขาม
- ครูประยูญ หุ่นศาสตร์	กลองยาว,ลำตัด
- นายบรรจบ บุญประเสริฐ	ศิลปะปูนปั้น
- นายสาโรจน์ บุญประเสริฐ	ศิลปะปูนปั้น
- นายทาบ อยู่สุข	งานกระเจา
- ครูสุทัศน์ ทวีชัย	โรงเรียนบางจานวิทยา
- ครูพรพรรณ มนัสพาสณ์เกษม	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี

๓. ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ เป็นผู้ปกครองของทีมวิจัยและผู้ใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญในกลุ่ม/องค์กรชุมชน หน่วยงานต่างๆ ดังนี้

๓.๑ กลุ่ม/องค์กรชุมชน

๑. ลูกเสือชาวบ้าน

เริ่มก่อตั้งเมื่อ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ จากการจัดอบรมที่โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ระยะเวลา ๕ วัน ในขณะนั้น นายจิต มากมูล เป็นกำนันตำบลบางจาน และเป็นแกนนำในการก่อตั้ง หลังจากนั้นก็ยุติบทบาทลง จนมาถึง พ.ศ. ๒๕๕๐ มีการจัดอบรมอีกครั้งหนึ่งที่โรงเรียนบางจานวิทยา และหลังจากนั้นก็ได้ออกกิจกรรมมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการต้อนรับลูกเสือใหม่ร่วมกับตำบลอื่นๆ ในการจัดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมหลักๆของลูกเสือชาวบ้านตำบลบางจาน ก็คือ การละเล่นเรือบก กลองยาว

๒. ชมรมภาคีเครือข่ายผู้สูงอายุ

สำนักงานวัย กองส่งเสริมสุขภาพ ได้ก่อตั้ง ชมรมภาคีผู้สูงอายุ โดยศูนย์บริการสาธารณสุขต่างๆ ของสำนักงานวัยจะประสานงานติดต่อและร่วมกับสำนักเขตในพื้นที่เดียวกันจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น เพื่อสนับสนุนให้เป็นฐานในการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิก รวมทั้งผู้สูงอายุในพื้นที่นั้นให้ได้รับการช่วยเหลือ และบริการสังคมต่างๆตามที่จำเป็น เช่น ความช่วยเหลือด้านการแพทย์ ด้านสวัสดิการสังคม ด้านศาสนา และเป็นศูนย์ประสานงานและร่วมมือกันในการประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อผู้สูงอายุ

นโยบายของชมรมผู้สูงอายุตำบลบางจาน

ด้านมนุษยธรรม

- ส่งเสริมการสนับสนุนเผยแพร่ความรู้แก่ครอบครัวชุมชนในการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ

ด้านประเพณีวัฒนธรรม

- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัว โดยมีบุตรหลานดูแลเอาใจใส่ตลอดชีวิต
- ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เสริมคุณค่าผู้สูงอายุ เพื่อให้ลูกหลานตระหนักในค่าของสูงอายุ และมีความกตัญญูกตเวที
- สนับสนุนให้ผู้สูงอายุสนใจวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นผู้นำในประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของคน

ด้านการพัฒนา

- สนับสนุนให้ประชาชนได้มีการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ
- ส่งเสริมผู้สูงอายุช่วยเหลือตัวเอง และทำงานตามอัธยาศัย เพื่อให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง

- ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุโดยทางตรงและทางอ้อม
- สนับสนุนการรวมกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันเอง หรือบุคคลวัยอื่นในลักษณะของชมรม สมาคม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการพัฒนาตนเอง
- ส่งเสริมผู้สูงอายุได้มีการออกกำลังกาย และโภชนาการที่เหมาะสมเป็นประโยชน์กับตนเอง
- ส่งเสริมกิจกรรมระดมทุน เพื่อใช้ในกิจกรรมของชมรมให้มากที่สุด
- ให้ความช่วยเหลือกับหน่วยงานราชการ ในเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

๓. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

จัดตั้งขึ้นภายใต้โครงการสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ริเริ่มโครงการขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์กลางติดต่อประสานงาน และแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล ข่าวสารระหว่างอาสาสมัครและให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนได้กำหนดกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานไว้ ๑๐ ประการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขและชาวบ้านที่ร่วมมือกัน ดังนี้

๑. การให้ความรู้สุขภาพอนามัยแก่เพื่อนบ้าน
๒. การจัดหาที่จำเป็นไว้ในชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนยาและเวชภัณฑ์ (ซึ่งในปัจจุบัน การดำเนินงานจัดตั้งกองทุนยา ละเวชภัณฑ์ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากชาวบ้านนิยมไปรับยาที่สถานีอนามัย หรือสถานพยาบาลอื่นมากกว่า)
๓. การสุขภาพีบาล และการจัดหา น้ำสะอาด ได้แก่ การส่งเสริมให้ประชาชนมีภาชนะเก็บน้ำสะอาดไว้ดื่มและไว้ใช้เพียงพอ การกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี
๔. การสร้างภูมิคุ้มกันโรค ได้แก่ การแนะนำให้ผู้ปกครอง นำเด็กมาฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้ครบทุกราย
๕. การส่งเสริมโภชนาการ ได้แก่ การแนะนำประชาชนให้รู้จักรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การเฝ้าระวังทางโภชนาการโดยการชั่งน้ำหนักเด็กแรกเกิด ถึง ๕ ปีทุกราย
๖. การรักษาพยาบาลเบื้องต้น ได้แก่ การปฐมพยาบาล การทำแผล การให้ยาสามัญประจำบ้าน การดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย
๗. การอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว ได้แก่ การแนะนำการปฏิบัติตนระหว่างตั้งครรภ์ และหลังคลอด การเลี้ยงดูเด็ก และการคุมกำเนิดวิธีต่างๆ
๘. การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น ได้แก่ แจ้งข่าวการเกิดโรคติดต่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทราบ
๙. การทันตสาธารณสุข ได้แก่ การแนะนำประชาชนให้รู้จักดูแลรักษาปากและฟัน สอนการแปรงฟันที่ถูกต้อง
๑๐. การป้องกันและบำบัดสารเสพติดและสุขภาพจิต ได้แก่ การแนะนำประชาชนให้รู้จักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว หลีกเลี่ยงสารเสพติดทุกชนิด

๓.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางจาน

เป็นศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนก่อนอนุบาล เริ่มดำเนินการจัดตั้งศูนย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ด้วยงบประมาณ ๒๗,๐๐๐ บาท โดยมีที่เลี้ยง ๑ คน อัตราเงินเดือน ๒๕๐ บาท ต่อมาอาคารศูนย์เด็กเล็กได้รับการอนุเคราะห์จากท่านพระครูกิตติวิหารภรณ์ (เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทัยมณี) ให้สร้างอาคารหลังใหม่ (ที่อยู่ปัจจุบันมีเนื้อที่ ๒๐๐ ตารางวา) และได้งบประมาณจากสภาตำบลบางจานเป็นเงินทั้งสิ้น ๕๐๐,๐๐๐ บาท สร้างขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๓๕ และสร้างเสร็จเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๕ เปิดดำเนินการวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

ผู้ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบางจานต้องผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตร ได้รับค่าตอบแทนจากพัฒนาชุมชนเดือนละ ๓,๐๐๐ บาท โดยที่เด็กจะได้รับอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) ตามโครงการจัดหาอาหารกลางวันจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

กิจกรรมหลักของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๑. อบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนปฐมศึกษา ให้มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมตามวัย
๒. โครงการจัดทำสื่ออุปกรณ์การเรียน การสอนโดยผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม
๓. โครงการจัดหาอาหารกลางวัน และจัดหาอาหารเสริม (นม) สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
๔. จัดทำมุมการเรียนการสอน
๕. จัดมุมพักผ่อนสำหรับเด็กและผู้ปกครองมารอรับเด็ก
๖. ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับบริเวณศูนย์เด็กเล็กเพื่อความสวยงาม
๗. จัดสถานที่ล้างมือ แปร่งฟัน สถานที่รับประทานอาหาร
๘. จัดให้มีการประชุม คณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองเด็กอย่างสม่ำเสมอ
๙. ปลูกพืชผักสวนครัวโดยผู้ปกครองและคณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็กเข้ามามีส่วนร่วม
๑๐. ประสานกับฝ่ายการค้าเนกกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
๑๑. ดูแลสุขภาพร่างกายของเด็ก
๑๒. อบรมเลี้ยงดูเด็กให้กล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

๒. โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ศิริพรรณพิทยา

ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๕ โดยนายอำเภอเมืองเพชรบุรีในขณะนั้น เป็นผู้จัดตั้ง เติมจัดการเรียนการสอนอาศัยที่ศาลากลางหมู่บ้านบางจาน เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.๑ – ป.๖ ต่อมาย้ายมาตั้งที่วัดโพธิ์ทัยมณี หมู่ที่ ๑ ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ๑-๓ และระดับประถมศึกษาปีที่ ๑-๖

๓. โรงเรียนบางจานวิทยา

พ.ศ. ๒๕๑๘ บ้านบางจานในสมัยนั้นถนนจากบางจานสู่ตัวเมืองในฤดูแล้งจะมีฝุ่นมากและถนนเป็นหลุมเป็นบ่อหน้าฝนจะมีน้ำขังไม่สะดวกต่อการเดินทาง เป็นอุปสรรคต่อผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา นายคลัง ไข่นาค กำนันตำบลบางจานในขณะนั้น ได้ปรึกษากับคณะผู้บริหารตำบลและผู้ใกล้ชิดเพื่อที่จะหารือกันจัดตั้งโรงเรียนมัธยมภายในตำบลและได้ปรึกษากับอาจารย์แสวง เอี่ยมมงคล ผู้อำนวยการ

โรงเรียนพรหมานุสรณ์ ได้ให้การสนับสนุนแล้วชี้แนวทางการดำเนินการให้ทางคณะผู้จัดตั้งได้เดินทางเข้ากรมสามัญศึกษา เพื่อที่จะขอคำแนะนำและคำชี้แจง จากเจ้าหน้าที่กรมสามัญศึกษา โดยมีเงื่อนไขดังนี้

๑. ต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า ๓๕ ไร่
๒. ต้องมีอาคารชั่วคราว
๓. จำนวนเด็กที่เข้ามาศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

คณะผู้ก่อตั้งได้ดำเนินการตามที่กรมกำหนดแล้วทำเรื่องเสนอไปตามขั้นตอนทางกรมฯ เห็นสมควรจึงได้อนุมัติให้จัดตั้งโรงเรียนบางจานวิทยาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ แต่แท้จริงแล้วความพร้อมมีน้อยมากทางกรมฯ จัดส่งครูมาให้ ๓ คน โดยมี นายสมพงษ์ เมธานาวิน เป็นผู้บริหารคนแรก ใช้สถานที่บริเวณ วัดโพธิ์ชัยมณีเป็นการชั่วคราว ทางคณะผู้ก่อตั้งได้ดำเนินการหาที่เพื่อสร้างตัวอาคารได้ที่วัดร้าง (ที่ธรณีสงฆ์) ชื่อวัดโลกา จำนวนเนื้อที่ ๑๖ ไร่ แต่ก็ไม่พอจะต้องขอเนื้อที่จากชาวบ้านข้างเคียงเพิ่ม ทำให้คณะผู้ก่อตั้งโรงเรียนประสบปัญหาเป็นอย่างมาก คณะถูกเสียดชาวบ้านรุ่น (๐๐๙/๒) นำโดยคุณชูศักดิ์ ถึงการวัดพื้นที่ราบถึงปัญหาการก่อตั้งโรงเรียนจึงช่วยหาทุนซื้อที่ดินและสร้างอาคารได้สำเร็จ ชุมชนก็ให้การสนับสนุนทำให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้

โรงเรียนบางจานวิทยาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง มีเนื้อที่ประมาณ ๓๖ ไร่ ๓ งานเศษ เปิดสอนตั้งแต่ ม.๑-ม.๖ มีทั้งสายวิทย์และสายศิลป์ ปัจจุบันมีนักเรียนประมาณ ๓๐๐ กว่าคน โดยงบประมาณซึ่งลดลงครึ่งหนึ่งจากอดีตที่มีนักเรียนกว่าหกร้อยคน ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กในตำบลบางจานและตำบลใกล้เคียง ปัจจุบันพื้นที่ของโรงเรียนบางจานวิทยาประกอบด้วย ด้านหน้าเป็นพระพุทธรูป พระพุทธศรีวัชรมิ่งมงคล หรือหลวงพ่อเหือก พระประจำโรงเรียน อาคารเรียนทั้งหมด ๔ อาคาร ห้องปฏิบัติการ อาคารปฏิบัติการเกษตร ๑ หลัง อาคารปฏิบัติการเกษตรคหกรรม ๑ หลัง โรงอาหาร บ้านพักครู ๔ หลัง หอประชุม ศาลา สนามกีฬาฟุตบอล และสนามตะกร้อ

๔. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบางจาน ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี หลักเกณฑ์และวิธีการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ มีการจัดการเรียนรู้ในทุกวันอังคาร ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบางจาน

วิธีการเรียนรู้

๑. การเรียนรู้จากกลุ่ม
๒. การเรียนรู้ด้วยตนเอง
๓. การเรียนรู้จากการเสริมความรู้
๔. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

๑. การวัดและประเมินผลหมวดวิชา
๒. การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
๓. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
๔. การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์

เวลาเรียน ใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๔ ภาคเรียน ยกเว้นกรณีที่ยกเว้นผลการเรียน สามารถจบหลักสูตรก่อนได้

๕. สถานีนอนามัยตำบลบางจาน

เดิมสถานีนอนามัยตำบลบางจาน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๕๕ หมู่ ๑ ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอาคารได้รับการบริจาคโดย นางสังวาล พลอยเขียว โดยเป็นสำนักงานผดุงครรภ์ด้วยทุนผูกพัน ต่อมานางสำเนียง นาครักษา ได้บริจาคที่ดินพื้นที่ปัจจุบัน จำนวน ๑ ไร่ ๒ งาน ในพื้นที่ หมู่ที่ ๖ ตำบลบางจานและได้แจ้ง เป็นที่ดินราชพัสดุเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการย้ายและปลูกสร้างอาคารพร้อมทั้งยกฐานะให้เป็นสถานีนอนามัยตำบลบางจาน ต่อมาอาคารเดิมชำรุดเสียหายจึงมีการก่อสร้างอาคารหลังใหม่ขึ้นทดแทน ในปีงบประมาณ ๒๕๔๒ ปัจจุบันสถานีนอนามัยเปิดให้บริการรักษาโรคทั่วไป ควบคู่กับการป้องกันเฝ้าระวังโรคติดต่อตามฤดูกาล และโรคไม่ติดต่ออื่นๆ โดยเป็นสถานพยาบาลในเครือข่ายของโรงพยาบาลพระจอมเกล้าเพชรบุรี

๖. องค์การบริหารส่วนตำบลบางจาน

ความเป็นมา

ในอดีต สถานที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบางจานนั้น เป็นศูนย์ข้อมูลของตำบลบางจานมาก่อน โดยมีสภาพเป็นศาลาไม้ และมีเวทีสำหรับการประชุมปรึกษาหารือในตำบล

ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ ศูนย์ข้อมูลของตำบลบางจานได้ถูกเปลี่ยนไปใช้เป็นที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบางจานแทนหน้าโดย กำนันปราโมทย์ พุ่มพวง ซึ่งขณะนั้นเป็นกรรมการบริหาร (ฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นผู้ริเริ่มก่อสร้างที่ทำการบริหารส่วนตำบลบางจาน

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ นายเสถียร นิลทะสิน ได้รับตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ฝ่ายบริหาร) ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

๑. เพื่อให้การคมนาคมมีความสะดวก รวดเร็ว มีระบบไฟฟ้าและประปาครบทุกพื้นที่
๒. เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในชีวิตประจำวัน
๓. เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการกับสิ่งแวดล้อม และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
๔. เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถพัฒนาระบบบริหารและบริการ รวมทั้งสร้างความปลอดภัยในชีวิต
๕. เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
๖. เพื่อให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้ พร้อมทั้งมีความอยู่ที่ดี

ยุทธศาสตร์การพัฒนา และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบางจาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วง ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒) ไว้ ๘ ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการคมนาคม และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

๑.๑ ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษาถนน สะพาน ท่อระบายน้ำ

๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

๒.๑ ก่อสร้างปรับปรุง บำรุงรักษาตูดึงน้ำและคูขังน้ำ

๒.๒ การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

๒.๓ การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง”

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านแหล่งน้ำ

๓.๑ ขุดลอกคลอง ก่อสร้างคาคคลอง ฝายน้ำล้น คลองส่งน้ำและทิ้งน้ำ

๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

๔.๑ การสร้างจิตสำนึกและตระหนักในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๒ การจัดระบบบำบัดและจัดการขยะมูลฝอย

๔.๓ ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม

๔.๔ การจัดระบบบำบัดน้ำเสีย

๕. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ

๕.๑ สนับสนุนกระบวนการประชาสังคมให้มีส่วนร่วมทุกระดับ

๕.๒ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

๕.๓ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บพัฒนารายได้

๕.๔ ปรับปรุงพัฒนาสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ พร้อมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาให้บริการ

๕.๕ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่ประชาชน

๕.๖ ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๕.๗ เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และช่วยเหลือผู้ประสบภัย

๖. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๖.๑ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น

๖.๒ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาและพัฒนากิจกรรมการสอนพัฒนาการ

๗. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการสาธารณสุข

๗.๑ ป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์

๗.๒ ป้องกันและควบคุมไข้เลือดออก

๗.๓ ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

๘. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิต

๘.๑ จัดสวัสดิการสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส

๘.๒ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

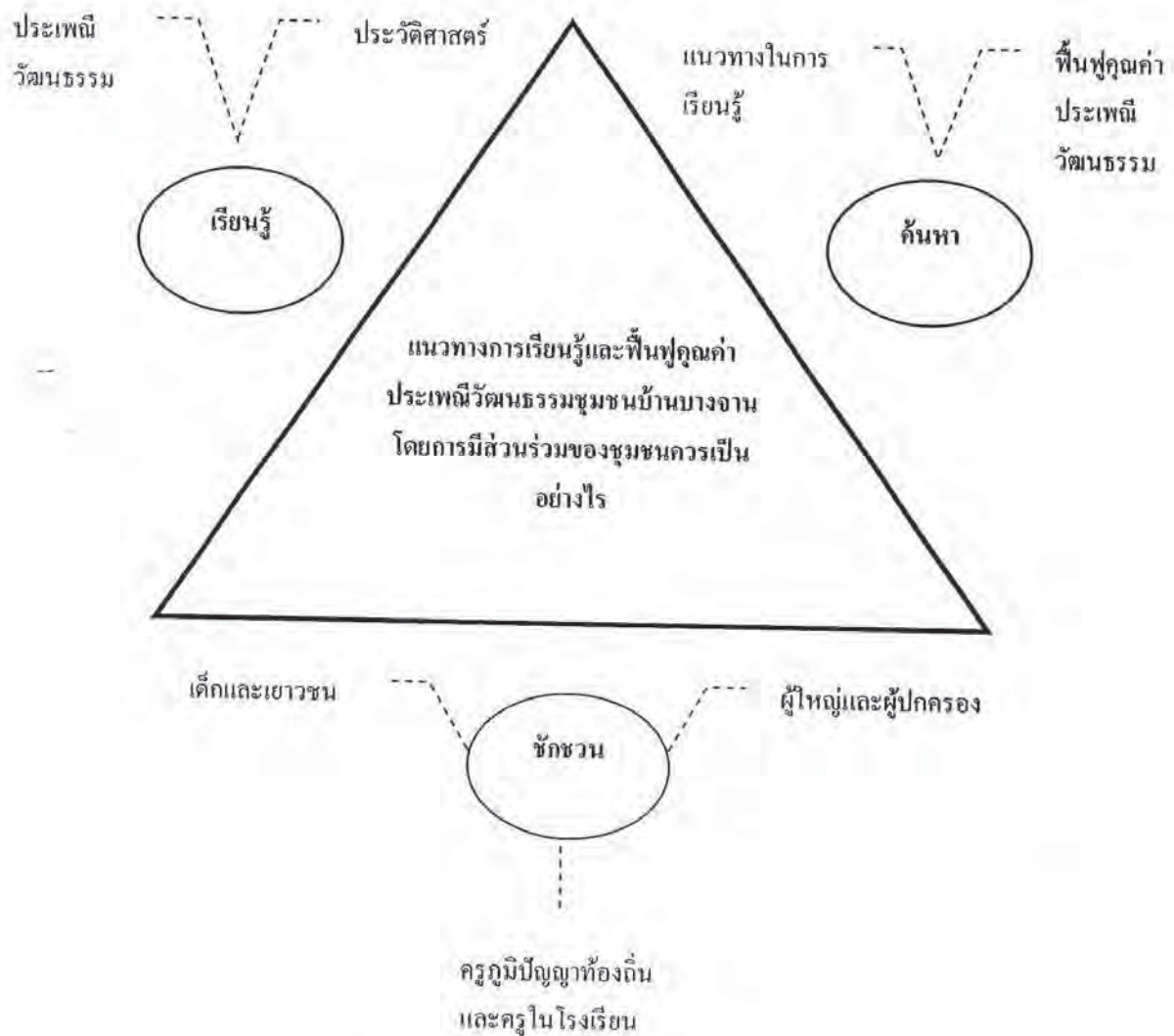
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ว่า แนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมชุมชนบ้านบางจาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๑.๑ เพื่อศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมที่อยู่ภายในชุมชนบ้านบางจานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๑.๒ เพื่อค้นหาแนวทางในการเรียนรู้และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมที่สามารถสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป

๑.๓ เพื่อชักชวนคนที่สนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน

แผนภาพแสดงวิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานโครงการ ประกอบด้วย กิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมที่ ๑ ตีสนิท พิชิตโครงการ ๒ ครั้ง

ครั้งที่ ๑

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อหาเพื่อนมาเข้ากลุ่ม
๒. ทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ปกครอง คนในชุมชนผู้รู้ ภูมิปัญญา บุคคลทั่วไป

สถานที่

หมู่ที่ ๓ ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กระบวนการ

๑. แบ่งกลุ่มลงพื้นที่ออกเป็น ๒ กลุ่ม ระหว่างคอนบนกับคอนล่างของหมู่ ๓
๒. เดินเข้าไปคุยตามบ้านด้วยการสวัสดีและทักทาย
๓. แบ่งหน้าที่ คนถาม คนจดบันทึก

ผลการดำเนินการ

๑. คนที่ไปคุยด้วยยังไม่ค่อยเข้าใจ ตัวเราเองก็ยังไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้
๒. คนที่ไปคุยด้วยยังไม่ค่อยให้ความสนใจ
๓. มีการบอกเล่าการเล่นเก่าๆ ได้แก่ งานกระจาด เรือบก เป็นต้น
๔. เวลาที่ไม่ตรงกับคนในชุมชน

ครั้งที่ ๒

วัตถุประสงค์

๑. ค้นหาเด็กภายในชุมชนที่สนใจร่วมกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กภายในชุมชน

สถานที่

หมู่ที่ ๓ ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กระบวนการ

๑. ไปพร้อมกันทั้งหมด
๒. การพูดคุยมีสิ่งล่อใจ (แรงจูงใจ) ไปเรียนรู้ต่างจังหวัด

ผลการดำเนินการ

เด็กที่สนใจมาร่วมกิจกรรมจำนวน ๖ คน ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่เคยเข้าร่วมกิจกรรม โครงการค่ายวัฒนธรรมชุมชนศึกษา พัฒนาชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงที่นักเรียนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฝึกงานที่ตำบลบางจาน จึงเป็นการชักชวนไปพูดคุยเกี่ยวกับการทำกิจกรรมและการไปเรียนรู้ต่างจังหวัด

กิจกรรมทัศนศึกษาโครงการ เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจโครงการของ ตนเอง ทีมวิจัย ชุมชน เป็นต้น โดยเฉพาะตนเองและทีมวิจัยที่เริ่มกิจกรรมในขณะที่ทีมวิจัยยังเข้าใจไม่ชัดเจน จึงเป็นการทดลองปฏิบัติ เพื่อการเรียนรู้ ด้วยศักยภาพของทีมที่ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน อายุ ๑๒ - ๑๗ ปี จึงทำได้ในระดับหนึ่ง ใน ส่วนของการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองในการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการให้เด็กไปพูดคุยกับผู้ปกครอง ยังไม่มี การพูดคุยกับผู้ปกครองโดยตรงหรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติกิจกรรม

ในการดำเนินกิจกรรมทัศนศึกษาโครงการทั้ง ๒ ครั้ง อยู่ในบริเวณพื้นที่ หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๓ ในช่วง ของเดือน สิงหาคม - กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ครั้งแรกกับครั้งที่สองมีความต่างกันในการวางแผน เนื่องจากครั้งแรกมีการพูดคุย วัตถุประสงค์ แบ่งบทบาทหน้าที่ อย่างชัดเจนก่อนการดำเนินการ แต่ครั้งที่สองเป็นการชักชวน แล้วยัดกันในการปฏิบัติกิจกรรม ในช่วงลงมือปฏิบัติเป็นการเดินพูดคุยตามบ้าน หลังปฏิบัติกิจกรรมแล้วครั้งแรก มีการกลับมาสรุปบทบทวน เช่น ความรู้สึก สิ่งที่ได้เรียนรู้ เป็นต้น แต่ครั้งที่สองไม่ได้กลับมาสรุป

ในการถอดบทเรียนทีมวิจัยจึงได้เรียนรู้กระบวนการในการปฏิบัติกิจกรรมจากการทดลองลงมือปฏิบัติ โดยก่อนลงมือปฏิบัติ จะต้องมีการวางแผน วัตถุประสงค์ของกิจกรรม วิธีการ แบ่งบทบาทหน้าที่ เป็นต้น ในขณะที่ ลงมือปฏิบัติร่วมแรงร่วมใจกัน แล้วกลับมาสรุปบทบทวน ถึง ความรู้สึก วิธีการผลการดำเนินการ การแก้ไขจุด คัดขาด เป็นต้น

กิจกรรมทัศนศึกษาโครงการเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจ จึงสามารถปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ให้ สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการปฏิบัติกิจกรรมตามสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

กิจกรรมที่ ๒ เวทีทำความเข้าใจโครงการและเก็บข้อมูล

วัตถุประสงค์

๑. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการให้กับชาวบ้านในชุมชน
๒. เก็บข้อมูลชุมชน
๓. หาแนวร่วมในการทำงาน

กลุ่มเป้าหมาย

คนในชุมชนผู้รู้ ภูมิปัญญา บุคคลทั่วไป

สถานที่

บริเวณบ้านครูประยูร หุ่นศาสตร์

กระบวนการ

๑. สมาชิกที่เข้าร่วมเวทีแนะนำทำความเข้าใจ
๒. อธิบายนโยบายเกี่ยวกับโครงการ
๓. แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรม

ผลการดำเนินการ

๑. คนในชุมชนบางคนเข้าใจบางคนไม่เข้าใจในโครงการ
๒. ได้วิธีการในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้
 - การออกแบบกิจกรรมเสริมทักษะในด้านต่างๆ เช่น การสังเกต การคิด การฟัง การเขียน เป็นต้น
 - การออกแบบกิจกรรมเพื่อสำรวจความสนใจต่อประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน
 - การออกแบบกิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ในการเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน

เวทีทำความเข้าใจโครงการ เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่ที่ปฏิบัติกิจกรรมภายในตำบลบางจาน เป็นเวทีที่นักวิจัยซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ได้มีโอกาสพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้ใหญ่ เนื่องจากที่ผ่านมาทีมวิจัยได้ปฏิบัติกิจกรรมทั้งภายในชุมชนและการเดินทางออกนอกพื้นที่ ทำให้หลายคนเริ่มสงสัยว่ากลุ่มนี้กำลังทำอะไร

ในการจัดเวทีครั้งนี้ทำให้ได้เรียนรู้ว่าการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากการวางแผนในครั้งนี้เป็นเพียงการนัดแนะ ไม่ได้มาประชุมวางแผนร่วมกันจึงส่งผลต่อการปฏิบัติกิจกรรม ดังนั้นการวางแผนที่ชัดเจนจำเป็นที่จะต้องมาประชุมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน วิธีการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ อีกทั้งการเตรียมการต่างๆ เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ สถานที่ เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และการเตรียมคนที่ จะเข้าร่วมเวที เรียกว่า “สัปปายะ” นั่นเอง

จากการดำเนินการการเริ่มต้นเมื่อแนะนำตัวสมาชิกที่เข้าร่วมเวทีแล้วควรที่จะพูดคุยความคาดหวังก่อนเนื่องจากแต่ละคนมาด้วยความตั้งใจที่ต่างกัน บางคนตั้งใจที่จะมารับฟังเพื่อที่จะนำไปปฏิบัติ บางคนมาเพื่อสังเกตการณ์ เป็นต้น นำไปสู่การพูดคุยเพื่อให้บรรลุความคาดหวังที่ตั้งไว้ และควรที่จะรับฟังการแสดงความคิดเห็นของทุกคนเพราะความคิดที่แสดงออกมาเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าแต่ละคนคิดอะไรอยู่มีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ดังนั้นคนที่มามีบทบาทในการดำเนินการพูดคุยจึงจำเป็นที่จะต้องมีทักษะในด้านต่างๆ เช่น การสังเกต การตั้งคำถาม การวิเคราะห์ เป็นต้น ถ้าหากทีมวิจัยขาดประสบการณ์ที่เล็งจำเป็นที่จะต้องเข้ามาเสริมกระบวนการ ในขณะเดียวกันทีมวิจัยก็ได้เรียนรู้ที่จะนำมาพัฒนาศักยภาพของตนเอง

การสรุปบทเรียน เป็นการวิเคราะห์กิจกรรมตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน ของทีมวิจัยนำมาสู่การค้นหาเหตุและปัจจัยของสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ได้มาซึ่งแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมครั้งต่อไป

กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรม Walk rally เรียนรู้ชุมชน

จัดค่าย ๓ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ค่าย “จุดประกายความคิด ตีตราวาทะปัญหา”

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อค้นหาเด็กและเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้
๒. เพื่อพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เช่น การสังเกต การฟัง การตั้งคำถาม เป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กและเยาวชนในตำบลบางจาน

สถานที่

โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กระบวนการ

๑. เวทีวางแผนออกแบบกิจกรรม
๒. การปฏิบัติกิจกรรม
๓. สรุปบทเรียน

ผลการดำเนินงาน

๑. ได้เด็กและเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้

๒. เกิดความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างเด็กและเยาวชนภายในชุมชน
๒. เข้าใจศักยภาพของทีมงานขึ้นต่อภาระงาน ส่งผลต่อการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพของทีมงานต่อไป

ครั้งที่ ๒ ค่าย “ศิลปะหรรษา พาสุขสรรค์” ตอน ศิลปะสำหรับเด็ก ครั้งที่ ๑”

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน
๒. เพื่อรวบรวมเด็กและเยาวชนที่สนใจในการปฏิบัติกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กและเยาวชนในตำบลบางจาน

สถานที่

โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กระบวนการ

๑. เติ้วางแผนออกแบบกิจกรรม
๒. การปฏิบัติกิจกรรม
๓. สรุปบทเรียน

ผลการดำเนินงาน

๑. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน ครอบคลุมปัญญา เช่น การวาดภาพ การปั้น เป็นต้น
๒. เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งให้ความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรม

ครั้งที่ ๑ ค่าย “ศิลปะหรรษา พาสุขสรรค์” ตอน ศิลปะสำหรับเด็ก ครั้งที่ ๒”

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อชักชวนเด็กและเยาวชนที่สนใจในการร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะนำไปสู่การเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรม
๒. เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กและเยาวชนในตำบลบางจาน

สถานที่

โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กระบวนการ

๑. เติ้วางแผนออกแบบกิจกรรม
๒. การปฏิบัติกิจกรรม
๓. สรุปบทเรียน

ผลการดำเนินงาน

๑. เด็กและเยาวชนมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะนำไปสู่การเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรม
๒. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน ครุภูมิปัญญา เช่น การสานใบตาล ผ้ามัดข้อม เป็นต้น

กิจกรรมที่ ๔ สรุปข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อทบทวนการเก็บข้อมูลประวัตินุชนแต่ละหมู่บ้าน วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม
๒. เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์
๓. เพื่อนำข้อมูลมาประกอบกันเป็นข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมหมู่บ้าน

กลุ่มเป้าหมาย

ทีมวิจัย

สถานที่

บ้านนาหว้า อำเภอภูทอก

กระบวนการ

คุยกับทีมวิจัย

ผลการดำเนินงาน

๑. ได้ข้อมูลประวัตินุชนแต่ละหมู่บ้าน วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม
๒. ทราบปัจจัยเงื่อนไขในการดำเนินงานในชุมชนตำบลบางจาน
๓. ได้แนวทางการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน

กิจกรรมที่ ๕ เวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดจากการทำกิจกรรมมานำเสนอสู่ชุมชน
๒. เพื่อให้ชุมชนร่วมกันตรวจสอบข้อมูลที่นำเสนอ

กลุ่มเป้าหมาย

คนในชุมชน ทีมวิจัย

สถานที่

ห้องประชุมใหญ่ โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กระบวนการ

๑. ทีมวิจัยนำเสนอผลการดำเนินงาน
๒. จัดเวทีเสวนาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานวิจัย
๓. แสดงการร้องเพลงเรือ โดยชุมชนบางจาน

ผลการดำเนินงาน

๑. ชุมชนได้รับข้อมูลจากโครงการวิจัย

๒. ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องโดยการตรวจสอบของชุมชน

ประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

จากแผนงานการดำเนินงานจะเห็นว่าแต่ละกิจกรรมต้องใช้ศักยภาพค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนเตรียมงาน กระบวนการ การบริหารจัดการ เป็นต้น ที่ผ่านมากลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเยาวชน ดังนั้นการดำเนินงานจึงขึ้นอยู่กับศักยภาพ และปัจจัย เงื่อนไข ต่างๆ จึงไม่สามารถดำเนินงานเป็นไปตามแผนได้ สามารถสรุปได้ ๓ ประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก ทีมวิจัย ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนพลังในการสร้างสรรค์กิจกรรมมีจำกัด อีกทั้งการศึกษาในระบบที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรม กิจกรรมอื่นๆ ที่เยาวชนดำเนินงานนอกเหนือจากงานวิจัย เป็นต้น มีผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรม เยาวชนเหมาะสมกับการเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้กิจกรรมมากกว่าการเป็นแกนนำดำเนินงาน

ประเด็นที่สอง กระบวนการดำเนินงาน ในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งอาศัยปัจจัยภายในในการดำเนินการ กระบวนการ ยังขาดประสบการณ์ไม่ว่าจะเป็น วิทยาการกระบวนการ การสรุปประเด็น การถอดบทเรียน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอก นั่นคือทีมที่มีพลัง ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

ประเด็นสุดท้าย การบริหารจัดการงานวิจัย บทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการโครงการ เช่น การประสานงาน เอกสาร บัญชีการเงิน เป็นต้น ส่วนใหญ่บุคคลเดียวที่รับหน้าที่ในการจัดการ เนื่องจากมีประสบการณ์การทำงานมากที่สุด จึงไม่เกิดการกระจายงานไปยังบุคคลอื่นๆ อีกทั้งไม่สร้างความรู้สึกร่วมกันเจ้าของโครงการร่วมกัน

ถึงแม้การดำเนินงานจะไม่เป็นไปตามแผนงาน ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ไม่สามารถตอบเป้าหมายโครงการ แต่เป็นคำตอบสำหรับสำนึกของบุคคลที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตนเอง อย่างน้อยก็เป็นเสียงสะท้อนเล็กๆ ให้คนภายในชุมชนได้รับรู้ถึงเจตนา อุดมการณ์ การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่เรียกว่า “บางจาน”

ดังนั้นโครงการศึกษาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ทีมวิจัยได้ทำกิจกรรมตีสนิทพิชิตโครงการ เวทีสร้างความเข้าใจและเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ผ่านการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม Walk Rally ในค่ายศิลปะหรรษา พาสุขสรรค์” คอน ศิลปะสำหรับเด็ก จำนวน ๒ ครั้ง เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องการเปลี่ยนผ่านของเยาวชนที่เข้าร่วม โครงการในการศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ทำให้ทีมวิจัยรุ่นแรกๆ ต้องเข้าไปศึกษาต่อขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ประกอบกับนายนาวิ ชำนาญกุล มีความต้องการเรียนรู้กระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหลังจากจบ โครงการทำแผนที่ทางสังคมของตนเอง จึงได้เข้ามาเรียนรู้ โครงการนี้ และมีการปรับกิจกรรมโดยการจัดค่ายจุดประกายความคิด คิดอาวุธทางปัญญา เพื่อค้นหาแกนนำเยาวชนให้เข้าร่วมงานเพิ่มเติมตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จากนั้นได้ปรับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องประเพณีวัฒนธรรมและงานศิลปะเข้ามาในค่ายศิลปะหรรษา พาสุขสรรค์” คอน ศิลปะสำหรับเด็ก จำนวน ๒ ครั้ง เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างเสริมการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบางจานร่วมกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จนสรุปวิเคราะห์ผลได้ว่าหากจะจัดการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจานจะต้องจัดทำปฏิทินชุมชน และคัดเลือกกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้มาทดลองทำร่วมกัน

ผ่านกลไกการจัดการแบ่งบทบาททั้งเยาวชน แกนนำชุมชน และผู้อาวุโสในพื้นที่ให้เข้าร่วมดำเนินงาน ดัง
รายละเอียดในตารางแสดงการวิเคราะห์และแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบาง
จาน

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑ ประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมตำบลบางจานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

๑. ประวัติศาสตร์

ประวัติตำบลบางจาน

เล่ากันต่อๆ มาว่า สมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์นั้น ทรงได้ติดต่อค้าขายกับชาวต่างประเทศหลายชาติด้วยกัน จีนก็เป็นชาติหนึ่งที่ติดต่อค้าขายกับไทย สินค้าของจีนนั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นถ้วย ชาม จานต่างๆ สมัยนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาประทับที่เขาวัง (เขามโหฬาร) ชาวจีนจึงนำสินค้า ถ้วย ชาม จาน มาจำหน่ายที่จังหวัดเพชรบุรีด้วย การนำสินค้าของชาวจีนมานั้นได้มาทางเรือสำเภาจอดไว้กลางทะเล และนำเรือเล็กขนถ่ายสินค้าอีกครั้งหนึ่งโดยผ่านมาทางปากทะเล คอนมิงแค และทางบางจาน (อดีตยังไม่ปรากฏชื่อ) และจะผ่านช่องสะแก มายังทำนน้ำข้างวัดเกาะและจะเข้าแม่น้ำเพชรบุรีตรงบริเวณวัดเกาะ

ครั้งหนึ่งชาวจีนได้บรรทุกสินค้าดังกล่าวมาขายแลกเปลี่ยนเช่นเคย เมื่อมาถึงเขตตำบลบางจานในปัจจุบัน ได้เกิดพายุพัดเรือสินค้าของชาวจีนล่มสินค้าได้แก่ ถ้วย ชาม จาน ได้ออมน้ำลงในบริเวณนั้นเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ต่อมาชาวบ้านจึงได้เรียกบริเวณนี้ว่า บางจาน และกลายเป็นชื่อตำบลบางจานจนถึงปัจจุบัน

ประวัติชื่อหมู่บ้าน

หมู่ที่ ๑ บ้านวัดชีสาม เนื่องจากหมู่บ้านนี้มีวัดร้างตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งวัดนี้เป็นวัดเก่าแก่และได้ร้างมานานแล้วจึงไม่ทราบชื่อวัดที่แน่นอน แต่ตามตำนานเล่าขานกันมาว่าวัดนี้มีแม่ชีอยู่ ๓ คน ชาวบ้านจึงเรียกขานกันว่า “วัดชีสาม” แล้วก็ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อวัด ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชนและในปัจจุบันบริเวณที่ตั้งของวัดชีสามเดิมได้กลายเป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณนั้น สิ่งที่หลงเหลืออยู่ก็คือซากปรักหักพังของพระพุทธรูปเก่าแก่หล่อด้วยศิลาแลง ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพระประธานของวัดชีสาม ชาวบ้านจึงได้ก่อตั้งศาลาและเชิญพระพุทธรูปไปประดิษฐาน โดยนำชิ้นส่วนต่างๆ ไปประกอบขึ้นเป็นองค์พระ แต่ก็ไม่สมบูรณ์มากนักเนื่องจากชิ้นส่วนบางชิ้นได้สูญหายไป

หมู่ที่ ๒ บ้านหนองเป็ดน้ำ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำเมื่อช่วงน้ำหลากน้ำจากแม่น้ำเพชรบุรีจะไหลผ่านพื้นที่ลุ่มทะเล ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารทำให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ซึ่งเป็นอาหารของสัตว์จำพวกต่างๆ โดยเฉพาะนกเป็ดน้ำ (มีลักษณะคล้ายเป็ดแต่บินได้) อพยพมาทางคอนเหนือในช่วงฤดูหนาวหากินบริเวณพื้นที่นี้ ชาวบ้านจึงเรียกขานต่อๆ กันว่า “หนองเป็ดน้ำ” ปัจจุบันหลังจากการสร้างเขื่อนเพชรน้ำจึงไม่เกิดน้ำหลากไหลผ่านพื้นที่บริเวณนี้ทำให้ไม่มีนกเป็ดน้ำอพยพมาหากิน

หมู่ที่ ๓ บ้านวัดโลกา เนื่องจากอดีตมีวัดอยู่ ๒ วัด คือ วัดโลกานอกและวัดโลกาใน ต่อมาวัดทั้งสองได้รวมเป็นวัดเดียวกันชาวบ้านจึงเรียกขานว่า “วัดโลกา” และเรียกบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงนี้ว่า “บ้านวัดโลกา” พื้นที่อาณาเขตของวัดโลกานั้นสามารถระบุแยกออกเป็นสองส่วนคือ พื้นที่ฝั่งวัดโลกา โรงเรียนบางจานวิทยานั้นเป็นเขตพื้นที่วัดโลกานอก และพื้นที่ฝั่งตรงข้ามโรงเรียนนั้นเป็นเขตวัดโลกาใน ซึ่งในปัจจุบันนี้ชาวบ้านที่ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยในบริเวณนั้นจะต้องเสียค่าเช่าค่าบำรุงธรณีสงฆ์ในทุกปี

หมู่ที่ ๔ บ้านท่ามะกอก เนื่องจากในสมัยก่อนบ้านท่ามะกอกมีชื่อเรียกชุมชนด้วยกันหลายชื่อ ได้แก่ บ้านท่าขวิด บ้านมะขวิด บ้านสะพาน และบ้านมะกอก มีชาวบ้านดั้งเดิมส่วนหนึ่งเรียกชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ว่า บ้านท่าขวิดหรือบ้านมะขวิด ชาวบ้านบางส่วนเรียกว่า บ้านสะพาน ทั้งนี้เนื่องจากมีสะพานที่ใช้ข้ามคลองระหว่างพื้นที่ฝั่งตรงข้าม แต่ในขณะเดียวกันชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งก็เรียกชุมชนของตนเองว่าบ้านท่ามะกอก เนื่องจากสมัยก่อนบริเวณลำคลองจะมีเรือสินค้ามาขายของและจะจอดเรือสินค้าบริเวณท่าน้ำที่มีคั้งมะกอกอยู่ ทำให้ชาวบ้านบางส่วนเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า “บ้านท่ามะกอก” ในปัจจุบัน คือ บริเวณบางจานซอย ๖ ซึ่งผู้เฒ่า ผู้แก่ บางท่านยังคงเรียกว่า ซอยมะกอกใหญ่

หมู่ที่ ๕ บ้านศาลเจ้าพ่อโรงหนัง เป็นชื่อเรียกหมู่บ้านตามชื่อศาลเจ้าโรงหนัง โดยศาลเจ้าได้ตั้งมานานแล้วแต่ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าก่อตั้งมาเมื่อไหร่ ทราบเพียงว่าประมาณช่วงเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ในอดีตได้มีการสร้างโรงหนังตะลุงและโรงจั่วในบริเวณนี้ เพื่อใช้ชาครุและเทพเจ้าการแสดง รวมทั้งใช้กราบไหว้ขอพรให้การแสดงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต่อมาโรงหนังตะลุงและโรงจั่วดังกล่าวได้เลิกการแสดงไปเหลือแต่ศาลเจ้าโรงหนังเท่านั้น ศาลเจ้าโรงหนังเป็นศาลเจ้าจีนมีลักษณะตัวเรือนคล้ายเรือนไทย มีอักษรภาษาจีนปรากฏอยู่รวมทั้งมีเทพเจ้ากวนอู ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่ชาวจีนเคารพบูชา

หมู่ที่ ๖ บ้านไร่เบี้ย เดิมพื้นที่เคยเป็นทะเลและต่อมาแผ่นดินได้ยกตัวเกิดการดันเนินกลายเป็นแผ่นดิน ในบริเวณพื้นที่นี้พบหอยเป็นจำนวนมากหลายชนิดและมีหอยเบี้ยที่มากกว่าหอยชนิดอื่นๆ คนที่อาศัยอยู่จึงเรียกพื้นที่นี้ว่าบ้านไร่เบี้ย

หมู่ที่ ๗ บ้านท่าไทร

หมู่ที่ ๘ บ้านท่าใหญ่

หมู่ที่ ๙ บ้านคอนกระเบื้อง ในอดีตมีเรือสำเภาบรรทุกสินค้ามาล่องอยู่บริเวณพื้นที่นี้ ที่นาบริเวณนี้จึงเรียกว่า นาอู่ตะเภา ส่วนสินค้าขายพวกถ้วย ชาม จานกระเบื้อง หลอดกระเจาขายลงไปในน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกว่า บางกระเบื้อง ต่อมามีการตั้งหมู่บ้านจึงเรียกกันว่า บ้านคอนกระเบื้อง

ประวัติวัดใหม่เจริญธรรม

ในอดีตวัดใหม่เจริญธรรมเป็นวัดร้าง โบสถ์ร้างภายในมีหลวงพ่อดำ พระโมคคัลลานะและพระสารีบุตร ต่อมาหลวงพ่อดำโพธิ์เดินธุดงค์มาปักกลดอยู่ก็คิดจะสร้างโบสถ์ ญาติโยมอยากจะทำบุญก็เลยคิดจะสร้างวัด แต่หลวงพ่อดำก็เดินธุดงค์กลับไป จากนั้นหลวงพ่อดำก็มาเป็นเจ้าอาวาส เป็นผู้สมณะกรรมฐาน พิจารณาปรุงสังขาร จึงไม่ได้สร้างวัดอื่นๆ ต่อมาชาวบ้านไปอาราธนาหลวงพ่อดำมาเป็นเจ้าอาวาส ที่อยู่วัดท่าศาลา อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี มาเป็นเจ้าอาวาส มาช่วยสร้างโบสถ์ให้สำเร็จเรียบร้อย แล้วก็กลับไปอยู่วัดท่าศาลาอย่างเดิม ต่อมาโยมของหลวงพ่อดำถึงแก่กรรม ญาติโยมในบางงานก็เลยไปรับหลวงพ่อดำมาเป็นเจ้าอาวาส ได้สร้างวัดสร้างโบสถ์จนสำเร็จ จนหลวงพ่อดำมรณภาพ พ.ศ. ๒๕๒๑ อายุ ๘๗ ปี ก็เลยแต่งตั้ง พระภิกษุสุนทร ขึ้นมาเป็นเจ้าอาวาส พ.ศ. ๒๕๒๑ ก็ได้สร้างที่ฌาปนกิจศพของญาติโยมที่ได้ถึงแก่กรรมมานำเพื่อบูชาศพที่โรงบำเพ็ญศพ พ.ศ. ๒๕๓๑ ก็มาบูรณะอุโบสถหลังเดิม พ.ศ. ๒๕๓๗ ก็ได้สร้างกุฏิหลังใหม่ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ประวัติวัดโพธิ์ทัณฑ์

เริ่มสร้างในสมัยปี พ.ศ. ๑๓๑๕ ซึ่งสถานที่วัดแต่เดิมนั้นเป็นเกาะอยู่ปากอ่าวทะเล เกาะนี้ชาวบ้านเรียกกันทั่ว เกาะกลางอ่าว หรือบ้านเกาะกลางอ่าว ห่างจากตัวเมืองเพชรบุรีไปทางทิศตะวันออก (เขาวังเป็นกำหนด) ประมาณ ๖ กิโลเมตร โดยกษัตริย์เป็นองค์ดำเนินการสร้าง จนมาถึงปี พ.ศ. ๒๒๐๗ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชประมาณเวลาที่เริ่มสร้าง ปรับปรุง รักษา พัฒนาเป็นเวลากว่า ๘๘๘ ปี ผู้ปกครองเมืองราชบุรณครได้เสด็จทางชลมารคพร้อมเหล่าขุนนางเสนาบดีจะไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุที่เมืองศรีธรรมโศกราช (นครศรีธรรมราช) เสด็จผ่านเมืองชัยการ (ชัยนาท) ผ่านเมืองรัตนมณี (เพชรบุรี) เรือพระที่นั่งได้ผ่านปากอ่าวเกาะกลาง ซึ่งขณะนั้นมีเรือชาวจีนฮ่อค้าขายเครื่องปั้นดินเผาอยู่ นายท้ายเรือพระที่นั่งได้ดื่มสุราเข้าไปเกิดมึนเมา ไม่สามารถบังคับเรือพระที่นั่งได้ จึงชนเสาเกวียนฮ่อแตกและเรือพระที่นั่งโชนหักพระองค์จึงตรัสตามเหล่าขุนนาง เหล่าขุนนางจึงแสวงหาที่หลบกลัวร้ายจีนฮ่อว่าเป็นขบถ จึงโปรดให้ประหารจีนฮ่อทุกคนสิ้นทั้งลำเรือ ๑๒ คน ทั้งไว้ ณ เกาะกลางอ่าวแห่งนี้ แล้วเสด็จไปไหว้พระบรมสารีริกธาตุที่เมืองศรีธรรมโศกราช เมื่อไหว้เสร็จได้เสด็จกลับ ถึงปากอ่าวเกาะกลางจึงหยุดเรือที่เสด็จลง และทรงได้สวนข้อความใหม่ เมื่อรู้ว่าเสนาบดีที่เจอให้ประหารคนที่ไม่ผิดจึงเสียพระทัย จึงให้ประหารชีวิตคนที่เจอและประหารนายท้ายในที่นี่เพื่อเป็นการถวายเป็นพุทธบูชา และมีรับสั่งให้สร้างเก๋งเรือ (อุโบสถปัจจุบัน) พร้อมเจดีย์บรรจุอัฐิจีนฮ่อไว้เป็นอนุสรณ์สถาน เป็นการถวายเป็นพุทธบูชา ณ สถานที่เกาะกลางอ่าว ในปี พ.ศ. ๑๕๑๓ ปัจจุบันวัดโพธิ์ทัณฑ์มีอายุรวม ๑,๒๓๓ ปี เจ้าอาวาส คือ พระครูกิตติธรรมารักษ์ นอกจากนี้วัดโพธิ์ทัณฑ์ ยังได้รับเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างประจำปี ๒๕๓๘ เป็นหน่วยอบรมประชาชนตำบลบางจาน ตามแผนงานนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ กรมศาสนา ในวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๘ อีกด้วย

ประวัติวัดปากน้ำ

วัดปากน้ำ เป็นวัดปากอ่าวที่แม่น้ำเพชรไหลลงสู่ทะเล มีเรือสำเภาบรรทุกสินค้ามาล่องอยู่บริเวณพื้นที่นี้ ที่นาบริเวณนี้จึงเรียกว่า นาอู่ตะเภา ส่วนสินค้าขายพวกถ้วย ชาม จานกระเบื้อง หลุดกระจายหายลงไปใต้น้ำ ชาวบ้านจึงเรียกว่า นางกระเบื้อง

ประวัติ/ตำนานหลวงพ่อกุศล วัดโลกา (วัดร้าง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งโรงเรียนบางจานวิทยา)

หลวงพ่อกุศลในช่วงที่ค้นพบองค์พระปกคลุมด้วยหนามเมงคอ เนื่องจากวัดร้างมานาน เป็นปางสมาธิ ลักษณะนั่งขัดสมาธิ เนื้อละเอียดเป็นสีเทาแดง เศียรหลุดมาอยู่บริเวณที่หัก จากนั้นทางวัดปากน้ำก็เชิญไปประดิษฐานที่วัด พอมาก่อตั้งโรงเรียนบางจานวิทยาก็เชิญพระมาจากวัดปากน้ำแล้วให้ช่างเห็นปั้นหลวงพ่อกุศลปางลีลาภายในมีเศียรองค์จริงอยู่เป็นพระประจำโรงเรียนที่เห็นในปัจจุบัน เล่ากันว่าหลวงพ่อกุศลลอยขึ้นมาจากทิศตะวันตกผ่านวัดพระรูป ตำบลช่องสะแก ชาวบ้านก็เชิญหลวงพ่อกุศลขึ้นประดิษฐานที่วัดพระรูป คนประมาณ ๔๐-๕๐ คน แต่ถึงไม่ขึ้นก็เลยจนปัญญาปล่อยให้หลวงพ่อกุศลลอยขึ้นมา ในขณะนั้นจังหวัดเพชรบุรีน้ำท่วมก็ลอยมาเรื่อยๆ พอมาถึงตำบลบางจานชาวบ้านก็อัญเชิญขึ้นที่วัดนอกโลกา โดยใช้คนไม่กี่คนช่วยจับดึงขึ้นมาประดิษฐานที่วัดนอกโลกา จากนั้นมีคนขุดค้นพบลายแทงของหลวงพ่อกุศลคิดตามมาทางสุโขทัย พอมาถึงก็ถามว่า “วัดนอกโลกา พระเศียรลอยมา นอนอยู่ที่ไหน” เมื่อได้ยินคนบางจานก็นำคนที่มาตามไปหาหลวงพ่อกุศล คือสมัยก่อนคนบางจานเป็นคนซื่อๆ พอมาถึงก็เจอด้านหลังนั้นเอาของหลวงพ่อกุศลว่ามีปรอทฝังอยู่ตามลายแทง พอได้ปรอทก็อมใส่ปาก บอกคนบางจานที่ไปดูการเจาะว่า “ไปก่อนนะ” แล้วก็ลอยไปเลย

ประวัตืหลวงพ่อเมือก วัดนอกทุ่ง (วัดร้าง)

ในอดีตหลวงพ่อเมือกอยู่ที่วัดนอกทุ่งซึ่งเป็นวัดร้าง แต่เดิมองค์หลวงพ่อเมือกเป็นพระประธานโบกด้วยปูนขาวทั้งหมด มีคนไปกะเทาะแล้วกลายเป็นเนื้อศิลาแลง องค์พระหลวงพ่อเมือกที่เห็นอยู่เป็นชิ้นส่วนไม่ใช่สมบูรณ์มาทั้งองค์ แบ่งเป็นส่วนๆ เสียร แขน ลำตัว โขนขา ทางวัดปากน้ำพร้อมด้วยกรรมการก็ไปอาราธนาท่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยช่างเห็นเป็นผู้ปั้นประกอบประดิษฐานอยู่ในวิหารจนถึงปัจจุบัน

ประวัตืหลวงพ่อสัมฤทธิ์

หลวงพ่อสัมฤทธิ์เดิมทีนั้นเป็นเด็กอยู่วัดปากน้ำมาตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ ที่ตั้งชื่อหลวงพ่อสัมฤทธิ์เพราะว่าเนื้อองค์พระเป็นเนื้อสัมฤทธิ์ รูปร่างพระสังกระยาจ เตี้ย ค่อม พุงออกมา มือผานไว้ที่พุง ปีไหนฝนแล้ง ฝนไม่ตกข้าวกล้าในนาตายหมดชาวบ้านก็อาราธนาท่านออกมาตั้งที่กลางแจ้ง มีคนชื่อนายล่อง แก้วทิพย์ ปั้นรูปปลาหลายชนิด เช่น ปลาช่อน ปลาดุก เป็นต้น ปั้นรูปตุ๊กตา เป็นคนหอมโขนนั่งเฝ้าอยู่ แล้วก็ทำเป็นที่นา บ้นอยู่ ๓ วัน ก็นำมาอาราธนาตั้งที่กลางแจ้ง พระสวดมนต์บทขอฝน เรียกว่า สวดขอฝน แล้วฝนก็จะตกลงมา พอถึงงานประจำปีก็อาราธนาท่านมาทรงน้ำปัดทองปกติแล้วปัดทองไม่ค่อยอยู่ ทองจะหลุดหมด ก็น้ำแป้งหอม น้ำมันหอมมาทา องค์พระจึงเต็มไปด้วยทองคำเปลว

บางปีก็จัดขบวนแห่เชิญหลวงพ่อสัมฤทธิ์นั่งธรรมมาสน์ เรียกว่า แห่นางแมว ร่วมกับตำบลใกล้เคียง เช่น บ้านแหลม ปากทะเล สามะรา โปธิ์พระ เป็นต้น แห่ครบ ๓ วัน ๗ วันก็มาทำบุญเลี้ยงพระ สมัยก่อนเวลาฝนตกเรียกว่า ฝนตะวันตก ไม่มีพายุ ฝนจะตกอยู่ ๗ วัน ๗ คืน แต่ปัจจุบันฝนตะวันตกไม่มีแล้วฝนตกไม่ตรงตามเวลา

๒. ประเพณีวัฒนธรรม

๒.๑ ประเพณี

งานกระเจาด

งานกระเจาดเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาจะจัดขึ้นในปีที่มีเดือน ๘ สองหน คือ ๕ ปี จะจัด ๒ ครั้ง หรือ ๓ ปี ครั้ง บริเวณศาลใกล้กับวัดนอกทุ่ง (วัดร้าง) จากการบอกเล่านั้นมีอยู่ ๒ นัย นัยหนึ่งในช่วงที่เกิดศึกสงครามพม่ายกทัพมาทางบางจาน ชาวบ้านก็เข้าไปหลบอยู่ชายป่ากับบนบานว่าถ้าหากพม่าไม่เห็นจะทำกระเจาดส่งเมื่อถึงเดือน ๘ สองหน อีกนัยหนึ่ง ชาวบ้านบางจานเดินทางผ่านเขาน้อย (เขาช้อย) เพื่อที่จะไปเป็นทหาร ในเมืองกรุงพม่ามีศาลเจ้าตั้งอยู่กับบนบานว่าถ้าหากชนะศึกมาจะทำกระเจาดส่ง แต่ก่อนส่งกระเจาดที่เขาน้อยระยะทางไกลก็ขอส่งที่บางจานแทน ลูกหลานที่เป็นเชื้อสายถ้าหากไม่รับส่งกระเจาดก็จะมีไม่มีความสุข ดังนั้นเมื่อถึงเวลาจะมาส่งกระเจาด

ลักษณะของกระเจาดเป็นภาชนะขนาดใหญ่ กว้างประมาณ ๑ เมตร สูง ประมาณ ๑ เมตร มีฐานคล้ายเข่ง โครงเป็นไม้ไผ่สาน ที่ปากกระเจาดสานเป็นรูปกลีบบัว กลีบบัวนี้ขมทำเป็นจำนวนคี่ เช่น ๕ กลีบ ๗ กลีบ ปิดทับด้วยกระดาษหลายชั้นแล้วตกแต่งด้วยกระดาษสีเป็นลวดลายต่างๆ ถ้าหากไม่มีกระเจาดใช้กระชุกหญ้าวัลก็ได้ ซึ่งปัจจุบันนิยมซื้อที่สำเร็จรูปแล้วไปตกแต่งแทนการสานกระเจาดเหมือนในอดีต ภายในจะบรรจุอาหารคาวหวาน

ขนมที่สำคัญ คือ ขนมกงเกวียน ขนมเกรียว ขนมกง ขนมสองเกลอ ขนมสามเกลอ ข้าวดอกหัวโชน ขนมเปียก ขนมกวน ขนมคัมแดง ขนมคัมขาว เป็นต้น ผลไม้ต่างๆ อาหารเหล่านี้จะต้องบรรจุให้พูนกระจาด

รูปแบบของพิธีถวายกระจาด มีลักษณะคล้ายคลึงกับงานตานก้วยสลากทางภาคเหนือ หรืองานสลากภัตร กล่าวคือ เป็นการถวายแด่พระสงฆ์อย่างเฉพาะเจาะจง แต่ที่แตกต่างก็คือ งานสลากภัตรพระสงฆ์จะจับสลากว่าจะได้รับของถวายจากใคร แต่ในงานกระจาดนั้น ผู้ที่จะทำกระจาดต้องไปนิมนต์พระสงฆ์มารับกระจาดที่สร้างขึ้นจำนวน ๑ รูปเป็นการล่วงหน้า หากพระสงฆ์ในคัมภีร์นิมนต์ของผู้อื่นแล้วจะไม่สามารถรับนิมนต์ผู้อื่นได้อีก ผู้ที่ทำกระจาดจะต้องไปนิมนต์พระรูปอื่นแทน กระจาด ๑ กระจาดจะถวายพระ ๑ รูป

พิธีถวายกระจาดจัดขึ้นในเช้าวันเพ็ญเดือน ๘ โดยผู้ทำกระจาดจะไปจับจองพื้นที่บริเวณถนนเพชรบุรี-ดอนพิกแดด อย่างคับคั่ง เมื่อได้เวลาพระสงฆ์จะเจริญศีล เจริญพระปริตร เจริญพุทธมนต์ จากนั้นผู้ทำกระจาดจะถวายกระจาดที่ตนทำขึ้นแล้วก็กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลแด่เจ้าพ่อที่เขาข่อย โดยมีศาลตั้งอยู่ริมถนนที่จัดงาน และอุทิศให้แก่บรรพบุรุษญาติผู้ล่วงลับ ในงานนี้จะมีการเข้าทรงเจ้าพ่อให้เจ้าพ่อสถิตในร่างทรงลงมาอำนวยการแก่ชาวบางจานที่มาร่วมงาน

ความเชื่อเกี่ยวกับงานกระจาดที่ชาวบางจานทุกครัวเรือนยังยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างเหนียวแน่น เพราะเชื่อว่า หากปฏิบัติผิดพลาดแล้วเจ้าพ่อเขาข่อยจะไม่พอใจทำให้ครอบครัวของคนเกิดวิบัติต่างๆ ได้ เช่น เมื่อจะไปซื้อของใดๆก็ตามเพื่อจะมาทำของประกอบในงานกระจาด ห้ามต่อรองราคาเด็ดขาดและเมื่อได้ของมาแล้วต้องนำมาทำอาหารลงกระจาดทั้งหมดห้ามเก็บวัดดูดิบไว้ เศษที่ใช้ไม่ได้ทุกอย่างห้ามทิ้ง แม้แต่เปลือกหรือกากมะพร้าวที่คั้นกะทิจะต้องเก็บใส่ถุงที่สะอาด เมื่อเสร็จพิธีคือเช้าอีกวันจึงจะสามารถนำไปทิ้งได้ อาหารที่ทำขึ้นสำหรับงานกระจาดต้องประกอบด้วยอาหารที่ส้ารวม ห้ามเก็บอาหารทุกอย่างไว้กินเอง ห้ามแบ่งขาย หรือห้ามแบ่งให้ผู้อื่น สามารถรับประทานได้ก็ต่อเมื่อพระสงฆ์รับประเคนแล้วให้กระจาดกลับคืนมาเท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้ที่จะสามารถทำกระจาดได้จะต้องสืบเชื้อสายมาจากผู้ที่ทำกระจาดอยู่ก่อนเท่านั้น ผู้ที่สืบถอดต่อจากรุ่นพ่อแม่แน่นอนจะต้องทำกระจาดต่อไปเรื่อยๆสืบต่อกันไปจนชั่วชีวิตไม่ได้ ครอบครัวผู้สืบทอดการทำกระจาดหากเป็นน้องที่ไม่แยกไปทำกระจาดเองก็สามารถมาร่วมทำกับพี่ได้ แต่พี่นั้นไม่สามารถมาร่วมทำกระจาดกับน้องได้ ถูกหลานครอบครัวที่ทำกระจาดต้องกลับมาประกอบพิธีให้ครบทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม

การดำข้าวเม่า

ในอดีตอาชีพหลักของประชาชนเป็นอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกข้าว ในช่วงปลายฝนต้นหนาว ยังมีอาหารที่นิยมทำรับประทานเฉพาะฤดูกาลของทุกปีในช่วงข้าวออกรวง คือ ข้าวเม่าดำ ซึ่งมาจากข้าวอ่อนที่กำลังเจริญเติบโตเต็มที่ เนื้อข้าวยังมีลักษณะเป็นสีเขียวปนสีขาวขุ่นนำมาคั่วในหม้อดินทั้งเปลือก โดยมีไม้เล็กๆ ยาวประมาณ ๕๐ เซนติเมตร คนให้สุกจนทั่ว จากนั้นจึงนำมาคั่วด้วยครกกระเดื่องหรือครกไม้ขนาดใหญ่ แล้วผัดด้วยกระดังง์ให้เมล็ดออกจากเนื้อข้าว สามารถรับประทานได้ทันทีหรือนำไปตากกับน้ำตาลโตนดที่เคี่ยวและใส่เกลือเล็กน้อย รสชาติหวานหอมโรยด้วยมะพร้าวขูดฝอย รับประทานหรือถวายพระก็ได้ และเหตุที่เรียกว่าการดำข้าวเม่านั้นก็เนื่องจากต้องดำข้าวที่คั่วแล้วโดยใช้ครกขนาดใหญ่นั่นเอง

การดำข้าวเม่านั้นต้องอาศัยความสามัคคีเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องใช้แรงคนจำนวนมากในการดำ มีการขอแรงสมาชิกในครอบครัว เครือญาติ หรือบ้านใกล้เคียงมาช่วยกันทำ และช่วงเวลาที่ทำเป็นช่วงเย็นจึงถือโอกาสที่จะได้พูดคุยเรื่องราวต่างๆระหว่างกันอีกทางหนึ่ง เมื่อการดำข้าวเม่าเสร็จสิ้นก็จะแจกจ่ายให้กับผู้ที่มาช่วยกันทำ บ้านใดที่ต้องการรับประทานก็นำวัตถุดิบมาร่วมสมทบ ผู้ที่ดำจะแบ่งวัตถุดิบใช้เพียงครั้งเดียวที่เหลือจะกินพร้อมข้าวเม่าที่ดำเสร็จแล้ว

นอกจากนี้ชายหนุ่มยังได้ถือโอกาสนี้สร้างความใกล้ชิดกับหญิงที่ตนหมายปอง โดยเมื่อทราบที่บ้านของหญิงนั้นดำข้าวเม่าอยู่ ฝ่ายชายจะนำ ข้าว น้ำตาล มะพร้าว ห่อในผ้าทำเป็นย่าม แล้วรอบโยนข้ามรั้วลงไปในบ้านฝ่ายหญิงในขณะที่กำลังดำข้าวเม่าอยู่ ซึ่งจะต้องระวังอย่าให้ใครเห็นจากนั้นจึงรีบวิ่งหนีไปหลบในที่ซ่อน รอให้บ้านฝ่ายหญิงนำผ้ามาแขวนคืนให้ ทางผู้ใหญ่บ้านฝ่ายหญิงเมื่อเห็นห่อย่ามโยนมาก็รีบวิ่งไปแบ่งของภายในย่ามออกมาเพียงครั้งเดียว ที่เหลือจะใส่กลับลงไปในย่ามพร้อมด้วยข้าวเม่าที่ดำเสร็จแล้ว จากนั้นจึงนำไปแขวนทิ้งไว้ที่รั้วบ้าน รอให้ฝ่ายชายกลับมารับห่อย่ามของตน ในขณะที่รอผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิงก็จะเตรียมภาชนะใส่น้ำซุ่มอยู่ด้านใน เมื่อฝ่ายชายย่อมนำห่อย่ามของตนคืนก็จะรีบเสาน้ำใส่ชายนั่นเป็นการลงโทษที่แอบมาจับลูกหลานของตน การกระทำลักษณะที่ถือว่าการหยอกล้อกันของชาวบ้านสร้างความสนุกสนานและไม่มีใครโกรธเคืองกัน

ในปัจจุบันการดำข้าวเม่าได้เลือนหายไปเนื่องจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา คนที่สามารถบอกเล่าเกี่ยวกับการดำข้าวเม่าก็มีน้อยลงด้วยอายุที่มากขึ้นเรื่อยๆ หากอนุชนรุ่นหลังยังไม่เห็นคุณค่าในประเพณีที่สะท้อนวิถีชีวิตเกษตรกรรมซึ่งงดงามก็จะสูญหายไปกับกาลเวลา

๒.๒ การละเล่นพื้นบ้าน

กลองยาว

การละเล่นพื้นเมือง เป็นขนบประเพณีของไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณและสะท้อนให้เห็นวิถีความเป็นอยู่ของบรรพชนไทย การละเล่นเหล่านี้หากเราไม่ช่วยกันบำรุงรักษาไว้ก็วันวันจะเสื่อมสูญไป แม้ว่าทางราชการจะมีหน้าที่ในการฟื้นฟูอยู่แล้วก็ควรที่สถาบันต่างๆและลูกหลานไทยทุกคนจะช่วยกันส่งเสริมไว้เป็นสมบัติทางศิลปวัฒนธรรมชาติ เพื่อแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของคนไทยก่อให้เกิดความกลมเกลียวกัน เกิดความรักหมู่ รักคณะ รักชาติ และรักความเป็นไทยยิ่งขึ้นด้วย

กลองยาว แต่ก่อนเคยเรียกกันว่า “เถิดเทิง” หรือ “เล่นทิ้งบอง” มีผู้สันนิษฐานว่าเริ่มมีการแสดงสมัยกรุงธนบุรีนี้เอง อาจจะเป็นเพราะคนไทยเห็นพม่าเล่นสนุกสนานกันเมื่ออยู่ในค่ายหรือที่พักของตนก็เลยเอามาเล่นบ้าง บางคนก็ยืนยันว่าการเล่นกลองยาวหรือเถิดเทิงนี้เพิ่งมีราวสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง เพราะได้มีชาวม่านำเข้ามาเล่นก่อน ทำให้เกิดความนิยมขึ้นจนถึงมีเพลงกราวรำในการยกทัพพม่าในละครเรื่อง พระอภัยมณี ตอนแก้ทัพ ซึ่งปรากฏคำร้องว่า

“ทุงเล ทุงเล ที่นี้จะห่มผ้าใหม่ คคมมาอยู่ที่ไทย มาเป็นผู้ใหญ่ตีกลองยาว ตีว่องตีไวได้ใจหงว่ะ”

เครื่องดนตรีกลองยาวก็มีกลองยาวหลายลูก ตามแต่จะหามาสวมทบกันมากน้อย มีฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ฝ่ายผู้ตีกลองยาวและเครื่องกำกับจังหวะชุดหนึ่ง มากน้อยเท่าใดไม่จำกัดการแต่งกายก็สุดแต่จะสรรหากันมา อาจแต่ด้วยอย่างพม่า มีการนุ่งโสร่ง พันหัวหรือใช้ผ้าโพกศีรษะ หรืออาจแต่งกายแบบชาวบ้านทั่วไปทั้งนี้มิได้จำกัด เพียงแต่ให้ความสนุกสนานและดูไม่น่ารังเกียจเกินไปเท่านั้นเอง กลองยาวนั้นปกติมี ๒ เสียง คือ กลองตัวผู้เสียงหนึ่งตัวเมียเสียงหนึ่ง

กลองยาวในปัจจุบันมี ๒ แบบ คือ การแสดงเข้าขบวนแห่ จึงเกิดแบบแผนการแสดงบนเวทีจึงมีการแต่งกายที่สวยงาม เพราะทั้งฝ่ายตีกลองและฝ่ายรำจะแสดงร่วมกันไป ไม่เหมือนในขบวนแห่ จึงเกิดแบบแผนการแสดงอีกอย่างหนึ่ง นับว่าเป็นการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่โดยอาศัยพื้นฐานของเดิมนั่นเอง

เพลงร้องในการเล่นกลองยาวนั้น มีเนื้อร้องที่ชวนให้สนุกสนานหลายสำนวน เช่น “มาละโหย มาละวา มาแค่ของเข ของเราไม่มา ค่ะละล้า..... มาละโหย มาละวา มาแค่ปารอยดินโตๆ ค่ะละล้า... ด้อนเข้าไว้ เอาไปบ้านเราแม่เราจนไม่มีคนหุงข้าวค่ะละล้า..... ใครมีมะกรูด มาแลกมะนาว ใครมีลูกสาว มาแลกลูกเขย เอาเขาเอาเขย ลูกเขยกลองยาว ค่ะละล้า.....”

การเล่นกลองยาวหรือเถลิงนี้ ใช่ว่าจะตีกลองอย่างไรก็ได้ จะต้องซักซ้อมให้รู้มือกันเสียก่อน เพราะกลองยาวมีตัวผู้ ตัวเมีย ต้องตีให้รับกัน กลมกลืนกัน จึงจะเกิดพลังเสียงที่ไพเราะแม้ว่าจะดังสนั่นก็ตาม มีการตีอื่น ซึ่งเรียกว่า “กลองอื่น” คือ เถิงบอง เถิงบอง บอง บอง บอง สลับกันไป ส่วน “กลองรำ” ก็ตีได้อย่างสนุกสนาน

เรือบก

การแห่เรือบกเป็นการดัดแปลงมาจากการแห่เรือทางน้ำ ซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวเพชรบุรี การแห่เรือบกมีมานานประมาณ ๕๐ ปีเศษ กล่าวคือ หลังจากที่ทางราชการได้สร้างเขื่อนปิดกั้นน้ำที่อำเภอท่าทาง ซึ่งส่งผลให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำเพชรบุรีแห้งขอดลง และตอนกลางคืนเงิน ไม่เหมาะแก่การแห่เรือทางน้ำเหมือนแต่ก่อน นอกจากนี้บางวัดอยู่ห่างไกลแม่น้ำลำคลองไม่สามารถจัดแห่ทางน้ำได้ ผู้เคยเล่นเรื่อน้ำจึงดัดแปลงเอาลักษณะการเล่นเรื่อน้ำมาเล่นบนบก โดยเอาเนื้อร้องและทำนองมาใช้จัดทำเรือให้เหมาะกับบนบกและจัดทำทางให้ฝีพายเดินขณะแห่

ลักษณะของเรือ ขนาดกว้างประมาณ ๑.๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๕ เมตร อาจจะมีมากกว่าหรือน้อยกว่านี้ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนฝีพายในเรือแต่ละลำ ซึ่งส่วนมากจะมีประมาณ ๒๒-๓๐ คน ลักษณะของเรือบก โครงสร้างภายนอกจะเหมือนกับเรือทั่วไป ตรงส่วนที่เป็นโครงเรือนั้นจะใช้วัสดุที่หาได้ง่ายและมีน้ำหนักเบาในระยะแรกๆ ใช้ทางมะพร้าวหรือไม้ไผ่ซึ่งเป็นที่อยู่ในท้องถิ่น แต่เนื่องจากวัสดุเหล่านี้ผุพัง เสียหายง่าย ต้องทำใหม่ทุกปี ภายหลังจึงใช้ไม้จริงประกอบกับไม้อัดทำเป็นส่วนโครงเรือ

การแห่เรือบก ในเรือบกลำหนึ่งๆ จะประกอบด้วย แม่ย่านางเรือ นายท้ายเรือ และฝีพายซึ่งนิยมใช้เป็นจำนวนคู่ มีต้นเสียงหรือคนบอกเพลง และคนให้จังหวะ เครื่องให้จังหวะใช้กรับ ต้นเสียงและคนให้จังหวะ อาจจะเป็นคนเดียวก็ได้ และอาจไม่จำเป็นต้องอยู่ในเรือตรงตำแหน่งหน้าท้ายเรือ ซึ่งนับเป็นคู่สุดท้ายของฝีพาย แต่จะขึ้นบอกอยู่ใกล้ๆ ในกรณีเรือลำนั้นจะมีฝีพายเพิ่มอีก ๑ คู่ ส่วนตำแหน่งต่างๆ ในเรือนั้น จะใช้หญิงหรือชายก็ได้เว้นแต่ตำแหน่งนายท้ายเรือที่ต้องเป็นชายเท่านั้น

การแต่งกาย นิยมแต่งกายแบบพื้นบ้าน คือ หญิงนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อแขนกระบอก มีสไบพาดบ่า ฝ่ายชายนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลม คาดผ้าขาวม้า หรือผ้าสี หรือนุ่งกางเกงขายาว สวมเสื้อม่อฮ่อม ใช้ผ้าคาดเอว ไม่นิยมสวมรองเท้าขณะแห่เรือ

การพายเรือ ทำทางการพายเรือบกจะคล้ายคลึงกับการพายเรื่อน้ำ การจับพายใช้การวางมือคว่ำลงก้น ค้ำพาย การพายเรือบกนี้ต้องใช้ความสัมพันธ์กันระหว่างมือและเท้า การวางเท้าจะใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งก้าวไปข้างหน้าเล็กน้อย ถ้าพายอยู่ด้านซ้ายเท้าที่ก้าวออกจะเป็นเท้าขวา และใช้วิธีโยกตัวไปข้างหน้าและข้างหลังตาม

จังหวะพาย จังหวะที่โยกตัวไปข้างหน้าจะเป็นจังหวะจ้วงพาย พร้อมกับสับเท้าที่ก้าวล้าไปด้วยจังหวะที่ย่ำเท้า หรือโยกตัวมาข้างหลังจะเป็นการยกพายขึ้น ความสวยงามของการพายเรือบกนี้จะอยู่ที่ความพร้อมเพรียงกันด้วย

บทเห่เรือจะเริ่มด้วยคำว่า “เฮโลสาระพา สาระพาเฮโล” วิธีเห่เรือบกโดยทั่วไปคันเส็งหรือคนบอก เพลงจะร้องเห่ในวรรคแรกก่อน ๑ ครั้ง ถูกคู่จะร้องรับในวรรคถัดไป ๑ ครั้ง แล้วคันเส็งก็จะร้องซ้ำวรรคแรก อีกครั้งหนึ่ง ถูกคู่ก็จะร้องรับในวรรคของคนอีกครั้งหนึ่ง แล้วคันเส็งจึงจะเริ่มร้องวรรคใหม่ ถูกคู่รับวรรค ถัดไป และคันเส็งจะร้องซ้อนไปซ้ำอีกเช่นนี้เรื่อยไป เมื่อจบความในตอนหนึ่งๆ เช่น จบบทไหว้ครู แล้วจะขึ้น บทขม่นก ชมไม้ หรือขมนาง ก็จะร้องสร้อยคั่นกลอนแล้วจึงจับเนื้อร้องใหม่ ในบางลำอาจจะมีแตกต่าง กันไปจากนี้บ้างขึ้นอยู่กับเจ้าของเรือจะคิดเปลี่ยนแปลงให้แปลกไป

๒.๓ ศิลปะ

ปูนปั้น

งานปูนปั้นเป็นมรดกเก่าแก่ประจำเมืองเพชรบุรีมีรูปแบบระบอบอายุยาวนานกว่า ๖๐๐ ปี ตามหลักบานที่ปรากฏเป็นพยานเท่าที่ตกค้างมาแต่อดีตโดยลำดับ ดังต่อไปนี้

งานปูนปั้นทำเป็นลวดลายประดับตกแต่งศาสนสถานทรงปรากฏก่อด้วยศิลาแลง เป็นลวดลายที่มีรูปแบบพร้อมกันเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่ในสมัยสุโขทัย

งานปูนปั้นสมัยอยุธยาตอนต้น ปรากฏในลักษณะลวดลายที่ตกแต่งประดับสถาปทราง ๘ เหลี่ยมในถ้ำเขาหลวงที่มีอยู่ในนั้นหลายองค์ด้วยกัน

งานปูนปั้นที่มีรูปแบบปูนปั้นสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายในปัจจุบันยังพอเหลือเค้าอยู่บ้าง เช่น ปูนปั้นหน้าบันพระอุโบสถ วัดเขาบันไดอิฐ ปูนปั้นฐานสิมา วัดสระบัว ปูนปั้นพระอุโบสถ วัดเกาะ

งานปูนปั้นที่ได้รับการรังสรรค์ขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏเป็นถาวรวัตถุที่ยังคงสภาพดีมีให้เห็นทั่วไปในเพชรบุรี ลักษณะปูนปั้นในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์นี้ มีข้อสังเกตโดยเฉพาะรูปแบบลวดลายยังคงได้รับอิทธิพลมาจากรูปแบบลวดลายกรุงศรีอยุธยาอยู่ เช่น ลายเครือเถา ลายกระหนกฝรั่ง เช่น วัดมหาสมณาราม วัดสนามพราหมณ์ ฯลฯ

คำบางงานมีช่างปูนปั้นหลายท่าน ได้แก่ คาเหิน เป็นผู้ปั้นหลวงพ่อเศือก พระประจำโรงเรียนบางจานวิทยา (ถึงแก่อนิจกรรม) นายประดิษฐ์ บุญประเสริฐ ช่างปั้นหัวสัตว์ (ถึงแก่อนิจกรรม) นายบรรจบ บุญประเสริฐ นายสาโรจน์ บุญประเสริฐ ช่างปูนปั้นที่สร้างสรรค์ผลงานในจังหวัดเพชรบุรีและยังถ่ายทอดงานปั้นปูนไปสู่ลูกหลาน

ช่างปูนปั้นไม่ว่าระดับใดก็ตามจะต้องผ่านกรรมวิธีสำคัญในงานปั้นปูน นั่นก็คือ “การดำปูน” ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา ความอดทน และต้องเป็นคนช่างสังเกตจนเกิดการเรียนรู้ว่า เมื่อใดปูนที่ดำจะปั้นเป็นลวดลายหรือรูปต่างๆ ได้ ในการดำปูนนั้นเมื่อดำเสร็จแล้วก็จะนำไปใส่ภาชนะที่ปิดมิดชิดไม่ให้อากาศเข้าได้ (ปัจจุบันใช้ถุงพลาสติกมัดปากให้แน่น) มีเช่นนั้นปูนที่ดำจะแข็งตัว และเรียกกันว่า “ปูนดำ” การดำก็ใช้ครกที่ทำด้วยไม้และหิน ส่วนขนาดของครกที่ดำขึ้นอยู่กับลักษณะของงานปูนปั้นและความสะดวกของผู้ที่จะดำปูน

งานปั้นหัวสัตว์

งานศิลปะปูนปั้นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะคำอธิบายงาน คือ งานปั้นหัวสัตว์ต่างๆ เช่น หัววัว หัวควาญ หัวเก้ง หัวพญานาค ยกตัวอย่างการปั้นหัววัว ผู้ปั้นจะใช้เขาวัวของจริงแล้วนำเหล็กมาตัดเป็นโครงของหัววัวโดยใช้แกนไม้เป็นฐาน จากนั้นจึงใช้ปูนปั้นตามโครงตักแต่งลวดลายลักษณะคล้ายของจริง

๒.๔ อาหารท้าวหวาน

แกงหัวตาล

ส่วนผสม

พริกแห้ง	๒๕	เม็ด	กะปิ	๑	ช้อนชา
หอม	๑/๔	ถ้วยตวง	กระชาย	๑/๒	ถ้วยตวง
กระเทียม	๑/๒	ถ้วยตวง	พริกไทย	๑	ช้อนชา
ข่า	๓	แวน	ใบมะกรูด	๕	ใบ
ตะไคร้	๒	ช้อนโต๊ะ	หนุ่ยย่าง	๓๐๐	กรัม
ผิวมะกรูดหั่นฝอย	๑/๒	ช้อนชา	หัวตาล	๓	ถ้วยตวง
เกลือ	๑	ช้อนชา	มะพร้าว	๘๐๐	กรัม

วิธีทำ

๑. โขลกเครื่องน้ำพริกให้ละเอียด
๒. หนุ่ยย่างหั่นแฉลบบางๆ
๓. หัวตาลหั่นบางๆ แช่น้ำส้มมะขามเพื่อไม่ให้ดำ พักในตะแกรงเพื่อให้สะเด็ดน้ำ
๔. คั้นมะพร้าวให้ได้หัวกะทิ ๒ ถ้วยตวง ทางกะทิ ๔ ถ้วยตวง
๕. นำกะทิ ๑ ถ้วยใส่ในกระทะ ตั้งไฟเคี่ยวให้แตกมัน ใส่พริกแห้งแล้วผัดให้หอม จึงใส่หนุ่ยย่างลงไป ผัดให้หอม ค่อยๆ เติมน้ำตาลไป
๖. ใส่หัวตาลพอเดือดปรุงรสด้วยน้ำปลา พริก น้ำตาล ให้ได้รส เผ็ด เค็ม หวาน
๗. เติมหั้วกะทิแล้วคน ใส่ใบสับซ่าฉีก ชิมรสให้กลมกล่อมแล้วยกลง
- ๘.

แกงใบมะขามอ่อน

ส่วนผสม

พริกแห้ง	๒๐	เม็ด	กะปิ	๑	ช้อนชา
หอมแดง	๔	ช้อนโต๊ะ	มะพร้าว	๖๐๐	กรัม
เกลือ	๑	ช้อนโต๊ะ	ใบมะขามอ่อน	๒๐๐	กรัม
ปลาเค็มทอดหรือปลาต้ม กุ้งคัม			เนื้อหมู	๓๐๐	กรัม

วิธีทำ

๑. โขลกน้ำพริกให้ละเอียด
๒. คั้นมะพร้าวให้ได้กะทิข้นๆ ๓-๔ ถ้วยตวง
๓. หมูหันขวางเป็นเส้นบางๆ
๔. ใต้มะขามอ่อนล้างให้สะอาด หั่นให้ละเอียด
๕. ละลายน้ำพริกในกระทะ ใส่หมู ยกตั้งไฟ พอเดือดปรุงรส ใส่ใต้มะขามคนให้เข้ากันแล้วยกลง

ของหวาน

ขนมห่อหมก

ในหนังสือจดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี ผู้ทรงเป็นพระเจ้าน้องยาเธอในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กล่าวถึงงานสมโภชพระแก้วมรกต และฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีเครื่องตั้งสำหรับหวานถวายแด่พระสงฆ์ ๒,๐๐๐ รูป มีขนมต่างๆ ประกอบไปด้วย ขนมไส้ไก่ ขนมฝักรวมฝอย กล้วยฉาบ ข้าวเหนียวแก้ว ฝอยทอง ลำไยเตย สังขยา ขนมมะลิ และห่อหมก เป็นต้น

นับว่าในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ในจำนวนของหวานที่ออกชื่อ บางชื่ออาจไม่นิยมทำกินทำขายกันแล้ว แต่ห่อหมกขนมโบราณเก่าแก่ ซึ่งน่าจะมีก่อนครั้งสมัยอยุธยาแน่ บัดนี้คงทำกินได้ยากเพราะไม่มีขาย แต่สำหรับบ้านบางงานในจังหวัดเพชรบุรีนั้น ห่อหมกเป็นขนมมงคลจัดให้ถวายพระเถียงแขกเสมอ เช่นในงานบุญบ้าน งานแต่งงาน งานโกนจุก งานบวช งานกฐิน งานประเพณีสงกรานต์ หรืองานกระเจาต เป็นต้น

ส่วนผสม

๑. ถั่วเหลือง	๗. แป้งแซ่
๒. พริก	๘. หอมแดงซอย
๓. ถั่วลิสงคั่วบดหยาบๆ	๙. ไช้ไก่
๔. น้ำตาลโตนด	๑๐. หมูสามชั้น
๕. มะพร้าวขูด	๑๑. สีส้มอาหาร (สีแดง)
๖. น้ำกะทิ (หางกะทิ)	๑๒. น้ำมันพืช
- ปริมาณส่วนผสมมากน้อยตามต้องการ

วิธีทำไส้ขนม

๑. นำพริกมาหั่นเป็นลูกเต๋ารูปร่างเล็ก แช่น้ำปูนใสเพื่อไม่ให้ดำ ทิ้งไว้ ๑ คืน จากนั้นจึงนำพริกมาพดกับน้ำตาลจนน้ำตาลเข้ากันเป็นเนื้อเดียวกับพริกแล้ว คัดขึ้นมาพักไว้
๒. นำถั่วเหลืองมาคัมนึ่งแล้วคัดขึ้นมาพักไว้
๓. หั่นหมูสามชั้นเป็นชิ้นเล็กๆ ทอดในน้ำมันเดือดๆ จนกรอบเหลืองแล้วยกขึ้นใส่ตะแกรงให้สะเด็ดน้ำมัน

๔. นำหอมแดงซอยมาเจียวน้ำมันเคี้ยวๆ พอนำหอมแดงลงกระทะแล้วรีไฟกึ่งหนึ่ง เมื่อเหลืองหอมตักใส่ตะแกรงพักไว้ให้สะเด็ดน้ำมัน
๕. ผัดหมูสามชั้นกับหอมเจียวให้เข้ากัน แล้วดักขึ้นพักไว้
๖. นำตัวเหลืองคั้ม กะทิ เบนะแซ ถั่วลิสงคั่ว น้ำตาลโตนด ผสมให้เข้ากันในภาชนะที่เตรียมไว้
๗. ตั้งกระทะ เทส่วนผสมที่เตรียมไว้ลงในกระทะ กวนจนกระทั่งส่วนผสมเริ่มข้นเหนียว จึงใส่ฟักลงไป กวนต่อจนแห้งแล้วใส่หมูสามชั้นผัดไว้ลงไป กวนให้เหนียวแล้วดักขึ้นพักไว้

วิธีทำไข่ฝอยสำหรับห่อ

๑. ตอกไข่ไก่ ตีไข่แดงกับไข่ขาวให้เข้ากัน ใส่ส่วนผสมอาหารเล็กน้อย ตีให้เข้ากัน
๒. ตั้งกระทะ ทาน้ำมันเล็กน้อย ใช้นิ้วมือจุ่มส่วนผสม หยดให้เป็นตาข่ายทั่วกระทะ พอสุกให้ดักขึ้น

วิธีการห่อ

นำไส้ขนมขึ้นมาขนาดพอคำ แล้วนำตาข่ายมาห่อให้สวยงาม หรือจะดักไส้ขนมใส่จานแล้ววางตาข่ายปิดข้างบนก็ได้

ข้าวแช่

ข้าวแช่เป็นอาหารที่นำมาจากธรรมเนียมมอญหรือสืบเนื่องมาจากในวังยังไม่แน่ชัด แต่คาดว่าคงได้รับอิทธิพลมาจากขุนนางที่มาอาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรีตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และปรับให้เข้ากับวิถีชาวบ้านจนกลายเป็นของกินที่นิยมกันอย่างขึ้นหน้าขึ้นตา สมัยก่อนทำกินกันเฉพาะฤดูร้อน แต่ปัจจุบันมีขายกันทั่วไป

ข้าวแช่ชาววังมีเครื่องเคียงหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเนื้อฝอย หมูหวาน พริกหยวก ลูกกะปิ ปลาหวาน และหัวผักกาดผัดหวาน แต่ข้าวแช่เมืองเพชรปรับให้เหลือเครื่องเคียงเพียงสามอย่าง คือ ปลาหวาน ที่ทำจากปลากระเบนหรือปลาช่อนคั้นคานาหวาน นำมาคั้มและก้างออกผัดกับน้ำตาลจนแห้งไม่มีคาว หัวผักกาดหวาน ที่ใช้หัวผักกาดเค็มหั่นฝอยล้างน้ำแล้วนำมาผัดกับน้ำตาลจนเส้นขึ้นใส และลูกกะปิที่ทำจากเครื่องแกงคดลูกเนื้อปลา ชุบแป้งผสมไข่ทอด

วิธีรับประทาน

กับข้าวแช่นิยมใส่ในจานเชิง ส่วนข้าวใส่ถ้วยลายผักชี ตักน้ำอบกระดังงาและเทียนควั่นลง ไปและรับประทานด้วยช้อนทองเหลือง วิธีการกินสืบทอดไม่ได้ว่ามาจากที่ใด

ขนมหม้อแกง

มีคำกล่าวว่า “จะกินขนมหม้อแกงที่อร่อย ไม่มีขายกันตามร้าน แต่ต้องไปกินตามงานบุญ” ขนมหม้อแกงของชาวบ้านทำจากการผสมหัวกะทิให้เท่ากับไข่ขาวและน้ำตาลโตนดครึ่งหนึ่งของไข่ขาวให้เป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นกรองด้วยผ้าขาวบางก่อนเทใส่ถาดเข้าอบในเตา ซึ่งเดิมทำง่ายๆ ด้วยการปักหลักสี่มุม มีสังกะสีปิดล้อมคล้ายอุ๊อบ แล้วพาดแผ่นเหล็กเพื่อวางถาดขนม เอาถาดขึ้นข้างใต้แผ่นเหล็กนั้น ด้านบนของถาดขนมปิดด้วยสังกะสีที่มีถาดก้ามมะพร้าววางกระจายทั่วเพื่อผิงหน้าขนมซึ่งต้องใช้ไฟอ่อน เพราะหากไฟแรงไปหน้าขนมจะ

ใหม่ ไม่เหลืองสวย อบรมครึ่งชั่วโมงกว่าเปิดแผ่นสังกะสีดู ถ้าหน้าขนมขึ้นฟู ใช้พายตบเบาๆ หากหน้าคิงแน่น แสดงว่าสุกแล้ว ปัจจุบันหันไปใช้เตาแก๊สเสียมาก ทั้งยังคิดแปลงเป็นขนมหม้อแกงเผือก เมื่อบัว กระทั่งผสมนุก

เคล็ดลับของการทำขนมให้อร่อยนั้นอยู่ต้องถึงกะทิและน้ำตาล อีกทั้งน้ำตาลที่ใช้ไม่ว่าจะเป็นน้ำตาลมะพร้าวหรือน้ำตาลโตนดต้องเป็นน้ำตาลเคี่ยวใหม่ จะมีรสชาติหอมหวานเป็นพิเศษ และต้องใช้น้ำตาลชนิดใดชนิดหนึ่งไม่ปนกัน โดยเฉพาะน้ำตาลทรายจะไม่ใช้เลย

ขนมฝอยทอง

การทำขนมหม้อแกงนั้นจะต้องทำคู่กับขนมฝอยทอง เพราะขนมหม้อแกงใช้ไข่ขาวเป็นส่วนผสม ทำให้ส่วนที่เป็นไข่แดงนำไปทำฝอยทอง

ส่วนผสม

๑. ไข่แดงของไข่เป็ด
๒. น้ำตาลทราย
๓. น้ำเปล่า

วิธีทำ

๑. นำไข่แดงน้ำตาลทรายผสมกัน คนให้เข้ากันเป็นอย่างดี
๒. นำน้ำตาลกับน้ำผสมกันแล้วตั้งไฟในกระทะเพื่อทำน้ำเชื่อมให้เดือด
๓. นำไข่แดงที่ได้ไปหยอดลงในกระทะน้ำเชื่อม แล้วใช้พายค่อยๆ ตักขึ้นมา

๒.๕ แพทย์แผนโบราณ ยาสมุนไพร

- โรคเรื้อรัง ใช้นมราชสีห์เด็ดขอดแล้วก็เอามาจุ่มที่เป็นเรื้อรังๆ ขึ้นเป็นผื่นๆ ทาระหว่างเริ่มให้ทั่ว ทั้งไว้ประมาณ ๑ วัน รุ่งเช้าขึ้นมากอีก ๒-๓ ครั้ง ก็จะหาย

- โรคท้องขึ้น เกิดขึ้นกับเด็กแรกเกิด อาการหน้าท้องขึ้น หายใจติดขัด ใช้กระเพราแดงนำมาขยี้บนฝ่ามือให้แตก นำมาทาที่บริเวณท้องเด็กให้ทั่ว เด็กก็จะระบายออกด้วยการผายลม ท้องก็จะยุบหายราวๆ ๒๐-๓๐ นาที

- โรคคัน นำใบชุมเห็ดเทศมาคั่วกับกำมะถัน คั่วให้แห้งแล้วก็แช่น้ำ ใช้ยาเส้นปั่นเป็นก้อนๆ จุ่มลงไปให้ชุ่ม ทาบริเวณคันคันให้ทั่ว

- โรคปวดฟัน ใช้สมุนไพร ที่มีกลิ่นแรงๆ หักก้านแล้วจะมียางนำมาจุ่มที่ฟันที่ปวดมีอาการปวด วันละหลายๆ ครั้ง จะช่วยระงับอาการปวดหายไม่เกิน ๑๕ นาที

- โรคไอ ใช้รากผักแว้งเครือ นำรากมาฝนกับฝาระมีผสมน้ำมะนาว เกลือตัวผู้เม็ดขาวๆ ๒ - ๓ เม็ด แล้วใช้นิ้วสะอาดป้ายลงไปที่คอ เพื่อแก้เคล็ดอาการไอ

- ขางคกกระเพาะ ขางหละ ขางลงดับ ขางทำให้เด็กเกิดอาการชัก ใช้ยาฝาดขางเด็กผสมกับเกลือและเหล้าขาว เด็กก็จะหายมีความแข็งแรง เติบโตเจริญวัยดีมาก

- โรคกษัย กษัยกล่อน กษัยดาน กษัยลม กษัยน้ำ เป็นชาดัม กินแล้วหาย

- ไข่ทับตุตุ สตรี หญิงสาวที่ประจำเดือนหมดแล้วก็มีอาการเป็นไข้ ตัวร้อน ครั่นเนื้อครั่นตัว สะบัดร้อน สะบัดหนาว เป็นชาดัมกินแล้วก็หาย

๒.๖ บุคคลสำคัญ

ขวัญอินโข่ง

ขวัญอิน โข่ง มีชีวิตอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 3-4 (ไม่ปรากฏวันเดือนปีเกิด) ศิลปินผู้ได้รับการยกย่องเป็นจิตรกรเอกประจำรัชกาลที่ 4 แห่งสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นศิลปินในสมณเพศ ศิลปินไทยคนแรกที่ใช้เทคนิคการเขียนภาพฝาผนังแบบตะวันตกที่แสดงปริมาตรใกล้ไกล นับเป็นศิลปินก้าวหน้าแห่งยุคที่ผสมผสานแนวดำเนินชีวิตแบบไทยกับตะวันตกเข้าด้วยกัน ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงยกย่องว่า ขวัญอิน โข่งเป็นช่างเขียนไม่มีตัวผู้ในสมัยนั้น

ในระยะแรกขวัญอิน โข่งยังยึดแนวความคิดแบบเดิม คือวาด ภาพเกี่ยวกับพุทธศาสนาตามคตินิยมภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นเขียนภาพเรื่องราวเกี่ยวเนื่องในพระพุทธศาสนา จนกระทั่งหลุดพ้นมาเป็นงานในรูปแบบปริศนาธรรม ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวคือการ วาดภาพธรรมชาติโดยเฉพาะต้นไม้ และการควบคุมอารมณ์ของสีในภาพให้มีความกลมกลืนและ เกี่ยวเนื่องกัน โดยตลอด ผลงานที่สร้างชื่อเสียงคือภาพปริศนาธรรมที่ฝาผนังภายในพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศและวัดบรมนิवास

ชีวิตในวัยเด็กของขวัญอิน โข่งไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด รวมทั้งปีที่เกิด ทราบเพียงว่าขวัญอิน โข่งเกิดที่ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีชื่อเดิมว่า "อิน" เดินทางเข้ามาบวชเป็นสามเณรที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุเกินมากแล้วก็ยังไม่ยอมบวชพระจนถูกล้อเป็นเณร โคง์ แต่ในที่สุดสามเณรอินจึงได้ยอมบวชเป็นพระที่วัดราชบูรณะ (วัดเลียบ) ชื่อจึงสันนิษฐานกันว่ามาจากการถูกเรียกล้อว่า "อิน โคง์" ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงอธิบายว่า "โคง์" กับ "โข่ง" แปลว่า "ใหญ่" ต่อมาโคง์เพี้ยนเป็น "โข่ง" จึงเรียกกันว่า "อินโข่ง" ส่วนคำว่า "ขรว" ได้มาหลังจาก "พระอินโข่ง" มีพรรษาและทรงความรู้มากขึ้นจึงได้รับการเคารพนับถือเป็นพระอาจารย์ซึ่งเจ้านายสมัยนั้นนิยมเรียกว่า "ขรว" คนทั่วไปจึงเรียกพระภิกษุอินว่า "ขรวอิน โข่ง" ถึงปัจจุบัน

สรุปประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมที่อยู่ภายในชุมชนบ้านบางจานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สภาพพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนบ้านบางจาน

- อดีต**
- สภาพบ้านส่วนใหญ่เป็นไม้ 2 ชั้นจะปลูกอยู่ห่างๆ กันแต่ละบ้านก็จะมีบริเวณพื้นที่บ้านของแต่ละหลัง ไม่มีกำแพงกันทำให้ไปมาหาสู่กันได้สะดวก
 - สภาพคลองจะเป็นคลองดิน ชาวบ้านใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภค สองข้างทางจะมีต้นไม้ขึ้นมากมาย ถนนจะเป็นถนนลูกรัง การสัญจรจะใช้การเดินทาง การจักรยาน
 - อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาและเลี้ยงสัตว์ วิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายเก็บผัก หาสัตว์กิน มีการนำของมาแลกเปลี่ยนกัน
 - การศึกษา ก็เล่าเรียนที่วัด ทำให้เด็กและเยาวชนได้พบปะพูดคุยกัน
- ปัจจุบัน**
- สภาพบ้านจะเป็นปูนมากขึ้นปลูกอยู่ติดๆ กันและจะมีกำแพงกันในแต่ละบ้าน ทำให้การไปมาหาสู่กันลำบากและไม่ค่อยไปหากัน
 - สภาพคลองจะเป็นคอนกรีต ชาวบ้านใช้น้ำประปาในการอุปโภคและบริโภค มีไฟฟ้าใช้ ถนนเป็นคอนกรีต การสัญจรมีรถมอเตอร์ไซด์ รถยนต์ เพิ่มมากขึ้น

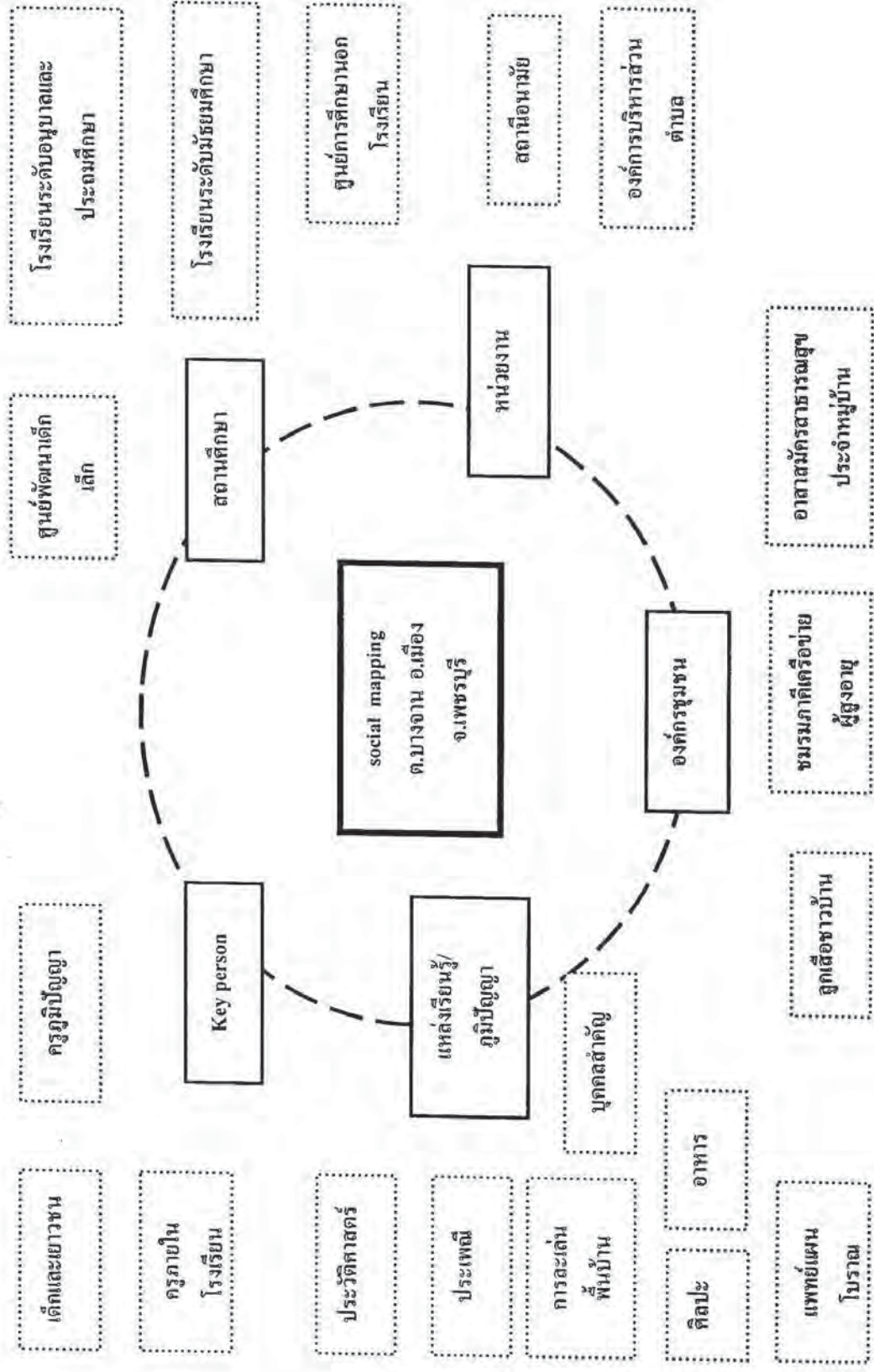
- อาชีพที่หลากหลายมากขึ้นนอกจากเกษตรกร ก็จะมี ค้าขาย รับราชการ
- การศึกษาไปเรียนที่โรงเรียน สถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น เด็กไปเรียนแต่ละโรงเรียน จึงไม่ค่อยมีโอกาสพบปะกัน

สถานการณ์ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบางจาน

- อดีต
- มีเวลาว่างมากจึงมีโอกาสพบปะพูดคุยกันบ่อยๆ นำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกัน
 - หลังจากเสร็จสิ้นการทำเกษตรกรรม ก็จะมีการละเล่น ประเพณีวัฒนธรรมโดยสอดคล้องกับอาชีพเกษตรกรรม
 - เด็กและผู้ใหญ่เข้าร่วมการทำกิจกรรมกันมากและบ่อยๆ จึงมีโอกาสสนิทสนมคุ้นเคยกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความไว้วางใจกัน
 - การละเล่น ประเพณีวัฒนธรรมมีหลายอย่าง ได้แก่ กลองยาว เรือบก เป็นต้น
- ปัจจุบัน
- ไม่ค่อยมีเวลาว่างที่จะมารวมกลุ่มพูดคุยกัน เพราะทำงานหนักเพื่อหารายได้มาใช้จ่าย อีกทั้งเด็กก็เรียนหนังสือหนัก
 - การละเล่น ประเพณีวัฒนธรรมลดลง เด็กและผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมก็ลดน้อยลงเมื่อเทคโนโลยีเข้ามา ทำให้มีของเล่นแปลกๆ ใหม่ๆ เข้ามา จึงไม่ค่อยได้เล่นด้วยกัน ทำให้ความสัมพันธ์ห่างกัน

เมื่อนักวิจัยนำข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายและประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมตำบลบางจานที่เก็บรวบรวมได้ มาจัดทำเป็นแผนที่ทางสังคมของตำบลบางจาน รายละเอียดในแผนภาพหน้า ๓๕ จากนั้นนำมาสรุปวิเคราะห์เพื่อค้นหาแนวทางในการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี รายละเอียดดังในตารางหน้า ๓๖ – ๓๗

แผนที่ทางสังคมที่เก็บรวบรวมได้ในพื้นที่ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ตารางแสดงการวิเคราะห์แนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบางจาน

ประเพณี / วัฒนธรรม	จุดเด่น	จุดด้อย	โอกาส	อุปสรรค	รูปแบบการเรียนรู้คุณค่า / การถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม	พื้นที่เป้าหมาย (ที่จะดำเนินการได้)
ประวัติดีศาสตร์ของวัด และหมู่บ้านสำคัญ	- ความเชื่อ ความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา จาก จำนวนวัดทั้งวัดร้างและ วัดในปัจจุบัน - แสดงให้เห็นบริบทพื้นที่ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์กับ สายน้ำ	- ประวัติดีศาสตร์เป็น เพียงการบอกเล่า สถานที่ไม่ค่อย เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เช่น โบราณสถาน วัดดู	- เปิดโอกาสให้ คนหลากหลายช่วง อายุได้มาพบปะ พูดคุยกัน ทำ กิจกรรมร่วมกัน	- สภาพเศรษฐกิจ การศึกษา ค่านิยม ไม่ เอื้ออำนวย	หลักสูตรท้องถิ่น กิจกรรม Walk Rally ชวน การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ต่างๆ	ทุกหมู่บ้านของตำบลบางจาน วัดทั้งวัดร้างและวัดใน ปัจจุบัน เช่น วัดใหม่เจริญ ธรรม วัดปากน้ำ วัดโลกา เป็นต้น
การละเล่นพื้นบ้าน เช่น กลองยาว ละคร ชาตรี เรือบก กระบี่ กระบอง ด่าข้าวม่า เป็นต้น	- เครื่องมือที่ทำให้คน ภายใตชุมชนมา ปฏิสัมพันธ์กัน - ความบันเทิง สนุกสนาน แง่คิด	- ความสำคัญเริ่มลด บทบาทลงตามยุคสมัย	- แขนงนำชุมชนใน การจัดงาน - พื้นที่ในการ สร้างสรรค์ การละเล่น	- ขาดการสนับสนุน การจัดกระบวนการ เรียนรู้พัฒนา ศักยภาพแกนนำและ ขกระดับการทำงาน	พื้นที่สร้างสรรค์ ลานวัฒนธรรม เวทีเสวนา	ศาลเจ้าพ่อต้นยาง วัดใหม่เจริญธรรม
งานกระเจาด	- ความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัว ชุมชน มาร่วม จัดงาน	- รูปแบบของการจัด งาน ไม่ค่อยหลากหลาย	- การออกแบบ รูปแบบการจัดงาน ให้หลากหลาย	- ขาดเวทีประชุม วางแผนอย่างเป็น ระบบ การถอด บทเรียน	ประเพณี การจัดงานกระเจาด การจัด กระบวนการเรียนรู้ภายใน งาน นิทรรศการ	หมู่ที่ 6 วัดนอกทุ่ง (วัดร้าง) ศาลเจ้าพ่อวัดนอกทุ่ง

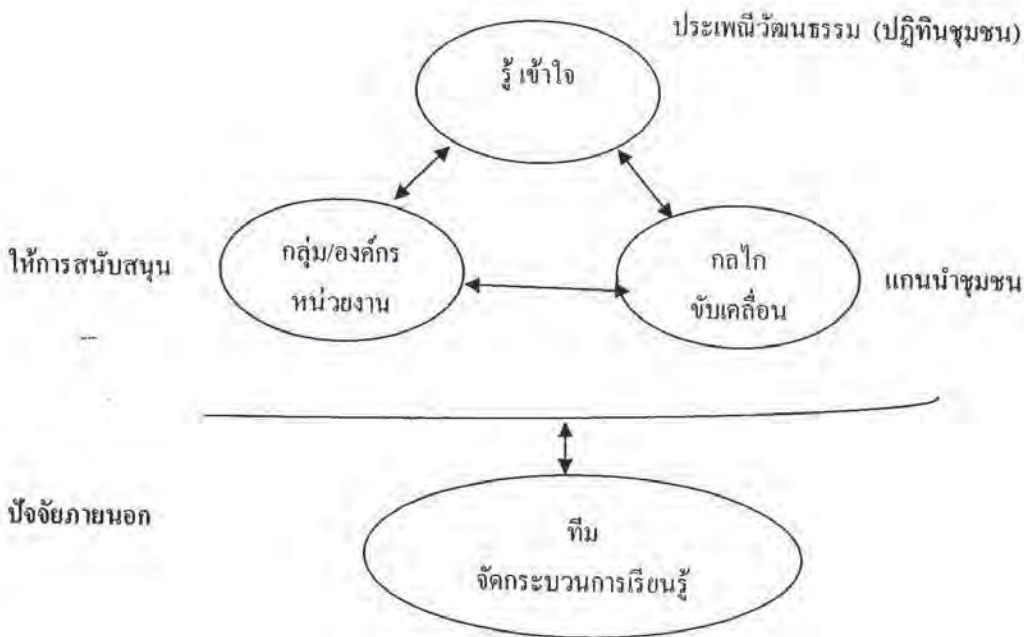
ประเพณี / วัฒนธรรม	จุดเด่น	จุดด้อย	โอกาส	อุปสรรค	รูปแบบการเรียนรู้คุณค่า / การถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม	พื้นที่เป้าหมาย (ที่จะดำเนินการได้)
ศิลปะปูนปั้น	- สร้างอาชีพให้กับ ภายในชุมชน	- การถ่ายทอดยังไม่ค่อย แผ่หลายในชุมชน	- ช่างปูนปั้นที่มี ความสามารถ ภายในตำบล	- ขาดการสนับสนุน อย่างจริงจัง	หลักสูตรท้องถิ่น ฝึกหัดกันในหมู่บ้าน	หมู่ ๑, ๓ ตำบลบางจาน
อาหารท้องถิ่น เช่น แกงหัวดาต แกง ชีเหล็ก ข้าวแช่ ขนม หมุ่ม เป็นต้น	- วัตถุดิบภายในท้องถิ่น - อุดมกลิ่นในเครื่อง รสชาติ การตกแต่ง	- ขาดการยกระดับหรือ พัฒนามาเป็นผลิตภัณฑ์ - การตลาด โฆษณา	- คนภายในชุมชน รู้จักอาหารท้องถิ่น - นำอาหารท้องถิ่น สู่สากล	- คำนิยมการบริโภค ที่เปลี่ยนไปตามยุค สมัย	เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จัดตั้งกลุ่มอาหารท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์	ตำบลบางจาน
การประกอบอาชีพ เช่น ตาโต การ ทำนา เป็นต้น	- ฐานอาชีพของชุมชนที่มี มาแต่ดั้งเดิม - พื้นที่เอื้ออำนวยในการ พัฒนา	- ขาดการถ่ายทอดและ สืบสานต่ออาชีพของ คนรุ่นหลัง - องค์ความรู้ในการ พัฒนา	- กระบวนการ เรียนรู้การเกษตร แบบดั้งเดิม – ปัจจุบัน - แนวทาง เกษตรกรรม แนวทางใหม่	- ระบบทำลายความ เชื่อมั่นการเกษตร แบบดั้งเดิม	หลักสูตรท้องถิ่น การจัดการความรู้ฟื้นฟู คุณค่าวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม	ตำบลบางจาน

๔.๒ แนวทางในการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางจาน จากแผนที่ทางสังคมที่เก็บรวบรวมได้ในพื้นที่ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และนำมาสรุปวิเคราะห์ประเพณี วัฒนธรรม ถึงรูปแบบการเรียนรู้คุณค่า / การถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรม และพื้นที่เป้าหมายที่จะดำเนินการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม ดังในตารางแสดงการวิเคราะห์แนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบางจาน รายละเอียดหน้า ๓๖ – ๓๗ นั้น พบว่า มีปัจจัยหลัก ๒ ด้าน คือ

๑) ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ชุมชนต้องรู้และเข้าใจถึงประเพณีวัฒนธรรมโดยการจัดทำปฏิทินชุมชน และสร้างกลไกการขับเคลื่อนการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมผ่านแกนนำชุมชน โดยมีกลุ่มองค์กรและหน่วยงานช่วยให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

๒) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ กระบวนการหนุนเสริมและสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ กิจกรรม ที่ดำเนินการในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักและคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบางจานอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยภายใน

นอกจากนี้ยังพบว่า หากจะเตรียมการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของตำบลบางจาน ควรเริ่มจากการใช้ปฏิทินวัฒนธรรมชุมชน เป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมให้คนภายในชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดทำปฏิทินชุมชน เลือกประเพณีวัฒนธรรมบางเรื่องเพื่อทดลองจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแกนนำชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชน เป็นกลไกในการขับเคลื่อนไปสู่กลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเยาวชน โรงเรียน องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นต้น เนื่องจากแกนนำชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่เป็นทางการ จึงมีโอกาสนั่งคุยเล่น ภายใต้วงเหล้าก็มีการพูดคุยกันในเรื่องของชุมชน จึงออกมาเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในชุมชน เช่น งานทำบุญศาลเจ้าพ่อต้นยาง งานหาบกระเจาทำบุญวัน

เจ้าพรรยา เป็นต้น คนภายในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดเตรียมสถานที่ การประกอบอาหาร ร้านค้าภายในชุมชนก็ออกมาขายเป็นการช่วยเสริมธุรกิจของชุมชน ภายในงานก็จะมีกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น การแสดง การละเล่น เกมต่างๆ เป็นต้น โดยสร้างกระบวนการฟื้นฟูที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนภายในชุมชน นั้นหมายถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมจำเป็นที่จะต้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชนธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ถ้าหากจัดกิจกรรมเป็นเอกเทศคนภายในชุมชนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่จำเป็นจะต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว การศึกษาที่เป็นการเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงกับชุมชน เป็นต้น ดังนั้นกระบวนการฟื้นฟูจึงต้องอาศัยความเข้าใจวิถีชุมชน ฐานข้อมูลเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม ยกตัวอย่าง เช่น ประเพณีงานกระเจดที่สืบต่อกันมาจะจัดขึ้นในปีที่มีเดือน ๘ สองหน คือ ๕ ปี จะจัด ๒ ครั้ง หรือ ๓ ปี ครั้ง ถ้าหากมีการจัดกระบวนการฟื้นฟูคุณค่าของประเพณี จำเป็นที่จะต้องเตรียมการประสานงานชุมชน โรงเรียน ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในช่วงก่อนการจัดงาน และกระบวนการฟื้นฟูจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกส่วน กลไกที่มีบทบาทหน้าที่ภายในชุมชนและภายนอกชุมชนต้องร่วมกันขับเคลื่อนทั้งระบบ บทบาทที่มีความสำคัญ ก็คือ แกนนำชุมชน ในการวางแผนออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม และการสรุปบทเรียนเพื่อยกระดับการทำงานในครั้งต่อไป เด็กและเยาวชนมีบทบาทเป็นส่วนร่วมในการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเอง หน่วยงาน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน ให้การสนับสนุนสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ชุมชนบางจานมีทั้งหมด ๕ หมู่บ้าน วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนตำบลบางจานมักอาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นไม้ ๒ ชั้นที่ปลูกอยู่ห่างๆ กันแต่ละบ้านก็จะมีบริเวณพื้นที่บ้านของแต่ละหลัง ไม่มีกำแพงกันทำให้ไปมาหาสู่กันได้สะดวก มีคลองธรรมชาติสำหรับใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภค สองข้างทางจะมีต้นไม้ขึ้นมากมาย ถนนจะเป็นถนนลูกรัง การสัญจรจะใช้การเดิน การขี่จักรยาน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา และเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนใหญ่ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เก็บผัก หาปลา มีการนำของมาแลกเปลี่ยนกัน การศึกษาก็เรียนที่วัด ทำให้เด็กและเยาวชนได้พบปะพูดคุยกัน หลังจากเสร็จสิ้นการทำเกษตรกรรม ก็จะมีการละเล่น / ประเพณีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับอาชีพเกษตรกรรม เด็กและผู้ใหญ่เข้าร่วมการทำกิจกรรมกันมากและบ่อยๆ จึงมีโอกาสสนิทสนมคุ้นเคยกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความไว้วางใจกัน แตกต่างกับในปัจจุบันที่สภาพบ้านจะเป็นปูน ปลูกอยู่ติดๆ กันและจะมีรั้วรอบขอบชิดแต่ละบ้าน ทำให้ลำบากและไม่ไปมาหาสู่กัน สภาพคลองจะเป็นคอนกรีตชาวบ้านใช้น้ำประปาในการอุปโภคและบริโภค มีไฟฟ้า ถนน การสัญจรใช้รถยนต์มอเตอร์ไซด์และรถยนต์ ประกอบอาชีพที่หลากหลายขึ้น เช่น เกษตรกรรม ค้าขาย รับราชการ ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียน มีสถานศึกษาให้เลือกหลายแห่ง เด็กจึงไม่ค่อยมีโอกาสพบปะและรู้จักกัน ผู้ใหญ่ต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้มาใช้จ่าย อีกทั้งเด็กก็เรียนหนังสือหนัก การละเล่น / ประเพณีวัฒนธรรมลดลง เด็กและผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมก็ลดน้อยลง เมื่อเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่ ทำให้มีของเล่นแปลกๆ ใหม่ๆ เข้ามา จึงไม่ค่อยได้เล่นด้วยกัน ทำให้ความสัมพันธ์ห่างกัน

แต่เมื่อทีมวิจัยลงไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่กลับพบว่า ชุมชนบางจานมีสิ่งดีๆ มากมาย ทั้งครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ นายชีพ นำนวล (แพทย์แผนโบราณ ยาสมุนไพร) นายป้อม อยู่สุข (แพทย์แผนโบราณ วิธีการเป่า) นายประเสริฐ แด้มฤทธิ์ (เรือบก) นางโสน นาครักษา (แกงหัวตาลและแกงใบมะขาม) ครูประยูร หุ่นศาสตร์ (กลองยาว ลำตัด) นายบรรจบ บุญประเสริฐ (ศิลปะปูนปั้น) นายสาโรจน์ บุญประเสริฐ (ศิลปะปูนปั้น) นายทาบ อยู่สุข (งานกระเจาด) ครูสุทัศน์ ตรีชัย (โรงเรียนบางจานวิทยา) และครูพรพรรณ มนัสพาสณ์เกษม (โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี) รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมและการละเล่นต่างๆ ได้แก่ งานกระเจาด การดำข้าวเม่า การเล่นกลองยาว เรือบก ศิลปะปูนปั้น งานปั้นหัวสัตว์ และอาหารคาวหวานที่ขึ้นชื่อ ได้แก่ แกงหัวตาล แกงใบมะขามอ่อน ขนมห่อหมก ข้าวแช่ ขนมหม้อแกง ขนมฝอยทอง และยาสมุนไพรในชุมชน ตลอดจนบุคคลสำคัญ เช่น ขวัญอินโข่ง หลวงพ่อสัมฤทธิ์ หลวงพ่อเผือก วัดนอกทุ่ง เป็นต้น รวมทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่หลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของคนในชุมชนเป็นอย่างดี รายละเอียดดังในแผนที่ทางสังคมหน้า ๓๕ ซึ่งเมื่อนำประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ มาวิเคราะห์กับความพร้อมที่มีในชุมชนก็มีความเป็นไปได้ที่จะนำกลับมาทดลองฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม ดังนี้

แนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบางจาน

ประเพณี / วัฒนธรรม	รูปแบบการเรียนรู้คุณค่า / การถ่ายทอด ประเพณีวัฒนธรรม	พื้นที่เป้าหมาย (ที่จะดำเนินการได้)
ประวัติดิสาศร์ของวัดและ หมู่บ้านสำคัญ	หลักสูตรท้องถิ่น กิจกรรม Walk Rally ฐานการเรียนรู้ ประวัติดิสาศร์ต่างๆ	ทุกหมู่บ้านของตำบลบางจาน วัดทั้งวัดร้างและวัดในปัจจุบัน เช่น วัดใหม่เจริญธรรม วัดปากน้ำ วัดโลกา เป็นต้น
การเล่นพื้นบ้าน เช่น กลอง ยาว ละครชาตรี เรือบก กระบี่ กระบอง คำข้าวมา เป็นต้น	พื้นที่สร้างสรรค์ สถานวัฒนธรรม เวทีเสวนา	ศาลเจ้าพ่อคั่นยาง วัดใหม่เจริญธรรม
งานกระเจาด	ประเพณี การจัดงานกระเจาด การจัดกระบวนการ เรียนรู้ภายในงาน นิทรรศการ	หมู่ที่ 6 วัดนอกทุ่ง (วัดร้าง) ศาลเจ้าพ่อวัดนอกทุ่ง
ศิลปะปูนปั้น	หลักสูตรท้องถิ่น ฝึกหัดกันในหมู่บ้าน	หมู่ ๑, ๓ ตำบลบางจาน
อาหารท้องถิ่น เช่น แกงหัวตาล แกงขี้เหล็ก ข้าวแช่ ขนมหมຼ่ม เป็นต้น	เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จัดตั้งกลุ่มอาหารท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์	ตำบลบางจาน
การ ประกอบอาชีพ เช่น ตาลโค่น การทำนา เป็นต้น	หลักสูตรท้องถิ่น การจัดการความรู้ ฟื้นฟู คุณค่าวิถีชีวิตแบบ ดั้งเดิม	ตำบลบางจาน

จากทุนทางสังคมที่มีในพื้นที่ตำบลบางจานกับข้อจำกัดของทีมวิจัยที่มีการเปลี่ยนผ่านของการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย ทำให้ต้องปรับกระบวนการทดลองฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของตำบลบางจานทำในเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียนโดยการเข้าค่ายเรียนรู้เรื่องบ้านของตนเอง เช่น ค่ายสือเรียนรู้แม่น้ำเพชรบุรี จุดประกายความคิด คิดอาวุธทางปัญญา ค่ายศิลปะหรรษา พาสุขสรรค์ ดอน ศิลปะสำหรับเด็ก เป็นต้น ช่วยให้เยาวชนในพื้นที่มีความเข้าใจท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และมีข้อค้นพบว่า แนวทางในการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางจาน จะต้องเริ่มจากการสร้างการรับรู้และความเข้าใจถึงประเพณีวัฒนธรรมโดยการจัดทำปฏิทินชุมชน และสร้างกลไกการขับเคลื่อนการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมผ่านแกนนำชุมชน โดยมีกลุ่มองค์กรและหน่วยงานช่วยให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จัดกระบวนการทุนเสริมและสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ กิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักและคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบางจานอย่างต่อเนื่อง

๕.๒ บทเรียนการวิจัย

๕.๒.๑ สิ่งที่ได้เรียนรู้ / ข้อค้นพบของทีมวิจัย ชุมชน พี่เลี้ยง

ทีมวิจัย

- การเรียนรู้ภายในว่าคนน้อยก็ไม่ใช่ไรขอให้ทำได้ดีและทำเต็มที่
- การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามัคคี
- การพัฒนาตัวเอง ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทน ทักษะการเป็นพี่เลี้ยง
- ทราบวิธีการเล่นประเพณีของชุมชน เช่นแห่เรือบก ได้เรียนรู้ความเป็นมา วิธีการเล่น การร้อง ฯลฯ
- คุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม เช่นงานสงกรานต์หรืองานเวียนเทียน ทำให้คนมาร่วมพูดคุยกันก่อให้เกิดความสัมพันธ์กัน

ชุมชน

- รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าที่ได้ถ่ายทอดประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

พี่เลี้ยง

- บทบาทหน้าที่ของพี่เลี้ยงในการทำงาน เช่น อำนวยความสะดวกในการประชุม การประสานงาน เป็นต้น
- คุณสมบัติของพี่เลี้ยง เช่น ความอดทนอดกลั้น การควบคุมอารมณ์ การดูแลเอาใจใส่ เป็นต้น
- ความเข้าใจในองค์ประกอบของการจัดเวทีประชุมวางแผนและการสรุปบทเรียน

๕.๒.๒ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย

- การปรับเปลี่ยนวิธีการในการสร้างความเข้าใจโครงการจากผู้ใหญ่สู่เด็ก
- รูปแบบการเก็บข้อมูลในชุมชน นำมาปรับใช้กับกิจกรรมในโครงการ
- ทักษะการสร้างการเรียนรู้ การสังเกต การตั้งคำถาม การจดบันทึก
- ระบบภายในชุมชนต้องเอื้อและให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น สถาบัน การเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันครอบครัว สนับสนุนเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม สถาบันศาสนา เรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์วัด ธรรมมะ เป็นต้น
- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนภายในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น การจะกิจกรรมให้สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมตามปฏิทินชุมชน

๕.๒.๓. วัฒนธรรมชุมชนกับบรรยากาศการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนบ้านบางจาน

ถ้าพูดถึง “งานวัด” หลายคนนึกถึงบรรยากาศเก่าๆ ที่คนภายในชุมชนหลากหลายช่วงอายุวัย ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ ได้มีโอกาสได้มาพบปะพูดคุย สร้างความสนุกสนาน ซึ่งภายในงานประกอบด้วย การเล่นต่างๆ มากมาย เช่น การเล่นลำตัด ร้องเพลงพวงมาลัย เพลงเกี่ยวข้าว กระบี่กระบอง แต่ภาพเหล่านี้ถูกสะกดให้เป็นเพียงความทรงจำที่รุ่นลูกหลานไม่มีโอกาสได้เห็นภาพเหล่านั้น

จนกระทั่งการรวมตัวของกลุ่มเยาวชนบางจานกลุ่มเล็กๆ ต่อเนื่องมาจากการเข้าค่ายวัฒนธรรมชุมชน ทำให้ได้มีโอกาสรู้จักกันมากขึ้น ก่อเกิดเป็นพลังแห่งการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน นอกเหนือจากการศึกษาในห้องเรียน แล้วอะไรล่ะที่จะเป็นเครื่องมือที่จะนำพาให้เราเกิดการเรียนรู้ พวกเราจึงสุมหัวพูดคุยกันอย่างเคร่งเครียด ครุ่นพิงลึกจ๋ามาจากที่อื่นบ้าง คิดเองบ้าง โดยมีประสงค์อยากจะทำฟื้นฟูวัฒนธรรม

ชุมชนของตนเอง “ยิ่งคุยก็ยิ่งงง ยิ่งงงก็ยิ่งสับสน” ด้วยบรรยากาศที่คนนำมีความเข้าใจอยู่คนเดียว จะถ่ายทอดออกมาให้คนอื่นเข้าใจได้อย่างไร

เมื่อมีการพูดคุยไปได้สักระยะหนึ่งก็เริ่มมีคนพูดน้อยลง เด็กตัวเล็กๆ ก็ได้แต่นั่งฟัง แล้วสิ่งที่กลัวที่สุดก็เข้ามาเมื่อมีคนเดินออกทีละคนสองคน แล้วสุดท้ายก็เหลือไม่กี่คน จนกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามา สิ่งแรกที่เปลี่ยนคือ ความคิดที่อยากจะฟื้นฟูวัฒนธรรม ทำไมถึงต้องฟื้นฟู ฟื้นฟูไปทำไม สุดท้ายเป็นการทบทวนตัวเองให้รู้ว่า สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากพวกเราไม่พัฒนาตัวเองและเรียนรู้การทำงานเป็นทีม หลังจากผ่านกระบวนการสักระยะหนึ่งจากการร่วมเวทีเครือข่าย การฝึกอบรมพลังกลุ่ม จึงเห็นว่าบรรยากาศการพูดคุย / การเรียนรู้ของพวกเราเปลี่ยนไป เรามีบรรยากาศของการพูดคุยของทีมเราเอง โดยไม่ไปเลียนแบบใครมาทั้งหมดแต่เพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเรา

ช่วงแรกเป็นการพูดคุยที่สร้างการมีส่วนร่วมน้อย เป็นการพูดคุยโดยคนคนเดียวเป็นคนนำคุย เขียนขึ้นกระดานเอง บรรยากาศจึงเป็นแบบทางการ นั่งเป็นวงกลม ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบทางเดียว ไม่ค่อยมีการโต้ตอบหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่เด็กๆ จะนั่งฟังอยู่เนืองๆ ช่วงหลังเป็นการปรับเปลี่ยนให้มีความสนุกสนานขึ้น เป็นบรรยากาศแบบเล็กๆ รูปแบบการนั่งคุยอิสระ บางคนนั่งบางคนนอน ใครอยากพูดขึ้นมาไหนเรื่องไหนก็ตามใจ แต่บางครั้งก็คุยแบบนั่งเป็นวงกลมแล้วแต่สถานการณ์ โดยมีเด็กคนหนึ่งเป็นคนนำคุยและคนหนึ่งเขียนบันทึกขึ้นกระดานกันเองเพียงแค่เตรียมประเด็น และคอยช่วยเหลือเป็นระยะๆ

ปรากฏว่าในช่วงแรกๆ บรรยากาศก็เคร่งเครียด ข้อมูลเนื้อหาที่ได้มายากเสียเต็มที่ แตกต่างจากการพูดคุยในระยะหลังที่มีบรรยากาศแบบสบายๆ เป็นกันเองแบบเด็กๆ ได้ทั้งความสนุกสนาน และสุดท้ายเนื้อหาข้อมูลหลังไหลออกมาอย่างพลั่งพลู เหมือนสาหร่ายที่หลังไหลออกมาโดยไม่มีประตูปิดกันไว้ แสดงว่ากำแพงที่ปิดกันระหว่างกันได้ถูกพังทลายลงแล้ว ด้วยความสนิทสนมเป็นกันเอง ความสัมพันธ์จึงเป็นหัวใจสำคัญที่สร้างบรรยากาศการพูดคุยแบบเป็นกันเอง

๕.๒.๔ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน ก็คือ คน ดังนั้น ชุมชนจะเปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคล ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะเปิดใจยอมรับการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่า การระเบิดจากภายใน และปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลงที่วิถีคิด จะส่งผลไปที่จิตสำนึกก็ต่อเมื่อเกิดการขัดแย้งท้าทาย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงบุคคลนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชุมชน โดยโครงการเกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเอง(นายนาวิ ชำนาญกุล)

แต่ก่อนเคยคิดจะเปลี่ยนแปลงคนอื่นและเปลี่ยนแปลงชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุขตามชุมชนในอุดมคติของตนเองยังคิดเท่าไรก็ยังเกิดทุกข์ ทำอย่างไรก็ได้ตั้งใจสักทีเมื่อเรียนรู้ไปเรื่อยๆ ก็เริ่มเข้าใจกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ ก็คือ คน ด้วยกระแสการพัฒนาจากภายนอกเข้ามากระทบโดยที่ชุมชนไม่มีภูมิคุ้มกันที่จะกลั่นกรองก่อนที่จะเลือกรับเข้ามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม จึงทำให้รับกระแสการพัฒนาเข้ามาจนกระทบกับวิถีชีวิตดั้งเดิมจนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางดังในปัจจุบัน ในส่วนของการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นดังนี้

การจัดเวทีทำความเข้าใจก่อให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนการจัดกิจกรรม การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม การสรุปบทเรียน มากขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมที่ผ่านมาขั้นตอนต่างๆยังไม่ชัดเจนจึงทำให้รู้ว่าถ้าหากจัดครั้งต่อไปควรทำอย่างไรเพื่อให้ชัดเจนและเข้าใจตรงกัน

การทำงานร่วมกันทำให้เข้าใจเด็กและเยาวชนมากขึ้น จึงขอขอบคุณจากจดหมายข่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๕๒ “ความคิดและจินตนาการของเด็กจึงสวยงามและสร้างสรรค์ เมื่อใดก็ตามที่ผู้ใหญ่ไปสร้างกฎเกณฑ์ ค่ายตัว ครอบงำ เขอะเขี้ยวเพื่อฝัน เมื่อนั้นภาพอันกระฉ่างใสในหัวนั้นก็ดับวูบลง มีดหมอหวัง ความก้าวร้าว รุนแรง มองโลกในแง่ร้าย จึงเป็นบาปที่ผู้ใหญ่พึงละเว้น เด็กจะถอยห่างและหวาดกลัว เมื่อผู้ใหญ่ห้ามพูด คิดเขียน วาด เด็กจะแสวงหามุมเล็กๆ ของตนเอง เก็บตัวเพื่อที่จะเพื่อฝัน ชีวิตของเด็กเป็นวัยที่ผลิบาน สดใส แสงหา ขอ จงหยิบยื่นสายรุ้งสวย ดวงดาวพราวแสง และดอกไม้หอม สายตาที่บอกรักและความสนใจใยดี มือที่กระชับมัน จับจูงไปสู่การเรียนรู้โลกที่กว้างใหญ่ ให้เด็กที่รักของเรา เติบโตเป็นเยาวชนที่ไม่ฝืน รู้คิด คิดสร้างสรรค์ เพื่อที่เขา จะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่ดีเป็น คีตบวง ลดความหยาบกระด้างเพิ่มความอ่อนโยนในหัวใจ”

การนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตามหลักอริยสัจสี่ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัว ในเรื่องหนี้สิน ทำให้เห็นว่าสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งที่มีคณูหมายทำลายสังคม อย่างการค้ายาเสพติด

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย

ทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนอีกทั้งยังมีความต่างของช่วงอายุ การทำงานจึงเป็นไปในลักษณะเรียนรู้ร่วมกัน พี่สอนน้องบางครั้งน้องก็สอนพี่ ภายในทีมมีความสัมพันธ์และสนิทสนมกันอย่างมากบางช่วงของการปฏิบัติกิจกรรมจึงร่วมแรงร่วมใจกัน โดยเฉพาะช่วงปิดภาคเรียน บางช่วงก็จะห่างหายไปด้วยการกิจในโรงเรียนหรือที่บ้าน เช่น การสอบและกิจกรรมภายในโรงเรียน การช่วยงานบ้าน เป็นต้น ตลอดระยะเวลาการปฏิบัติกิจกรรมจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

ทีมวิจัยมีความเข้าใจโครงการ ไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น จากการถอดบทเรียนการปฏิบัติโครงการ ๖ เดือน ถึงความคาดหวังที่มีคือโครงการสรุปได้ดังนี้ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน พื้นคุณค่าประเพณีวัฒนธรรม กระบวนการวิจัยทำให้คนในชุมชนมีความสุข

ทีมวิจัยแต่ละคนมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น ทักษะในด้านต่างๆ เช่น การเขียนขึ้นกระดาน การชวนคุย การบันทึก เป็นต้น จะเห็นได้จากการประชุมทีมวิจัยสามารถผลิตเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อที่จะให้ทุกคนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง

การทำงานเป็นทีม เกี่ยวกับการจัดการบริหาร โครงการ บันทึกการประชุม บัญชีการเงินและการประสานงานภายในทีมวิจัย ถึงแม้ส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทหน้าที่ของพี่แต่น้องก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเมื่อมีการประสานคณูหมายต่างๆ เช่น การประชุมวางแผนกิจกรรม การไปประชุมเครือข่ายประจำเดือน เป็นต้น

การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ที่เลี่ยง ผ่านกิจกรรมค่าย สื่อกาเรียนรู้แม่น้ำเพชรบุรี วัดท่าไชยศิริ ต.สมอพลือ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี และค่ายเยาวชนภาคกลาง บ้านดอนโพธิ์ ต.บ้านสิงห์ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี ได้เรียนรู้พฤติกรรมของเด็กประถมและการปรับตัวในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเด็ก

ถึงแม้การปฏิบัติกิจกรรมของทีมวิจัยจะยังไม่โดดเด่นนักโดยเฉพาะกิจกรรมภายในพื้นที่โครงการ แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทีมวิจัยก็ได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานการปฏิบัติกิจกรรมในระดับเท่าที่จะทำได้

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชน

ตำบลบางจานมีสถานศึกษาในระดับต่างๆ ตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน หลายๆส่วนก็จัดการเรียนการสอนและดำเนินกิจกรรมซึ่งเด็กและเยาวชนบางส่วนอาศัยอยู่ในท้องถิ่น ถ้าหากมีการเชื่อมโยงการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเข้ากับท้องถิ่นก็จะเกิดประโยชน์ทั้งโรงเรียน ชุมชน และที่สำคัญก็คือตัวเด็กนั่นเอง

จุดประกายความสนใจของชุมชนที่มีต่อกิจกรรมของเด็กและเยาวชน เนื่องจาก การปฏิบัติกิจกรรมของทีมวิจัยทั้งภายในชุมชน เช่น กิจกรรมตีสันทพิชิตโครงการ การจัดกิจกรรมในโรงเรียนวัดโพธิ์ทัตมณี ศิริพรรณพิทยฯ หมู่ที่ ๑ ค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี และการเดินทางไปร่วมกิจกรรมนอกพื้นที่ เช่น ค่าย สื่อการเรียนรู้แม่น้ำเพชรบุรี วัดท่าไชยศิริ ค.สมอพล้อ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ค่ายเยาวชนภาคกลาง บ้านคอนโพธิ์ ค.บ้านสิงห์ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี จนนำมาสู่การจัดเวทีทำความเข้าใจ ทำให้ครูภายในโรงเรียน ผู้ใหญ่ในโรงเรียน เด็กและเยาวชน ได้มีโอกาสพูดคุยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถึงแม้จะไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายแต่ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการเริ่มต้น

๕.๒.๕ กระบวนการมีส่วนร่วมกับการขับเคลื่อนงานวิจัยในพื้นที่

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่สร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น ได้มีโอกาสร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและทีมวิจัยให้มีศักยภาพสามารถนำไปขยายผลสู่คนอื่นในชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างเสริมพลังในการเปลี่ยนแปลง การขับเคลื่อนงานวิจัยโครงการนี้สามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยเริ่มจาก

-การเริ่มต้นด้วยการพูดคุยร่วมกันนำไปสู่การตัดสินใจในการเสนอโครงการ สิ่งสำคัญอยู่ที่การเริ่มต้นถ้าหากคิดคนเดียวก็ทำคนเดียว คิดร่วมกันก็ร่วมกันทำเป็นทีม ดังนั้นความชัดเจนเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อโครงการ บังคับและเงื่อนไขต่างๆที่มีผลต่อการร่วมโครงการจึงเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม ยกตัวอย่าง เช่น การสอบภายในโรงเรียน จำเป็นที่มีเวลาในการอ่านหนังสือทำให้มาร่วมกิจกรรมได้ไม่เต็มที่ การช่วยเหลืองานทางบ้านซึ่งเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ จึงเป็นข้อดกลงของทีมนักวิจัยในการนัดหมายเวลาที่เอื้อต่อกัน

บทบาทของผู้ใหญ่ในการประทับประคองให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่อทีมวิจัย ผ่านเวทีสร้างความเข้าใจและเก็บข้อมูลสามารถสร้างความภูมิใจต่อคุณค่าของชีวิตในการให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน

กิจกรรมที่สร้างความหลากหลายและดึงดูดความสนใจของเด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ในพื้นที่ เช่น ค่าย ในรูปแบบต่างๆ

สิ่งสำคัญ คือ การสร้างพื้นที่เลี้ยงให้เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยการพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้บทบาทต่างๆในการดำเนินกิจกรรม เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงาน ยกตัวอย่าง การประชุมวางแผนกิจกรรมหรือการสรุปบทเรียน ที่เลี้ยงมีส่วนสำคัญในการดำเนินการความเข้าใจถึงองค์ประกอบของการประชุม เช่น เป้าหมาย วิธีการ และอื่นๆ เป็นต้น

๕.๓ ปัญหาการวิจัย

๕.๓.๑. ทีมวิจัย / กระบวนการทำงาน

- ชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจต่อกิจกรรมและการดำเนินงาน โครงการ
- เด็กและเยาวชนรับปากแต่ไม่เข้าร่วมโครงการ
- ไม่สามารถสื่อสารกับผู้ใหญ่ให้เข้าใจได้ เช่น กรณีไปสร้างความเข้าใจโครงการแต่ภูมิปัญญากลับคิดว่าเด็กจะมาเรียนรู้ประเพณี
- เด็กและเยาวชนไม่ค่อยเข้าใจ
- ทีมวิจัยมีเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน
- การกลั่นแกล้งกันในทีมวิจัยในขณะปฏิบัติกิจกรรม

๕.๓.๒. หน่วยงาน / ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

- เนื่องจากนักวิจัยไม่มีบทบาทเป็นผู้นำหรือแกนนำในการจัดกิจกรรมชุมชนมาก่อน ซึ่งบุคคลดังกล่าวคนภายในชุมชนให้ความเชื่อและศรัทธา ดังนั้นการที่จะไปพูดคุยทำความเข้าใจกับหน่วยงาน / ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้ บทบาทนักวิจัยที่เหมาะสมจึงควรเป็นคนทีภายในชุมชนมีความเชื่อและศรัทธาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการ
- หน่วยงาน / ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ภายในชุมชนไม่เห็นว่าการเป็นโครงการส่วนรวมของชุมชน เป็นเพียงโครงการของบุคคลๆ หนึ่งที่เข้ามาดำเนินการภายในชุมชน จึงไม่ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนเท่าที่ควร

๕.๔ ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต

๕.๔.๑. ทีมวิจัย / กระบวนการทำงาน

- การบริหารจัดการ โครงการของทีมวิจัย การจัดการเอกสาร บัญชีการเงิน หรือการออกแบบวางแผนกิจกรรม ทีมวิจัยสามารถปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากปัจจัยและเงื่อนไขของทีมวิจัยในการปฏิบัติกิจกรรมนำมาสู่การปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ ที่เสี่ยงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการได้ออกแบบให้ทีมวิจัยที่เป็นเด็กและเยาวชนได้มาร่วมเรียนรู้
- จากการทำ social mapping ทำให้เห็นภาพรวมของตำบล นำไปสู่การวิเคราะห์ ต้นทุนของชุมชน ศักยภาพในการขับเคลื่อน โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน

๕.๔.๒. พี่เลี้ยงและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- ต้องมีการประสานงานกับทีมพี่เลี้ยงในการหนุนเสริมการทำงานอย่างต่อเนื่องและสื่อสารสร้างความเข้าใจเงื่อนไขการทำงานของเยาวชน
- ออกแบบกิจกรรมร่วมกับทีมพี่เลี้ยงและดำเนินการตามแผนงานที่พี่เลี้ยงแนะนำ
- ปรับปรุงยุคจัดการกระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนในลักษณะของการผสมผสาน
- การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นพี่เลี้ยงในการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้คือนักวิจัยได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีมภายในพื้นที่ สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชน มีความมั่นใจในการพัฒนาตนเองเพื่อหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อื่น

๕.๔.๓. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- บทบาทที่เล็งในการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น บุคคลหรือกลุ่มที่มีฐานประสบการณ์การทำงานในพื้นที่และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ถ้าหากเป็นคนรุ่นใหม่ที่สนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้การทำงานเป็นทีมและต้องใช้เวลาดังสมประสบการณ์จนสามารถพัฒนาศักยภาพเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้

ภาคผนวก

โครงการศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมบ้านบางจาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีภาคผนวก ดังนี้

- ก. สรุปรายงานการประชุมและบันทึกการทำงาน
- ข. ภาพกิจกรรมของโครงการ

ก. สรุปรายงานการประชุมและบันทึกการทำงาน

บันทึกการประชุมกลุ่มเด็กและเยาวชนตำบลบางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
โครงการวิจัยศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมบ้านบางจาน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๑

ณ ร้านค้าชุมชนตำบลบางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

๑. ค.ช.เบญจรงค์	พ่ออามาตย์
๒. นายกิตศักดิ์	อินเทียน
๓. ค.ญ.จิตติมา	จินดาพฤษ
๔. นายวชิรศักดิ์	แก้วศรีสุข
๕. นายนาวิ	ชำนาญกุล
๖. นางราตรี	จันทร์เขียว
๗. นางสาวสุกัทธรา	จินดาพฤษ

ประเด็นการพูดคุย

ประเด็นที่ ๑ สรุปและทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากการที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามมาพูดคุยกับกลุ่มเยาวชนตำบลบางจาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงสรุปออกมาเป็นแผนภาพและอธิบายให้เข้าใจมากยิ่งขึ้นและร่วมกันคิดว่าจะเริ่มค้นอย่างไรดี ในตอนแรกจะคิดเกี่ยวกับประเด็นที่จะศึกษาว่าเราจะได้อะไรมาได้อย่างไร แต่เมื่อมีคำถามว่า ถ้าหากคนอื่นถามว่าเรามาศึกษาไปทำไม ทำไปเพื่ออะไร เราจะตอบอย่างไร จึงกลับมาคิดทบทวนเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

ประเด็นที่ ๒ เป้าหมายของการทำโครงการวิจัยของกลุ่มเยาวชน

เนื่องจากในแต่ละคนก็จะมีเป้าหมายที่แตกต่างกัน จึงให้แต่ละคนเสนอเป้าหมายในการทำวิจัยของตนเองและนำเป้าหมายดังกล่าวมาเรียบเรียงเป็นเป้าหมายในการทำวิจัยร่วมกัน

เป้าหมายของแต่ละคน

- ไม่อยากให้วัฒนธรรมประเพณีสูญหาย
- เด็กรุ่นๆ หลังเราได้สืบทอดต่อไปเรื่อยๆ
- เกิดความสามัคคี คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม
- เผยแพร่วัฒนธรรมภายในหมู่บ้าน
- อยากให้คนอื่นเห็นความสำคัญในกิจกรรมนี้

เป้าหมายร่วมกัน

คนภายในชุมชนได้เห็นความสำคัญของประเพณีวัฒนธรรมและสามารถเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รู้

โจทย์/คำถาม

วิธีการให้คนภายในชุมชนได้เห็นความสำคัญของประเพณีวัฒนธรรมและสามารถเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รู้
ควรทำอย่างไร

ประเด็นที่ ๓ วัตถุประสงค์ในการทำโครงการวิจัยของกลุ่มเยาวชน

วัตถุประสงค์ (ตอนแรก)

๑. เพื่อให้ทุกคนมีสำนึกรักบ้านเกิด
๒. เพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมของหมู่บ้าน
๓. เพื่อให้กิจกรรมที่จัดทำขึ้นนี้ สามารถเป็นตัวเชื่อมให้คนสามัคคีกัน

อธิบายว่า จากวัตถุประสงค์ที่ได้เสนอมานั้นค่อนข้างกว้างเกินไปและยากที่จะสามารถทำให้บรรลุ
วัตถุประสงค์ได้ อีกทั้งต้องเชื่อมโยงสอดคล้องกับเป้าหมาย จึงร่วมกันคิดเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันใหม่
ให้สามารถทำงานบรรลุได้ตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ (ร่วมกันคิดใหม่)

๑. เพื่อศึกษาเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมที่อยู่ภายในบ้านบางจาน
๒. เพื่อหาแนวทางในการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน
๓. เพื่อชักชวนคนที่สนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เกิดความเข้าใจ

สิ่งที่ฝากเอาไว้

ความเป็นมาและสภาพพื้นที่ของบ้านบางจาน สถานการณ์ของประเพณีวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึง
ปัจจุบัน

นัดประชุมครั้งต่อไปวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๑

นายนาวิ ชำนาญกุล
ผู้สรุปรายงานการประชุม

บันทึกการพูดคุยกลุ่มเด็กและเยาวชนตำบลบางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
โครงการวิจัยศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมบ้านบางจาน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๑

ณ ร้านค้าชุมชนตำบลบางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

๑. ค.ช.เบญจรงค์	พ่ออามาตย์
๒. นายกิตศักดิ์	อินเทียน
๓. ค.ญ.จิตติมา	จินดาพฤษ
๔. นายวชิรศักดิ์	แก้วศรีสุข
๕. นายนาวิ	ชำนาญกุล
๖. นางราตรี	จันทร์เขียว
๗. นางสาวสุภัทตรา	จินดาพฤษ
๘. ค.ญ.ณัฐกานต์	รุ่งเพียร
๙. ค.ญ.กัญญารัตน์	ทองนวล
๑๐. ค.ญ.พิมพ์พร	รุ่งเพียร
๑๑. ค.ช.วันกวี	อาริยะ

ประเด็นการพูดคุย

ประเด็นที่ ๑ สรุปและทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เนื่องจากมีเด็กและเยาวชนบางคนที่ไม่ได้เข้าร่วมการพูดคุย ๒ ครั้งที่ผ่านมา จึงได้มีการทบทวนความเข้าใจกันอีกครั้งหนึ่ง โดยหากมีข้อสงสัยหรือคำถามเด็กและเยาวชนที่ผ่านการเข้าร่วมพูดคุยมาแล้วก็จะตอบข้อซักถามนั้นๆ เป็นการแลกเปลี่ยนความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ประเด็นที่ ๒ สภาพพื้นที่ความเป็นมาของบ้านบางจานและสภาพความเป็นมาของประเพณีวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากกิจกรรมสายธารแห่งประวัติศาสตร์ผ่านช่วงเวลาจากอดีตสู่ปัจจุบัน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นโดยการวาดเป็นรูปภาพแสดงสถานการณ์ในแต่ละช่วง ทั้งสภาพพื้นที่และสภาพความเป็นมาของประเพณีวัฒนธรรมอย่างคร่าวๆ นำเสนอกันออกมาพอจะสรุปได้ดังนี้

สภาพพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนบ้านบางจาน

อดีต - สภาพบ้านส่วนใหญ่เป็นไม้ ๒ ชั้นจะปลูกอยู่ห่างๆ กันแต่ละบ้านก็จะมีบริเวณพื้นที่บ้านของตนเอง หลัง ไม่มีกำแพงกันทำให้ไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวก

- สภาพคลองจะเป็นคลองดิน ชาวบ้านใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภค สองข้างทางจะมีต้นไม้ขึ้นมากมาย ถนนจะเป็นถนนลูกรัง การสัญจรจะใช้การเดิน การจักรยาน
- อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาและเลี้ยงสัตว์ วิถีชีวิตอย่างเรียบง่ายเก็บผักหาสัตว์กิน มีการนำของมาแลกเปลี่ยนกัน
- การศึกษา ก็เล่าเรียนที่วัด ทำให้เด็กและเยาวชนได้พบปะพูดคุยกัน

- ปัจจุบัน**
- สภาพบ้านจะเป็นปูนมากขึ้นปลูกอยู่ติดๆ กันและจะมีกำแพงกันในแต่ละบ้าน ทำให้การไปมาหาสู่กันลำบากและไม่ค่อยไปหากัน
 - สภาพคลองจะเป็นคอนกรีต ชาวบ้านใช้น้ำประปาในการอุปโภคและบริโภค มีไฟฟ้าใช้ ถนนเป็นคอนกรีต การสัญจรมีรถมอเตอร์ไซด์ รถยนต์ เพิ่มขึ้น
 - อาชีพที่หลากหลายมากขึ้นนอกจากเกษตรกร ก็จะมี ค้าขาย รับราชการ
 - การศึกษาไปเรียนที่โรงเรียน สถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น เด็กไปเรียนแต่ละโรงเรียน จึงไม่ค่อยมีโอกาสพบปะกัน

สถานการณ์ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านบางจาน

- อดีต**
- มีเวลามากจึงมีโอกาสดพบปะพูดคุยกันบ่อยๆ นำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกัน
 - หลังจากเสร็จสิ้นการทำเกษตรกรรม ก็จะมีการละเล่น ประเพณีวัฒนธรรมโดยสอดคล้องกับอาชีพเกษตรกรรม
 - เด็กและผู้ใหญ่เข้าร่วมการทำกิจกรรมกันมากและบ่อยๆ จึงมีโอกาสนันทสนนกันเองก่อนให้เกิดความสัมพันธ์และความไว้วางใจกัน
 - การละเล่น ประเพณีวัฒนธรรมมีหลายอย่าง

- ปัจจุบัน**
- ไม่ค่อยมีเวลามากที่จะมารวมกลุ่มพูดคุยกัน เพราะทำงานหนักเพื่อหารายได้มาใช้จ่าย อีกทั้งเด็กก็เรียนหนังสือหนัก
 - การละเล่น ประเพณีวัฒนธรรมลดลง เด็กและผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมก็ลดน้อยลง
 - เมื่อเทคโนโลยีเข้ามา ทำให้มีของเล่นแปลกๆ ใหม่ๆ เข้ามา จึงไม่ค่อยได้เล่นด้วยกัน ทำให้ความสัมพันธ์ห่างกัน

นางนารี ชำนาญกุล
ผู้สรุปรายงานการประชุม

สรุปการพูดคุยของกลุ่มเด็กและเยาวชนบ้านบางจานหลังกลับมาจากเวทีประชุมเครือข่ายนักวิจัย
โครงการวิจัยศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมบ้านบางจาน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
วันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๑

วันศุกร์ที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑ สรุปบทเรียนที่ได้จากการไปสุราษฎร์ธานี (น้ำ คิว แม้ว)

- ทำความรู้จักกันภายในกลุ่ม รู้ความสามารถของแต่ละคน
- การมีส่วนร่วมของเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชน
- อุณหภูมิเดียวกัน
- แผนที่คนดี แผนที่ผู้รู้
- มองให้เห็นถึงปัญหา ภายในกลุ่มคุยกันให้เห็นปัญหา ผู้อื่น
- กิจกรรมเดือนละครั้ง ทำอย่างไรไม่ให้เด็กหายไป
- พุดคุยกันโดยไม่ได้เตรียมการล่วงหน้า
- ความไม่เข้าใจของผู้ปกครอง
- บรรยากาศในการประชุม

สิ่งที่สำคัญ -รูปแบบและกระบวนการในการเก็บข้อมูล
-การเข้าไปพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน

วันจันทร์ที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑ พุดคุยร่วมกัน ณ บริเวณโรงเรียนบางจาน
ประเด็นที่นั้งพุดคุยกัน

๑. นำเสนอบทเรียนที่ได้จากการไปสุราษฎร์ธานีให้ภายในกลุ่มฟัง
๒. ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรมกลั่นกรองคือ คนที่บ้านไม่เข้าใจ ทำไปทำไม ทำเพื่ออะไร ทำแล้วได้อะไร แนวทางในการแก้ปัญหา คือ ให้ตัวเองไปบอกผู้ปกครองล่วงหน้า ฟังไปพุดคุย และสมาชิกภายในกลุ่มลงไปสร้างความเข้าใจและความคุ้นเคย

วันเสาร์ที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ทบทวนและสร้างความเข้าใจ กิจกรรม/วิธีการ ที่พุดคุยกัน

จากการที่นำวัตถุประสงค์ของโครงการทั้ง 3 ข้อมาทำความเข้าใจและแตกแขนงออกเป็นกิจกรรม / วิธีการในการดำเนินการนั้น ซึ่งได้พุดคุยกันไว้ในข้อแรก ก็คือ เพื่อศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และประเพณี วัฒนธรรมที่อยู่ภายในชุมชนบ้านบางจานตั้งแต่อดีตและปัจจุบัน ได้เสนอกิจกรรมดังต่อไปนี้

- กิจกรรม ทวีรสร้างความสัมพันธ์ “ศิสนิท พิชิตโครงการ”
- เกมส้เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินโครงการ
- จำลองสถานการณ์วิถีชีวิตแบบในอดีต
- กิจกรรม walk rally รอบหมู่บ้าน
- กิจกรรมค่ายข้างแรม เพื่อที่จะให้บุคคลภายนอกมาให้ความรู้กับบุคคลที่ร่วมเข้าค่าย

*** กิจกรรมที่เสนอมายังไม่ได้พุดคุยกันในรายละเอียด และสรุปออกมาอย่างชัดเจน ***

ซึ่งจะนำมาเปรียบเทียบกับประเด็นศึกษาว่าครบถ้วนแล้วหรือยัง

๓ สิงหาคม ๒๕๕๑

ณ ที่เดิม

ทีมงานเด็กสร้าง BJ. รายงานตัว.....

วันนี้ทีมงานของเราบางคนหอบการบ้านมาทำด้วย “เอ้ หุคตั้งสองวันมาทำวันอาทิตย์คอนเซ็น เอาเวลาไปทำไรอยู่จ๊ะ” (เจ้าคิว) โดยมีจอมยุทธ์น้ำผู้เชี่ยวชาญในวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นผู้ฝึกวิทยายุทธให้และแล้วก็มีการหนึ่งมารวมฝึกวิทยายุทธด้วย เขาเดินเข้ามาอย่างช้าๆ ท่ามกลางความเงียบค่อยๆ ลงนั่งอย่างช้าๆ “เกมนั่นเอง” หลังจากฝึกกันเรียบร้อยแล้วเขาก็เดินจากไป ปล่อยให้เราสามคนรอเพื่อนๆ คือ แมน แชนป์ ปลา ฟลุ๊ค ใบหลิวที่จะตามมา

เมื่อพวกเราพร้อมหน้าพร้อมตากันแล้ว “เอ...นั่นแน่ สาวๆ ขนคิ้วไปทำไรมา” ปรากฏว่าลูกน้ำ ลูกปลา ได้รับมอบหมายให้ไปถือป้ายประท้วง เอ้ยไม่ใช่! ป้ายก็พาสินั่นเอง ที่มีบางโรงเรียนแข่งขันไปแล้วและบางโรงเรียนก็กำลังเริ่ม

ไม่ลืมที่จะหยิบ วารสารฉบับสองเดือน หัวข้อ “การศึกษา” มาฝากพวกเราชาวเด็กสร้าง BJ. ช่างเหมาะ กับพวกเราเสียจริง หลังจากพวกเราปล่อยให้น้องแมวฉายเดี่ยวเพียงลำพัง ท่ามกลางพายุที่โหมกระหน่ำ แวดล้อมไปด้วยผู้คนมากมาย ได้ข้อสรุปว่า ชื่อจริงของโครงการพวกเรา คือ “ศึกษาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่า ประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี” ชื่อเล่น คั่นคว่ำ หากคุณค่าวัฒนธรรมชุมชน : กรณีศึกษาประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน ได้รับการแต่งตั้งจากลุงเดช

หลังจากที่พวกเราได้ปรึกษาหารือกัน โดยใช้ความสามารถที่มีอยู่น้อยนิด ผลสรุปออกมาว่าพวกเราจะมี อาวุธในการทำกิจกรรม “คีสนิท พิธีโครงการ” ก็คือ แบบสอบถาม เป็นหัวข้อที่เราจะไปพูดคุยซักถาม และ ใบสมัครน้องๆ ที่สนใจเข้าร่วมแก๊งค์ของเรา พร้อมกับอีกภารกิจหนึ่งที่ได้รับมอบหมาย คือ แบบสอบถาม ข้อมูล จปฐ. โดยเราจะเริ่มจากหมู่ที่ ๑ กับหมู่ที่ ๓ ก่อน พวกเราแบ่งกันเป็น ๒ กลุ่ม โดยใช้วิธีที่คัดเลือกอย่าง ชากลำบาค “ไอ้น้อยออก” ในการเดินทาง โดยเริ่มจากหมู่ที่ ๓ ตอนล่าง ประกอบด้วย คิว น้ำ แมน ใบหลิว ตอนบนประกอบด้วย แชนป์ ปลา ฟลุ๊ค แม้ ถ้าหากมีเพื่อนมาเพิ่มแบ่งกันอีกที่

การเดินทางผจญภัยของพวกเรานั้นขึ้นอยู่กับว่าแต่ละกลุ่มจะนัดกันอย่างไร จะมาเจอกันอีกครั้งในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เพื่อที่จะสรุปผล ไปรายงานความก้าวหน้าต่อบรรดาจอมยุทธ์จากทั่วทุกสารทิศในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ค่อไป

คั่นสุรัง

๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๑

ณ บ้านปลูกฝัน

“ว่าด้วย...การเริ่มต้น”

“6 โมงเย็นแล้วสินะ” ผมหยิบมือถือขึ้นมาดูนาฬิกา ซึ่งก่อนหน้านี้มือถือได้ถูกหยิบเข้าออกจากกระเป๋าอีกหลายครั้ง ด้วยความกระวนกระวายใจว่า “เด็กจะมาอะไรไหม จะมีใครมานั่ง” ขนมนและน้ำได้ถูกเตรียมตั้งแต่หัววัน แก้วน้ำจานชามวางเรียงรายอยู่ข้างๆ รอเพียงแค่ให้ใครบางคนมาจัดใส่ เวลาเริ่มผ่านไปเรื่อยๆ จนตะวันตกขอบฟ้า ผมจึงนั่งลงไขว่คว้าสายตาจ้องมองไปยังปากประตูบ้านรอคอยใครบางคนอย่างมีความหวัง

เสียงมอเตอร์ไซค์วิ่งผ่านเข้ามาทางปากประตูบ้านและค่อยๆ จอดอย่างช้าๆ เสียงหัวเราะว่าริงอย่างสดใสของ 3 สาว ลูกปลา ลูกน้ำ และน้องมาย ทำให้แวตาคผมเป็นประกายรีบลุกจากชิงช้าหิวกระดิกไปใส่น้ำแข็ง “ขนมนและน้ำหยิบกินได้ตามสบายเลยนะ” ประโยคแรกที่พูดออกมาด้วยความดีใจ หลังจากนั้นคนอื่นๆ ก็ทยอยมากันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา

เนื่องจากมีคนหน้าแปลก “เฮ้ย....แปลกหน้า” เจ้าคิวจึงเริ่มต้นด้วยการอธิบายถึงโครงการที่ทำอย่างคร่าวๆ และพูดถึงกิจกรรม “คิสนิทพิชิต โครงการ” ซึ่งเป็นกิจกรรมแรกที่จะมาคุยกันในวันนี้ ทบทวนวัตถุประสงค์ของกิจกรรมสักเล็กน้อยจากนั้นก็เริ่มวางแผนและแบ่งหน้าที่กัน ซึ่งเราจะเริ่มทดลองลงทำความเข้าใจในพื้นที่หมู่ที่ ๓ ก่อนในวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ โดยแบ่งพื้นที่เป็น ๒ คอน คอนล่างและคอนบน แบ่งกลุ่มเด็กออกเป็น ๒ กลุ่มตามพื้นที่ คกลงกันว่าพวกเราจะมียุทธวิธีไปนั่นก็คือ แบบสัมผัสผ่านตามความคิดเห็นเป็นหัวข้อ เกี่ยวกับโครงการที่จะทำ และใบสมัครเด็กๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมแก็งค์ ซึ่งแต่ละกลุ่มตกลงนัดหมายเวลาตนเอง กลุ่มลูกปลานัดกันตั้งแต่ช่วงเช้า ส่วนกลุ่มเจ้าคิวนัดกันในช่วงบ่าย

มาถึงวันที่ทำกิจกรรม ตามเวลานัดหมายผมจึงขี่มอเตอร์ไซค์ไปดูที่บ้านป้าราศรี เห็นลูกปลา ลูกน้ำนั่งดูโทรทัศน์เรื่องสังข์ทองอยู่ยังไม่มิดีเก๋ๆ มากันเลย ลูกปลาก็โทรศัพท์ตามจึงมากันและเริ่มออกปฏิบัติการโดยผมให้เงินไปกินข้าวช่วงตอนกลางวัน ใช้เวลาสัก ๒ - ๓ ชั่วโมงเหล่าเด็กๆ ก็กลับมากัน พร้อมแบบสัมผัสที่ไปคุยมาประมาณ ๕ คน แล้วแยกย้ายกันนัดกันว่าช่วงบ่ายๆ เราจะมารวมตัวกันออกปฏิบัติการกันอีก เมื่อมาถึงช่วงบ่ายทั้ง ๒ กลุ่มออกปฏิบัติการพร้อมกัน จะสังเกตเห็นว่าพวกเราจะไปกันเป็นกลุ่มๆ โดยผมจะคอยห่างๆ และหลังจากทำกิจกรรมเสร็จจะมาคุยสรุปงานกันที่บ้านของผม เป็นการพูดคุยถึงความรู้สึกต่อการทำกิจกรรมของเด็กๆ เพียงอย่างเดียว ด้วยความค้อยประสบการณ์ของผมในการสรุปงานเลยยังไม่ได้คุยต่อถึงสิ่งดีๆ ที่ได้เรียนรู้และถ้าหากทำให้ดียิ่งขึ้นเราจะทำอะไร แต่ทำให้ผมรู้ว่าเวลาเด็กคุยกันเองจะเป็นบรรยากาศอีกแบบหนึ่ง

วันนี้เป็นวันที่ผมมีความสุขเพราะอาจจะสมหวังกับสิ่งที่ได้หวังไว้ ไม่ใช่เพราะทำกิจกรรมได้เสร็จตามที่คุยกันไว้ แต่สุขที่ได้เห็นเด็กๆ ทำกิจกรรมลงไปพูดคุยกับพี่ๆ น้องๆ ตามชุมชนของตนเอง บางครั้งอาจจะเห็นสีหน้าท่าทางของผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีเด็กมาพูดคุยถามถึงทุกข์สุข ว่าจะเป็นอย่างไ

“รอยยิ้มเพียงเล็กๆ ที่ออกมาจากใจของใครบางคน อาจมีคุณค่ามากมายสำหรับคนหนึ่ง”

คืนสุ้ง

๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๑
ณ กองทุนหมู่บ้าน หมู่ ๓

กต SAVE.....เด็กสร้าง BJ

กิจกรรมตีสันทพิชิตโครงการ

หลังจากการทำกิจกรรมตีสันทพิชิตโครงการ กลุ่มเด็กและเยาวชนบ้านบางจานจึงนัดกันพูดคุยทบทวนการทำกิจกรรมทั้ง ๒ ครั้ง ซึ่งมีความแตกต่างกัน ทั้งวัตถุประสงค์ วิธีการ และผลที่ได้รับ เพื่อเป็นการทบทวนให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผน การลงมือทำ และการสรุปทบทวน อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

ครั้งที่ ๑ ของการทำกิจกรรมตีสันทพิชิตโครงการ

วัตถุประสงค์	- เพื่อหาเพื่อนมาเข้ากลุ่ม
- ทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง
วิธีการ	- แบ่งกลุ่มลงพื้นที่ออกเป็น ๒ กลุ่ม ระหว่างตอนบนกับตอนล่างของหมู่ ๓
- เดินเข้าไปคุยตามบ้านด้วยการสวัสดีและทักทาย
- แบ่งหน้าที่ คนถาม คนจดบันทึก
ผลที่ได้	- คนที่ไปคุยด้วยยังไม่ค่อยเข้าใจ ตัวเราเองก็ยังไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้
- คนที่ไปคุยด้วยยังไม่ค่อยให้ความสนใจ
- มีการบอกเล่าการละเล่นเก่าๆ
- เวลาที่ไม่ตรงกับคนในชุมชน

การให้คะแนนในการทำกิจกรรม

- ๘ คะแนน คนในชุมชนให้ความสำคัญกับเรา
- ๖ คะแนน เวลาถามก็จะตอบตามคำถาม ทีมเราช่วยกันถาม
- ๕ คะแนน ความสามัคคีไม่มีคนอยู่ช่วยกันทำ
- ๒ คะแนน ความรู้สึกเหนื่อย ร้อน
- ๕ คะแนน ขาดความมั่นใจในการเข้าไปถาม เราจะได้ไหม
- ๑ คะแนน หมกกำลังใจ
- ๕ คะแนน คนที่ถามไม่รู้จะตอบอะไร

กระบวนการ

- ก่อนทำ พูดคุย ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ จะทำอะไร เป้าหมาย การตั้งคำถาม ครั้งที่ ๒ ทำแบบสอบถาม และครั้งที่ ๓ พิมพ์
- ทำกิจกรรม ปฏิบัติการเดินลงพื้นที่
- สรุปกิจกรรม พูดคุยความรู้สึก

ครั้งที่ ๒ ของการทำกิจกรรมตีสันทิทธิศิทธิโครงการ

เป้าหมาย หาเด็กเพิ่ม

วิธีการ

- ไปพร้อมกันทั้งหมด
- การพูดคุยมีสิ่งล่อใจ (แรงจูงใจ) ไปเรียนรู้ต่างจังหวัด

ผลที่ได้

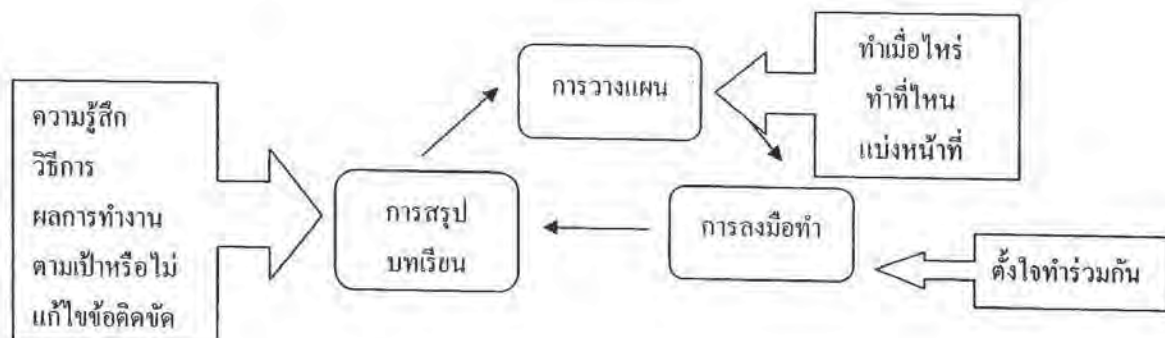
ได้เด็กที่สนใจ ๖ คน จาก ๕ บ้าน ดังนี้ น้องโปิยะ ชั้น ม.๑ เกมส์ ชั้น ม.๔ จิว ชั้น ม.๑ โบว์ ชั้น ม.๔ ดาว ชั้น ม.๑ ดิงนัง ชั้น ป.๑ เป็นเด็กที่เข้าค่ายมาด้วยกัน จดชื่อคนที่สนใจเวลามีกิจกรรมอะไรก็จะมาชวน

การให้คะแนนในการทำกิจกรรม

- ๔ คะแนน ความพร้อม การเตรียมตัว
- ๗ คะแนน คีใจเพื่อนเพิ่มขึ้น
- ๕ คะแนน ร่วมมือกัน
- ๒ คะแนน ตัวเองไม่ค่อยพร้อม อ่อนเพลีย
- ๖ คะแนน คนสนใจ
- ๔ คะแนน ไม่สบาย ง่วงนอน
- ๒ คะแนน อยากได้เพื่อนเพิ่มขึ้นมากกว่านี้
- ๕ คะแนน บางคนนั่งคุยเล่นกัน
- ๒ คะแนน อากาศร้อน

อยากทำอะไรให้ดีขึ้น

- ความเอาใจใส่
- ขั้นตอน / กระบวนการ
 - ก่อนทำ ทำเมื่อไหร่ ที่ไหน การแบ่งหน้าที่ ลงมือปฏิบัติ ตั้งใจทำร่วมกัน
 - หลังทำ พูดคุยความรู้สึก ทำได้ตามเป้าหมายหรือไม่ แก้ไขข้อติดขัด
- การสรุป/ทบทวนกิจกรรม ความรู้สึก วิธีการดำเนินงาน ผลการทำงาน
- วิธีการสื่อสาร ระหว่างกลุ่มเรากับเพื่อนใหม่ มีวิธีการอย่างไร
- การแบ่งหน้าที่ ตาม จด / เขียน ถ่ายรูป

กีนตุ้ง

๑๒ มกราคม ๒๕๕๒

ณ บ้านปลูกฝัน

บันทึกการพูดคุย “โครงการบางจาน” และ “โครงการพี่เลี้ยง”

โครงการบางจาน

ช่วงเดือน ก.ย. - ธ.ค. ๕๑

๑. กิจกรรมทัศนศึกษาโครงการ 2 ครั้ง ครั้งแรกและครั้งที่สองมีความแตกต่างกันในส่วนของ วัตถุประสงค์ วิธีการ ผลที่ได้รับ ที่สำคัญ คือความแตกต่างของกระบวนการวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม และการสรุปทบทวน
๒. ถอดบทเรียนให้เห็นความสำคัญของกระบวนการวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม และการสรุปทบทวน รายละเอียดขั้นตอนในแต่ละกระบวนการ

ช่วงเดือน ม.ค. - ก.พ. ๕๒

๑. เก็บข้อมูล กิจกรรม Walk Rally
๒. ออกแบบกิจกรรม “ค่าย” เตรียมทีม เครื่องมือต่างๆ
 - เวทีวางแผนกับเด็กๆ
 - พาน้องไปค้นหาวิธีที่ต้องการ (ค้นหาเครื่องมือร่วมกับเด็กๆ)
 - ใครบ้างที่จะมาร่วมออกแบบ? วัตถุประสงค์คืออะไร?

ช่วงเดือน มี.ค. ๕๒

๑. กิจกรรม “ค่าย” ทำความเข้าใจโครงการกับชุมชนและ เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนและวัฒนธรรม
๒. ค้นหาข้อมูลสู่ชุมชน

การจัดการ ๑. รายงานการเงิน รายงานกิจกรรม ตั้งแต่วันที่ ๕ ของเดือน
๒. รายงานความก้าวหน้า

โครงการพี่เลี้ยง

กระบวนการ

๑. ทำความรู้จักพื้นที่ แหล่งเรียนรู้แม่น้ำเพชร
 - แผนที่ Google Map
 - ขับรถเล่น ดูเส้นทางต่างๆ สถานที่สำคัญ
 - พุดคุยรายบุคคล
 - อ่านหนังสือ
๒. เข้าร่วมกิจกรรม วันอนุรักษ์แม่น้ำเพชร

ข้อค้นพบ

๑. การสร้างความสัมพันธ์ชุมชนต้องรู้จักพื้นที่ก่อน (กายภาพ)

๒. เครื่องมือแผนที่กระตุ้นความอยากรู้และศึกษาต่อ
ทิศทางข้างหน้า ประสานงานคั้งวงคุยข้อมูลเบื้องต้น

คืนผู้ร้ง

๒๔ มกราคม ๒๕๕๒

ณ บริเวณหน้าบ้านตาน้อย หมู่ ๑ ต.บางจาน

บอกเล่ากำลั...เวทีทำความเข้าใจบางจาน

“วันที่ ๒๔ เด็กๆ เป็นอย่างไรบ้าง มีพูดคุยกันบ้างไหม” เป็นประโยคคำถามที่ออกมาจากปากบนใบหน้าที่เข้มครึ้มของผม ปิราดีตอบมาว่า “ช่วงนี้ใกล้สอบกันแล้ว แล้วยังไงละตอนไหน” จากนั้นผมก็ตอบกลับไปว่าเอาไว้คุยกันอีกทีแล้วกันพร้อมกับเดินออกมา ในใจเริ่มร่ำร้อนเหมือนไฟมาสุ่ม พลังคิดไปว่า อะไรเนี่ยไม่มีการพูดคุยวางแผนกันเลยเธอ ทั้งๆ ที่ก็มีกรอบคอบทเรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไปแล้วนะ

จากสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนวันพูดคุยเวทีทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรบางอย่างจากการพูดคุยกับพี่กรรม แล้วกับมานั่งคิดว่า ตัวเรามีภาพจินตนาการอย่างหนึ่งที่วาดไว้ให้เป็นอย่างโน้นอย่างนั้นนั่นก็คือความคาดหวังนั่นเอง ดังนั้นเราจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ตามความคาดหวังนั้น แต่ถ้าหากไม่ได้เป็นไปตามนั้นก็เกิดความทุกข์เพราะคิดหวังดังความตั้งใจ แต่ทว่าคนอื่นละมีภาพจินตนาการแบบไหนซึ่งแน่นอนว่าไม่เหมือนกัน ถ้าหากเราทำความเข้าใจตรงนี้ได้จะทำให้รู้สึกปล่อยวางมากขึ้นและนี่คือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผมรู้สึกเกร็งบ่อยๆ ก่อนเริ่มเวที เป็นเหตุผลหนึ่งที่ก่อนเริ่มเวที “ทำไมถึงมีการพูดคุยความคาดหวังก่อน” ทำให้ผมเข้าใจอย่างถ่องแท้มากกว่าการไปนั่งร่วมเวทีแล้วดูเขาพูดคุยถึงความคาดหวังกัน

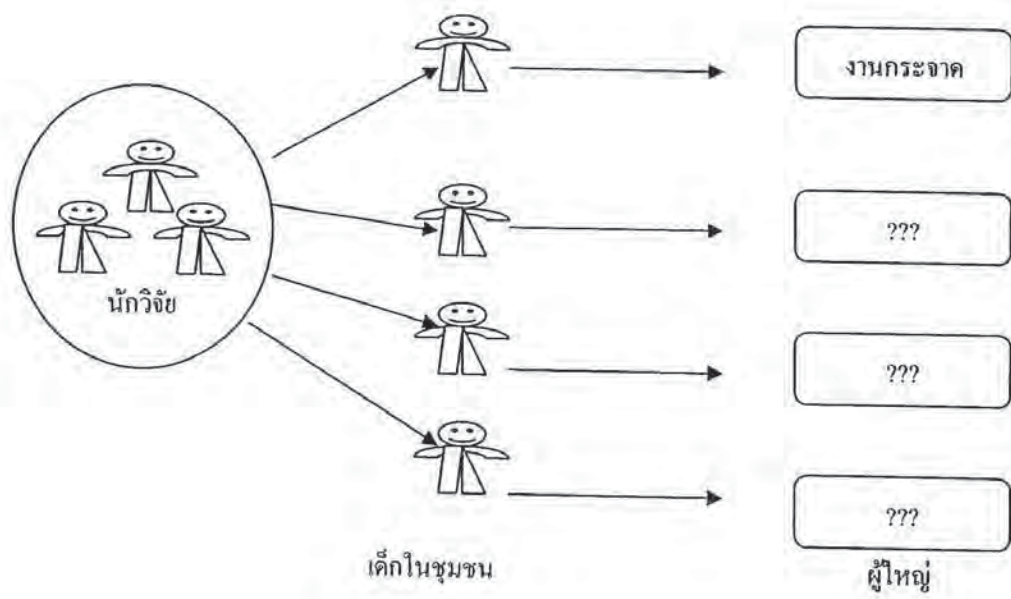
อีกส่วนหนึ่งเราเริ่มทำความเข้าใจไปว่าแต่ละคนมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่ต่างกัน ซึ่งคนอื่นเป็นแค่เศษเสี้ยวหนึ่งของชีวิต แต่ตัวเราเกือบหรือทั้งหมดของชีวิต

ในขณะที่การทำตามรู้จักกันโดยการแนะนำตัวว่าเป็นใคร? มากจากไหน? ทำอะไรอยู่? ซึ่งบอกสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับตัวเองให้คนอื่นรู้ ซึ่งเป็นการทลายกำแพงของตนเอง คนอื่นเป็นอย่างไร ไม่รู้แต่ผมเป็น ซึ่งในแต่ละคนก็จะมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันเกิดจากการดำเนินชีวิตประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละคน บางคนนั่งเงียบฟังเพราะมีเป้าหมายอยู่แล้วในใจ บางคนพยายามบอกเล่าความคิดเห็นของตนเองผ่านคำพูดอยู่ตลอด บางคนก็เป็นนักมวยที่คอยแย่งทางโน้นทีทางนี้ที อันนี้ทำให้ผมนึกย้อนไปถึงวิชาฝึกอบรมที่เรียนในมหาวิทยาลัยถึงบุคลิกภาพของคนในเวทีเปรียบเทียบกับสัตว์ ๑๒ ชนิด ซึ่งคอนเรียนก็ไม่ค่อยเข้าเท่าไร

นอกจากการมองบุคลิกภาพแล้วเราต้องมองให้ทะลุไปถึงความคิดข้างในว่าแต่ละคนคิดอะไรอยู่ ที่แสดงความคิดออกมาอย่างนี้เป็นเพราะอะไร เป็นฐานข้อมูลในการประมวลเพื่อแสดงการโต้ตอบออกไป

หลังจากการพูดคุยทำให้เห็นการออกแบบวางแผนต่อไปในช่วงของกลุ่มคนในการทำกิจกรรมครั้งนี้ ช่วงแรกนักวิจัยที่มีอยู่ประมาณ ๑๐ คน อันนี้จะให้ความสำคัญกับการออกแบบเกี่ยวกับการฝึกทักษะในด้านต่างๆ การฟัง การคิด การตั้งคำถาม การเขียน และการพูด (สุ จิ ปุ ริ) ช่วงที่สองการหาสมาชิกเพิ่มออกแบบกิจกรรมร่วมกับนักวิจัยโดยขอความคิดเห็นจากผู้ใหญ่เป็นกิจกรรมที่ดึงดูดเด็กๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมและสำรวจความสนใจของเด็กๆ ที่มีต่อประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจานแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ช่วงที่สามเป็นการออกแบบกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กเกี่ยวกับการเรียนรู้กิจกรรม ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมเรียนรู้เป็นฐานหรือ การจัดพื้นที่เพื่อเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมร่วมกัน

ในส่วนเทคนิคต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ในครั้งนี้ก็เป็นการใช้รูปภาพอธิบายจากการพูดคุย ทำให้เข้าใจมากขึ้นและการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นโดยการถามหรือขอคำแนะนำเป็นกรสร้างการเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันหรือที่เรียกว่าการมีส่วนร่วมนั่นเอง

คืนสู่รัง

สรุปบทเรียนการดำเนินงาน
โครงการวิจัยศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมบ้านบางจาน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๒
ณ บ้านคุณราตรี อินทร์เขียว ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายวชิรศักดิ์ แก้วดีสุข	เขาวชนค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒. นางสาวสุภัทตรา จินดาพฤกษ์	เขาวชนค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓. เด็กชายเบญจรงค์ พ่ออามาตย์	เขาวชนค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๔. เด็กหญิงจิราภรณ์ หนูสัมฤทธิ์	เขาวชนค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๕. เด็กหญิงธารธิดา บุญแจ่ม	เขาวชนค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๖. เด็กชายฉัตรชัย เคชอ่อน	เขาวชนค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๗. เด็กชายคันตะวัน บุญแจ่ม	เขาวชนค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๘. นายนาวี ชำนาญกุล	เขาวชนค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๙. คุณราตรี จันเขียว	ที่ปรึกษาโครงการ
๑๐. คุณกษกร ชินะวงศ์	สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
๑๑. คุณดวงใจ สิริใจ	สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
๑๒. คุณศิริวัฒน์ กันทาส	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

ช่วงที่ ๑ ทบทวนเป้าหมาย

คุณกษกร ชินะวงศ์ แจกกระดาษ A4 ให้น้องๆ เขียนความคาดหวังต่อของโครงการวิจัยศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมบ้านบางจานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ความคาดหวังต่อโครงการ

- ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
 - o ความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน
 - o ความสนิทสนมของเด็กและเยาวชนในชุมชน
- เกิดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
- ฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรม
 - o การเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมบ้านบางจาน(ครอบครัว,เด็กซึ่ง)
 - o ทุกคนให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนบ้านบางจาน
 - o คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมชุมชนบ้านบางจาน

- กระบวนการวิจัยทำให้คนในชุมชนมีความสุข

ความเป็นมาของโครงการ

นายวรศักดิ์ แก้วศรีสุข หัวหน้าโครงการเล่าที่มาที่ไปในการเข้าร่วมโครงการวิจัยว่าพี่แม้วมาชวนไปร่วมโครงการวิจัยเพื่อต่อยอดจากกิจกรรมค่ายสร้างสุขซึ่งพี่แม้วได้ลงมาฝึกงานในชุมชนบ้านบางจาน โดยลงมาจัดกิจกรรมเรื่องการเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน ซึ่งเด็ก ๆ มีความเห็นว่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน กำลังจะสูญหายไป มีแต่คนแก่ๆ มาร่วมกิจกรรม และเด็ก ๆ ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร เช่น งานกระเจา

ความรู้ติดต่อโครงการวิจัย

- อยากลอง
- น่าจะเข้าทำเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว

คุณกชกร ชินะวงศ์ ชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ว่าวันนี้เป็นกระบวนการตอบทเรียนสิ่งที่เราได้ทำไปในระยะเวลา ๖ เดือนที่ผ่านมา นำไปรวมกับข้อมูลจากการทำกิจกรรมของน้องๆ นำมาเขียนรายงานระยะที่ ๑

ช่วงที่ ๒ ผลการดำเนินงาน

- กิจกรรมตีสนิทพิชิตโครงการ ภาคเคาะประตู
 - ช่วงเวลา : สิงหาคม ๒๕๕๑
 - ประเด็นเนื้อหา : การชี้แจงสร้างความเข้าใจโครงการ สอดถามความคิดเห็นต่อกิจกรรมของเยาวชน
 - กระบวนการ :
 - o เดินชี้แจงสร้างความเข้าใจตามบ้าน โดยเริ่มจากบ้านที่มีความคุ้นเคย ม. ๑ ม.๓ และใช้แบบสอบถามในการสำรวจความคิดเห็น ๒ ครั้งเด็กและผู้ใหญ่
 - o การจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับกลุ่มผู้ใหญ่ (ผู้รู้ภูมิปัญญา)
 - สิ่งที่ได้เรียนรู้
 - o การปรับเปลี่ยนวิธีการ ในการสร้างความเข้าใจโครงการจากผู้ใหญ่สู่เด็ก
 - o การเรียนรู้ภายในว่าคนน้อยก็ไม่ใช่ไรขอให้ทำได้ดีและทำเต็มที่
 - ปัญหาอุปสรรค
 - o ชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจต่อกิจกรรม
 - o เด็กและเยาวชนรับปากแต่ไม่เข้าร่วมโครงการ
 - o การสื่อสารกับผู้ใหญ่ไม่สามารถเข้าใจได้เช่น กรณีไปสร้างความเข้าใจโครงการแต่ภูมิปัญญา กลับคิดว่าจะมาเด็กมาเรียนประเพณี
- กิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพทีมวิจัย
 - ตุลาคม ๒๕๕๑
 - ประเด็นเนื้อหา : กระบวนการเก็บข้อมูล การจัดการเรียนรู้ชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัย
 - กระบวนการ

- การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ
- การทดลองลงพื้นที่เก็บข้อมูลในชุมชน
- เกมสื่อกิจกรรมผ่านประสบการณ์สร้างการเรียนรู้
- สิ่งที่ได้เรียนรู้
 - วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบ้านคลองแขก ต.ปลายโพพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
 - รูปแบบการเก็บข้อมูลในชุมชน นำมาปรับใช้กับกิจกรรมในโครงการ
 - ทักษะการสร้างการเรียนรู้ การสังเกต การตั้งคำถาม การจดบันทึก
 - การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามัคคี
- ปัญหาอุปสรรค
- ๓. กิจกรรมทัศนศึกษาโครงการ ภาคเวที
 - ช่วงเวลา : กันยายน ๒๕๕๑
 - ประเด็นเนื้อหา : การชี้แจงสร้างความเข้าใจโครงการ สอบถามความคิดเห็นต่อกิจกรรมของเยาวชน
 - กระบวนการ :
 - การจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับกลุ่มผู้ใหญ่ (ผู้รู้ภูมิปัญญา) เช่น ครูบุญ - กลองยาว ครูแสง - โหมยก ครูน้อย ครูเสริม ครูสุทัศน์ ลูกเจ๊ก
 - สิ่งที่ได้เรียนรู้
 - ปัญหาอุปสรรค
 - การสื่อสารกับผู้ใหญ่ไม่สามารถเข้าใจได้ เช่น กรณีไปสร้างความเข้าใจโครงการแต่ภูมิปัญญา กลับคิดว่าจะพาเด็กมาเรียนประเพณี
- ๔. กิจกรรมทัศนศึกษาโครงการ ภาค go to school โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี
 - ช่วงเวลา : มีนาคม ๒๕๕๒
 - ประเด็นเนื้อหา : การชี้แจงสร้างความเข้าใจโครงการ ค้นหาเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ
 - กระบวนการ :
 - การจัดกิจกรรม one day กับนักเรียนชั้น ป.๓ ป.๔ ป.๕ เช่น การเล่นเกมสื่ เรียนรู้ตัวเอง ชี้แจงโครงการ
 - การติดตามผลต่อยอด
 - สิ่งที่ได้เรียนรู้
 - ปัญหาอุปสรรค
 - การสื่อสารกับผู้ใหญ่ไม่สามารถเข้าใจได้เช่น กรณีไปสร้างความเข้าใจโครงการแต่ภูมิปัญญา กลับคิดว่าจะพาเด็กมาเรียนประเพณี

๕. กิจกรรมเก็บข้อมูล ภาคร่วมประเพณีตามฤดูกาล

- ช่วงเวลา เมษายน ๒๕๕๒
- ประเด็นเนื้อหา : เรียนรู้กิจกรรมประเพณีในชุมชน
- กระบวนการ
 - o การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน เช่น แห่เรือบก สงกรานต์ รดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ งานพระนครคีรี งานวัด กิจกรรมเวียนเทียน
 - o การสังเกต ร่วมกิจกรรม ช่วยงาน
- สิ่งที่ได้เรียนรู้
 - o วิธีการเล่นประเพณีของชุมชน เช่นแห่เรือบก ได้เรียนรู้ความเป็นมา วิธีการเล่น การร้อง ฯลฯ
 - o คุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม เช่นงานสงกรานต์หรืองานเวียนเทียน ทำให้คนมาร่วมพูดคุยกันก่อให้เกิดความสัมพันธ์กัน

๖. กิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสอบถามผู้รู้

- ช่วงเวลา
- ประเด็นเนื้อหา : ประวัติความเป็นมา,ประเพณีวัฒนธรรม เช่นงานกระเจด
- กระบวนการ
 - o การไปสอบถามผู้สูงอายุในชุมชน
 - ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านบางจาน
 - ความเป็นมาของประเพณีกระเจด และวิธีการ

- สิ่งที่ได้เรียนรู้

- ปัญหาอุปสรรค

๗. ร่วมเป็นที่เลี้ยงค่ายเยาวชน (ค่ายรักแม่น้ำเพชร ค่ายเครือข่ายเยาวชนภาคกลาง)

- ช่วงเวลา เมษายน ๒๕๕๒
- เนื้อหา : การพัฒนาทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้
- กระบวนการ
 - o การเตรียมอุปกรณ์จัดกิจกรรม
 - o พี่เลี้ยงกลุ่ม ทำหน้าที่ในการดูแลน้องและกระตุ้นน้องให้เกิดการเรียนรู้และความสัมพันธ์
- สิ่งที่ได้เรียนรู้
 - o การพัฒนาตัวเอง ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทน ทักษะการเป็นที่เลี้ยง

ความรู้สึกรวมของทีมวิจัยต่อโครงการ

- สิ่งที่ได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาและประเพณีของชุมชน

- เกิดแนวคิด - มองเห็นเป้าหมายมากขึ้น - ตอนแรกคิด - เรื่อยๆ แล้วอยากทำต่อ - อยากให้งาน - ทำหายตัวเอง - สนุก มีแรงฮึดมีไฟมากขึ้น - โล่งใจ เห็นแนวทางการทำงานมากขึ้น - ตอนแรกเบื่อเพราะปกติประชุมเรื่องเดิม ๆ - กลัวไม่ทัน เพราะเวลาใกล้เข้ามาแล้ว	เคล็ดลับนักวิจัย - ฝึกการจดบันทึกเป็นนิสัย - ออกแบบกิจกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์ - เรียนรู้อย่างมีจุดหมาย	ใหม่ๆ ในการทำงาน ว่าไม่น่าจะได้แต่พอทำไป สำเร็จ ว่าเราจะทำสำเร็จไหม
---	---	---

ปัญหาอุปสรรคในการทำกิจกรรม

- ชุมชนไม่ค่อยสนใจการดำเนินงาน โครงการ
- เด็กและเยาวชนไม่ค่อยเข้าใจ
- ทีมวิจัยมีเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน
- การกีดกันแก่งัดกันในทีมวิจัย

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

ทบทวนวัตถุประสงค์

- การศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมชุมชนบ้านบางจานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- คุณกษกร ชินะวงศ์ ให้ข้อเสนอแนะว่าจากการพูดคุยที่ผ่านมาพบว่าเราเน้นหนักไปที่การร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะการวิจัยให้กับทีมวิจัย แต่ยังขาดการจัดกิจกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในส่วนของการหาประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน

คุณศิริวัฒน์ คันทารส ให้ข้อเสนอแนะว่าขณะนั้นมองเห็นว่าน้องๆ พยายามลงไปเรียนรู้ข้อมูลผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งก็จะเห็นข้อมูลอยู่บ้างจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่จะฝังลึกในระดับบุคคล ซึ่งการดำเนินงานในขณะนี้ต้องมาลองสรุปและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ ดังนี้

๑. ทบทวนประเด็นเนื้อหาทั้งหมดที่เราวางแผนไว้
๒. ข้อมูลที่เรามีอยู่แล้ว อยู่ที่ไหนบ้าง ได้มาอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะได้ข้อมูลที่มีอยู่ในตัวบุคคลแต่ละคนมารวบรวมและจัดหมวดหมู่ข้อมูล ซึ่งต้องมาออกแบบการสรุปข้อมูลร่วมกัน
๓. ข้อมูลที่ยังขาดอยู่ ทำอย่างไรจึงจะได้ข้อมูลส่วนที่ขาดเพื่อตอบวัตถุประสงค์การดำเนินงานโครงการ

ประเด็นศึกษา	ทำได้ %	แนวทางการดำเนินงานในอนาคตอันใกล้
-สภาพพื้นที่ประวัติความเป็นมา		-จัดกิจกรรมสรุปข้อมูลที่ได้โดยดึงข้อมูลจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว (สรุปร่วม, แบ่งกันสรุป) -สรุปวิเคราะห์ข้อมูล -ทบทวนวัตถุประสงค์โครงการ
-ประเพณีวัฒนธรรมการละเล่น		
-แหล่งความรู้ / ผู้รู้		

เติมเต็มกระบวนการเรียนรู้ในการกำหนดแผนงานระยะต่อไป

- การรวบรวมข้อมูลจัดทำรายงานความก้าวหน้า
- วางแผนการทำงานร่วมกัน “ทำงานอย่างไรให้สนุก มีความสุข”
- มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะนักวิจัย
 - o การกำหนดเป้าหมายของกิจกรรม
 - o ออกแบบกิจกรรมวางบทบาทหน้าที่
 - o ฝึกการบันทึก
 - o การวางบทบาทการทำงาน

กำหนดแนวทางการดำเนินงานต่อ

- การสรุปข้อมูล (มิ.ย. ๕๖)
- การจัดทำรายงานความก้าวหน้า (ก.ค. ๕๖)

นายศิริวัฒน์ คันทารส
ผู้สรุปรายงานการประชุม

๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ณ บ้านทอฝัน

บอกเล่าสถานการณ์ กลุ่มเด็กสร้างบางจาน

หลังจากถอดบทเรียนผ่านไปพวกเราก็ได้นัดพูดคุยกัน ๓ ครั้ง

ครั้งแรก เป็นการนำข้อสรุปจากการถอดบทเรียนมาหาข้อตกลงร่วมกันในการหาข้อมูล วิธีการ ๒ วิธี ได้แก่ ๑. ดึงความรู้ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกมา ๒. หาข้อมูลเพิ่มเติมจากสิ่งที่มืออยู่ (วิธีการที่อยากทำและสนุก) ปรากฏว่าให้แต่ละคนกลับไปเขียนในสิ่งที่ตนเองรู้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

ครั้งที่สอง เป็นการนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

ครั้งที่สาม พุคชัย ๔ คน ประกอบด้วย คิว น้ำ เบีย แม้ว วิธีการเก็บข้อมูล ๒ วิธี ได้แก่ ๑. ค้นหาข้อมูลจากเอกสาร / รายงาน ๒. จัดกิจกรรมในการเก็บข้อมูล ซึ่งในส่วนของการจัดกิจกรรมเก็บข้อมูลนั้น มีดังนี้

ความคาดหวัง ๑. ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน

๒. ฝึกการทำงานเป็นทีมกลุ่มเด็กสร้างบางจาน

๓. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

วิธีการ ๑. เวทีปราชญ์ชาวบ้าน

๒. กิจกรรม Walk rally

กลุ่มเป้าหมาย ๑. นักเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี (ผ่านการจัดกิจกรรม) จำนวน ๑๕ คน

๒. เด็กเรียนพิเศษบ้านครูเหมียว จำนวน ๑๐ คน

กินคู่รัง

สรุปรายงานการประชุมเวทีทำความเข้าใจ
โครงการวิจัยศึกษาเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูคุณค่าประเพณีและวัฒนธรรมบ้านบางจาน
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๒

บริเวณบ้านครุทำเนียบ ม.๑ ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

ผู้เข้าร่วมเวที

๑. นายสมโภช	น้อยชูชื่น
๒. ครูทำเนียบ	น้อยชูชื่น
๓. ผู้ใหญ่เจือ	นามเที่ยง
๔. นางราตรี	จันเขียว
๕. นายนาวี	ชำนาญกุล

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ

กระบวนการ

๑. ทำความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการรายบุคคล
๒. ชักชวนมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดเวที

ประเด็นแลกเปลี่ยน

๑. ประวัติศาสตร์และประเพณีวัฒนธรรมตำบลบางจาน

- ประวัติศาสตร์ เช่น วัด โรงเรียน
- บริบทชุมชน เช่น ถนน คลอง ตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน มีพัฒนาการเป็นอย่างไร
- บุคคลสำคัญ เช่น ขวัญอินโข่ง สมเด็จพระอาจารย์ (ฉิม) คาเหิน เป็นต้น
- คำขวัญตำบลบางจาน

“พระบรมสารีริกธาตุศรีสถาน	ถิ่นโบราณค่านานหลุ่ม
ชุมชนงานกระเจาด	ยอดนักกวาดขวัญอิน โข่ง”

- ภาษา/สำเนียง ท้องถิ่น เช่น เอาไม่ (ไม่เอา) กินไม่ (ไม่กิน) เป็นต้น
- งานกระเจาด เริ่มจากอดีตทำเพียงครอบครัวเดียวขยายเป็นเครือข่ายในปัจจุบัน
- สำรวณา ที่มาของชื่อนาแต่ละชื่อ เช่น นาป่า นาสัตว์ นากรงกลาง เป็นต้น กำนันคลังเคยสำรวจค้น

ศาล ตัวผู้เรียกว่า พ่อพาย ตัวเมียเรียกว่า แม่พัง

- อาหาร เช่น ข้าวแช่ ขนมหลุ่ม ขนมหม้อแกง

๒. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

- แผนที่ ใช้ในการสำรวจนา
- หนังสือ ทะเบียนนักเรียน ใช้ในการศึกษาประวัติโรงเรียน

๓. กลุ่มเป้าหมาย

- เด็กและเยาวชน
- ผู้ใหญ่ บทบาทชี้ทาง ประดับประดา
- แบ่งบทบาทให้ชัดเจน

๔. วิธีการ

- เก็บรวบรวมข้อมูล ๑. จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแต่ละเรื่อง
- ๒. จัดกิจกรรมเก็บข้อมูลสำหรับเด็ก walk rally แบ่งกลุ่มย่อยค้นหา

- ศึกษาดูงาน
- สรุปรบทเรียน

๕. ข้อเสนอแนะ

- หลักฐานเชิงวิชาการ เช่น เอกสารอ้างอิง นวัตกรรม ผู้รู้ในท้องถิ่น
- ภาพถ่ายในการเก็บข้อมูล

ข้อสังเกต

๑. การพูดคุยไม่เป็นทางการ บรรยากาศพูดคุยแบบเป็นกันเอง เริ่มจากสิ่งที่อยากคุยกันก่อนนำไปสู่เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. การสร้างความเข้าใจต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะเป็นเวทีเก็บข้อมูลหรือกิจกรรมต่างๆ สิ่งสำคัญคือการสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

นางสาววิ จันทานุกุล
บันทึกการประชุม

สรุปรายงานการประชุมเวทีทำความเข้าใจ
โครงการศึกษาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒
ณ ที่ทำการหมู่บ้าน ม.๓ ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

สมาชิกเข้าร่วมเวที

๑. นายสมโภชน์	น้อยชูชื่น
๒. นายทำเนียบ	น้อยชูชื่น
๓. นายเจือ	นามเที่ยง
๔. นางราตรี	จันทร์เขียว
๕. นายนาวิ	ชำนาญกุล
๖. นายสุริน	จันทร์เขียว
๗. ร.ต. สัมฤทธิ์	เนียมเปี่ยม
๘. นายวชิรศักดิ์	แก้วศรีสุข
๙. นายเอกชัย	อังกาบ
๑๐. นายชินนวัฒน์	มณีศรีขำ
๑๑. นายศิริวัฒน์	คันธารส

เริ่มประชุมเวลา ๐๘.๓๐ น.

ทำความเข้าใจอีก สทว.

นายชินนวัฒน์ มณีศรีขำ ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหน่วยงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สทว.) เป็นหน่วยงานของรัฐสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นใช้งานวิจัยแก้ปัญหาชุมชนด้วยตนเอง แตกต่างจากงานวิจัยวิชาการที่มุ่งเน้นผลงานวิจัย งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และรับผลประโยชน์ การพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลและทีมวิจัย

แนะนำโครงการ

นายนาวิ ชำนาญกุล นักวิจัยโครงการศึกษาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี กล่าวถึงความเป็นมาของโครงการ โดยเริ่มต้นจากการมาศึกษาภาคปฏิบัติในขณะเป็นนักศึกษา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้จัดทำโครงการวัฒนธรรมชุมชนศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นค่ายสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนภายในตำบลบางจาน เกิดการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนที่สนใจกิจกรรม โดยอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แนะนำให้รู้จักกับ นายชินนวัฒน์ มณีศรีขำ ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม นำมาสู่การพัฒนาโครงการ

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นกับชุมชน คือการเจอกันของกระแสวัฒนธรรมระหว่าง กระแสวัฒนธรรมชุมชนกับกระแสวัฒนธรรมตะวันตก จึงทำให้เด็กและเยาวชนเริ่มสับสนกับการดำเนินชีวิต การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนรับรู้สิ่งต่างๆ เนื่องจากปัจจุบันการเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเดินทางไปเรียนตามสถานศึกษาในเขตเมือง ในระดับมหาวิทยาลัยก็ไปเรียนในกรุงเทพ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อรับรู้ถึงความทันสมัย เช่น ห้างสรรพสินค้า ในขณะที่เด็กและเยาวชนรับรู้จากสื่อโทรทัศน์ กระตุ้นการบริโภคสินค้าชนิดต่างๆ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลงลืมรากเหง้าของตนเอง โครงการนี้จึงเป็นทางเลือกหนึ่งให้ได้รับรู้คุณค่าที่อยู่ในประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมนำมาสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ชมวีซีดี ๑๐ ปี งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

นายสมโภชน์ น้อยชูชื่น กล่าวว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนจึงต้องอาศัยความเข้าใจ เนื่องจากที่ผ่านมาเป็นงานพัฒนาที่ทำแล้วก็จบไป สิ่งที่ได้จากการชม ก็คือ อันแรก สถานการณ์ในชุมชนที่เกิดขึ้นระหว่างกระแสวัฒนธรรมชุมชนและกระแสวัฒนธรรมตะวันตก อันที่สอง การวิจัยให้เห็นรากเหง้าของตนเอง

ผู้ใหญ่อ้อย นามเที่ยง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ กล่าวว่า ภายในชุมชนมีกิจกรรมหนึ่งที่ร่วมกันระหว่างหมู่ที่ ๑ กับ หมู่ที่ ๓ คือ การหาบกระจาดไปทำบุญที่วัด ในวันเข้าพรรษา เนื่องจากอดีตมีการหาบจึงนำกลกลับมาให้ลูกหลานได้เห็น อีกทั้งการจัดงานที่วัดเวลาที่มีการเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานปัจจุบันใช้วิธีการจ้างแทนที่จะให้ลูกหลานมาช่วยก็จะไปจับรดเทียนเล่นกัน

ร.ค.สัมฤทธิ์ นิยมเปี่ยม งานวิจัยวิชาการส่วนใหญ่ทำเสร็จแล้วก็รวบรวมเป็นเล่มรายงานแล้วก็นำผลงานกลับไป ค้างจากงานวิจัยที่เน้นการปฏิบัติให้เกิดขึ้นภายในชุมชน

ชี้แจง

ชี้แจงงบประมาณโครงการ จวดแรกเงินโอนเข้าบัญชี	75,750 บาท
ใช้จ่ายเป็นจำนวน	12,873 บาท
คงเหลือ	62,876 บาท

ส่วนงวดที่สองโอนเข้าบัญชีหลังจากส่งรายงานความก้าวหน้า

เวทีเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ เวลา ๐๕.๓๐ -

๑๔.๐๐ น. ณ โรงเรียนบางจานวิทยา

ประเด็นศึกษา

นายนาวิ ชำนาญกุล บอกเล่าการศึกษาในช่วงที่ผ่านมา สรุป ๖ ประเด็น ได้แก่ ๑. ประวัติศาสตร์ เช่น ประวัติตำบลบางจาน ประวัติวัดต่างๆ ประวัติหลวงพ่อ ๒. ประเพณี เช่น งานกระจาด คำข้าวเม่า ๓. การละเล่นพื้นบ้าน เช่น กระบี่กระบอง เรือบก ๔. ศิลปะ เช่น งานปูนปั้น ๕. อาหาร เช่น ข้าวแช่ ห่อหมก ๖. แพทย์แผนโบราณ ๗. บุคคลสำคัญ เช่น ขวอินโข่ง

นายสมโภชน์ น้อยชูชื่น กล่าวถึง แม่น้ำเพชรสายคังเดิมไหลผ่านตำบลบางจานลงสู่ทะเล คลองที่ฉาบด้วยปูนปัจจุบันเป็นร่องรอยของแม่น้ำที่ไหลจากทิศใต้สู่ทิศตะวันออกปากทะเลที่ตำบลบางจาน ต่อมาเกิดการหักเหไหลลงสู่ทิศเหนือที่ปากอ่าวบางตะบูน

นายทำเนียบ น้อยชูชื่น อาจจะเริ่มด้วยการละเล่นพื้นบ้านของเด็ก เพื่อดึงให้เด็กเข้ามาสนใจนำไปสู่การศึกษาแม่น้ำเพชรสายคังเดิม

แม่น้ำเพชรสายดั้งเดิมต้องรู้อะไรบ้าง ?

ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

แหล่งความรู้ที่ไหน ?

- หนังสืออ้างอิง (นายสม โภชน์ น้อยรุฐิน) นายทวีโรจน์ กล้ากล่อมจิต อ.ล้อม เฟื่องแก้ว อ.จำนง เอม รื่น
- ห้องสมุดต่างๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเทศบาล
- อินเทอร์เน็ต
- ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ความคาดหวัง

- ความรู้
- หลักฐาน แผนที่ เอกสาร รายงาน
- ความสามัคคี
- สนุกสนานเพลิดเพลิน
- การพัฒนาคน นิยกล้ำคึกกล้ำทำ หวงแทนท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกให้กับชุมชน
- อนุรักษ์แหล่งน้ำ

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กและเยาวชน ผู้ใหญ่ เริ่มจากการค้นหาคนที่สนใจ

วิธีการ

- ประสานทางโทรศัพท์
- จัดเวทีพูดคุย
- สัมภาษณ์ผู้รู้
- จัดกิจกรรม การละเล่นพื้นบ้าน walk rally จักรยานหรือเดิน ประกววาดภาพ แต่งกลอน ร้องเพลง เพชรบุรี เกี่ยวกับสายน้ำ

ข้อสังเกต

การเลือกประเด็นในการศึกษายังไม่ได้วิเคราะห์ให้เห็นความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในประเด็นอื่นๆ เช่น การศึกษาแม่น้ำเพชรสายดั้งเดิมเชื่อมโยงกับการตั้งถิ่นฐานหรือวิถีชีวิตอย่างไร

ปิดประชุมเวลา ๑๔.๐๐ น.

นายนาวิ ชำนาญกุล
บันทึกการประชุม

บันทึกค่าย “จุดประกายความคิด ติดอาวธทางปัญญา”

โครงการศึกษาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน โดยความร่วมมือร่วมของชุมชน

ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ ๑๕ - ๑๗ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๓

ณ โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๑. ค.ญ.มณียา	เอนคัน	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒. ค.ญ.สุณิสา	ซุทอง	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓. ค.ญ.โสภิตา	มะลิผล	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๔. ค.ญ.อาริสา	มากแสง	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๕. ค.ญ.รุจิรา	นามเที่ยง	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๖. ค.ญ.สิริมา	คงวัฒนา	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๗. ค.ช.ธีรภัทร	เทศนาม	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๘. ค.ช.สุจิตัน	ผ่องแก้ว	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๙. ค.ช.ณัฐพล	เจ๋งปี	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๐. ค.ช.วรากร	คุชฎีวิมล	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๑. ค.ช.พลชัย	สาทิคุปต์	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๒. ค.ช.วิรัตน์	ม่วงนาค	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๓. ค.ช.นัฐพงษ์	รูปยะเวช	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๔. ค.ญ.สาวิตรี	สมบัติวง	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๕. ค.ญ.วันเพ็ญ	ขันชะลางะ	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๖. นายอลงกรณ์	มีทิม	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๗. นายองอาจ	ม่วงนาค	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๘. นายกิตติศักดิ์	อินเทียน	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๙. นายสรวพร	คงถาวร	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๐. นายนิพนธ์	เกตุมนี	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๑. น.ส.อรวิ	เกิดสุขเจริญ	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๒. น.ส.อดิการต์	แก้วทิพย์	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๓. นายวชิรศักดิ์	แก้วสุสุข	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๔. น.ส.สุภัทตรา	จินดาฤกษ์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๕. ค.ช.เบญจรงค์	พ้ออามาตย์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๖. ค.ญ.จิราภรณ์	หนูสัมฤทธิ์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๗. ค.ญ.ธาริศา	บุญแจ่ม	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๘. ค.ช.ฉัตรชัย	เดชอ่อน	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

๒๕. ด.ช.คันตะวัน	บุญแจ่ม	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓๐. นายนาวี	ชำนาญกุล	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓๑. นายอภิเชษฐ์	เทพศิริ	สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี
๓๒. น.ส.สุภาณี	ชะเอม	สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี
๓๓. นายนพดล	ทองจันทร์	สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี
๓๔. น.ส.ปณิดา	พุ่มพวง	สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี
๓๕. น.ส.พวงแก้ว	เชื้อช้าง	สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี
๓๖. นายปวิศ	ลำทะแย	สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี
๓๗. นายศิริวัฒน์	ประกอบเสียง	สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี
๓๘. นายธวัชชัย	อ้นเอี่ยม	สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี

ค่าย “จุดประกายความคิด คิดอาวุธทางปัญญา” เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อ ค้นหาเด็กและเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เช่น การสังเกต การฟัง การตั้งคำถาม เป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียดกิจกรรมดังต่อไปนี้

วันศุกร์ที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๓

ช่วงเย็น

ลงทะเบียน

หลังจาก โรงเรียนเล็กทีมพี่เลี้ยงก็ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่และเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม เด็กๆ ก็เริ่มทยอยมาโดยส่วนใหญ่จะปั่นจักรยานและสะพายกระเป๋า ในขณะที่รอเพื่อนๆ ที่ยังไม่มา คนที่มาแล้วบ้างก็ปั่นจักรยาน บางส่วนก็ถ่ายรูป แล้วก็ไปร่วมดูสุริยุปราคา ที่ทางชมรมดาราศาสตร์ของโรงเรียนได้ตั้งกล้องไว้ให้

กิจกรรมนันทนาการ

เมื่อมาทันพร้อมแล้ว พี่แมวกับพี่น้อย (ประธานสภาเด็กและเยาวชน) เตรียมความพร้อมด้วยการคลบมือเป็นจังหวะ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ถ้าหากคลบครั้งครั้งให้ส่งเสียงว่า “เฉี้ย” และคลบมือเป็นสัญลักษณ์ของค่าย ๑๒๓ ๑๒๓ ๑๒๓๔๕๖๗ พร้อมชูมือขึ้นแล้วส่งเสียงว่า “บางจานสู้”

ร่วมกันร้องเพลง “แมลงตัวหนึ่ง” พร้อมท่าทางประกอบ

“มีแมลงตัวหนึ่งบินมาเกาะจุมูกกระด้าย มีแมลงตัวหนึ่งบินมาเกาะจุมูกกระด้าย มันจึงปัด มันจึงปัด แล้วแมลงก็บินหนีไป”

จากนั้นเป็นกิจกรรมเคลื่อนไหว ถ้าหากนับ ๑ ก้าวไปทางขวา นับ ๒ ก้าวไปทางซ้าย นับ ๓ กระโดดมาข้างหน้า พร้อมส่งเสียงว่า “ลุย” นับ ๔ ถอยไปข้างหลัง พร้อมส่งเสียงว่า “ถอยดีกว่า” นับ ๕ ให้สลับมือ พร้อมส่งเสียง “เลอะ”

ข้อตกลงร่วมกัน

- ห้ามออกนอกบริเวณโรงเรียน
- ห้ามแอบดู ชาย-หญิงอาบน้ำ
- ห้ามนำสารเสพติดเข้ามาในค่าย
- ห้ามขโมย
- ห้ามไปเล่นบริเวณบ่อน้ำ
- ห้ามเดินเล่นในยามมืด
- ห้ามทะเลาะกัน

ช่วงกลางคืน

กิจกรรมสมุดทำมือ

ชวนน้องๆ ทำสมุดทำมือจากวัสดุที่เหลือใช้ เป็นกระดาษหน้าเดียวนำมาพับหลายๆ แผ่น แล้วเจาะกระดาษเป็นรูเพื่อที่จะร้อยเชือก จากนั้นก็ตกแต่งระบายสีหน้าปกพร้อมเขียนชื่อตนเอง ก็จะได้อสมุดทำมือสีสันที่ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน

วันเสาร์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๓

ช่วงเช้า

วิ่งรับตะวันยาวเช้า

รุ่งอรุณยามเช้า แสงแดดอ่อนๆ เด็กๆ ตื่นขึ้นมามากำลังกายเรียกความสดชื่นพร้อมที่จะเรียนรู้กิจกรรมในวันนี้

กิจกรรมทักทายชาวค่าย

คบมือเป็นวง เมื่อพี่เลี้ยงให้สัญญาณให้สมาชิกในกลุ่มปรบมือตรงกลางให้มือเรียงซ้อนกัน จากนั้นมือที่อยู่ตามลำดับที่พี่เลี้ยงเรียกให้ขึ้นขึ้น แล้วแสดงท่าทางประกอบเพลง

แนะนำตัวพร้อมท่าประกอบ ด้วยการลุกขึ้นทีละคน พร้อมพูดว่า “...ชื่อ... เป็นชื่อของผม ท่าของผมยังงี้ๆ”

จนครบทุกคน เป็นการฝึกความกล้า

จากนั้นแบ่งสมาชิกเข้าร่วมค่ายออกเป็น ๓ กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มตั้งชื่อกลุ่ม เพลงประจำกลุ่มพร้อมท่าประกอบ แล้วมาแสดงให้เพื่อนๆ ดู

รู้จักตัวฉันและเธอ

รู้จักกับอวัยวะของร่างกายในการดำเนินชีวิต โดยให้สมาชิกในกลุ่มหนึ่งคนนอนลงบนกระดาษบรีฟ แล้ววาดอวัยวะตามร่างกาย จากนั้นสมาชิกแต่ละคนเขียนอวัยวะที่ใช้ในการดำเนินชีวิตและประโยชน์ต่างๆ เช่น มือ ใช้เขียนหนังสือ ทำให้เล่นฟุตบอล เป็นต้น แล้วแต่ละกลุ่มนำมาเสนอให้เพื่อนๆ ฟัง

ใบไม้

เป็นกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการสังเกต การตั้งคำถาม โดยแจกใบไม้ให้แต่ละกลุ่ม เห็นอะไรในใบไม้ก็เขียนลงในกระดาษ เช่น ใบไม้มีสีเขียว มีรูตรงกลาง มีเส้นที่ใบ เป็นต้น จากนั้นก็ให้ตั้งคำถามกับสิ่งที่เห็น นั่นก็คือ “เอ๊ะ! ใบไม้ทำไมถึงมีสีเขียว ทำไมใบไม้ถึงมีเส้นตรงกลาง

ช่วงบ่าย

กิจกรรมฐาน

ฐานที่ 1 ละครสะท้อนปัญหา

ตอนแรกเป็นการเดินหรือแสดงท่าทางประกอบเสียงดนตรี แล้วให้แต่ละคนบอกรู้สึกอย่างไร จากนั้นเป็นการแสดงละครร่วมกัน โดยให้สมาชิกภายในกลุ่มปรึกษากันว่าจะแสดงเรื่องอะไรแบ่งบทบาทหน้าที่ แล้วแสดงร่วมกัน สุดท้ายก็สรุปว่าทำไมถึงแสดงเรื่องนี้

ฐานที่ 2 ใบคำ

โดยแบ่งสมาชิกภายในกลุ่มออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรกเป็นคนใบคำโดยการแสดงท่าทางจากคำที่ได้ เพื่อให้ อีกฝ่ายหนึ่งตอบให้ถูกว่าท่าทางที่แสดงนั้นเป็นคำอะไร

ฐานที่ 3 ขวดยาสนุก

ให้สมาชิกภายในกลุ่มหนึ่งคนนำขวดไปซ่อน โดยไม่บอกคนอื่นว่านำขวดไปซ่อนไว้ที่ใด จากนั้นแต่ละคนจับมือกันเป็นวงกลมหันหลังเข้าหากัน แล้วให้เดินไปหาขวด ตามสถานที่ต่างๆ

ช่วงกลางคืน

กิจกรรมรอบกองไฟ มีการนันทนาการ ร้องเพลง เล่นเกม บรรยายความเป็นไปอย่างสนุกสนาน และการผูกข้อมือรับขวัญ นื่องที่เขามาร่วมค่าย

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๓

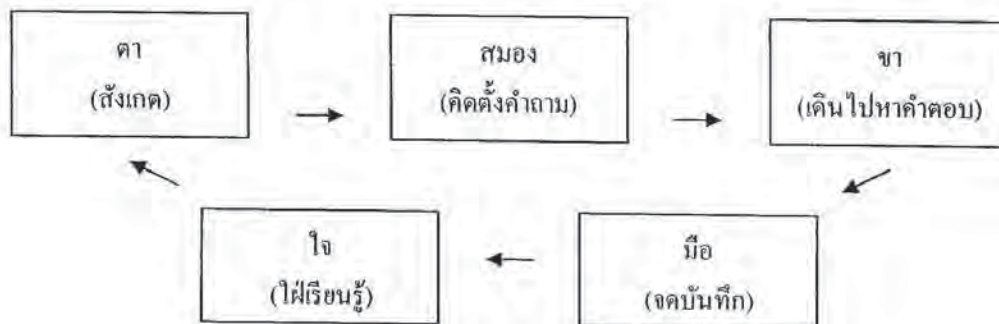
ช่วงเช้า

นันทนาการ

กระรอกเปลี่ยนรัง สมาชิกจับกลุ่ม 3 คน 2 คน จับมือกันเป็นรัง แล้วมีคนอยู่ตรงกลางเป็นกระรอก เมื่อพี่เลี้ยงสั่ง “กระรอกเปลี่ยนรัง” “ให้คนที่เป็กระรอกวิ่งไปหารังอื่น” “รังเปลี่ยนกระรอก” ให้คนที่เป็รังวิ่งไปหากระรอกตัวอื่น “รังระเบิด” ส่งเสียงว่า “ตูม” ทุกคนก็วิ่งไปหากลุ่มใหม่

คลี่คลายมือ แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม โดยแต่ละคนไขว้มือแล้วจับคนตรงข้าม จากนั้นค่อยๆ แก้ให้กลุ่มเป็นวงกลม

ทบทวนอาวุธทางปัญญา

ช่วงบ่าย

วัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง

ศูนย์อนุบาลสัตว์วัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง อ.ท่ายาง จ. เพชรบุรี เป็นแหล่งที่พักอาศัยของสัตว์ป่าและแหล่งเรียนรู้สะท้อนให้เห็นการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างคน สัตว์ ป่า อีกด้านหนึ่งของชีวิต เด็กๆ ได้สัมผัสกับสัตว์ป่าอย่างใกล้ชิด โดยมีพี่เลี้ยงของศูนย์ฯ คอยตอบคำถามจากการซักถามด้วยความสงสัย จากนั้นไปนมัสการรอยพระพุทธบาทที่วัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง

สรุปบทเรียน

คำข บเปรียบเทียบการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีทั้ง สนุก เหนือ รอยยิ้ม น้ำตา อบอุน โคลเคลียว กลัว กล้า สุข ทุกข์ ปะปน กันไป สิ่งที่ได้เป็นประสบการณ์ทั้ง ความรู้ ความสามัคคี จากการ อยู่ร่วมกัน ถ้าหากเราผ่านไปได้แล้วในชีวิตจริงจะทําอย่างไร?

นายนาวิ จําณาญกุล
ผู้สรุปรายงานการประชุม

สรุปกิจกรรม “ศิลปะหรรษา พาสุขสรรค์” ตอน ศิลปะสำหรับเด็ก ครั้งที่ ๑
โครงการศึกษาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน โดยความร่วมมือของชุมชน
ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
วันที่ ๑๔ - ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๓
ณ โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๑ ค.ญ.มณีนยา	เอ็มตัน	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒ ค.ญ.รุจิรา	นามเที่ยง	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓ ค.ญ.ศิริมา	คงวัฒนา	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๔ ค.ช.ธีรภัทร	เทศนาม	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๕ ค.ช.ณัฐพล	เฉ่งปี	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๖ ค.ช.พรชัย	สาลีคุปต์	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๗ ค.ช.นัฐพงษ์	รูปยะเวช	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๘ ค.ญ.สาวิตรี	สมดวง	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๙ ค.ญ.วันเพ็ญ	ขันธะชาละ	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๐ ค.ญ.วราพร	ขันธะชาละ	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๑ ค.ช.อำพล	แก้วศรีสุข	โรงเรียนวัดโพธิ์ทัยมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๒ ค.ญ.ฐานิกา	พุ่มพวง	โรงเรียนเทศบาล ๓ ชุมชนวัดจันทราวาส อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๓ ค.ญ.กฤติยาณี	ศรีชาติ	โรงเรียนปรีดิตรังสรรค์ อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๔ นายอลงกรณ์	มีทิม	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๕ นายองอาจ	ม่วงนาค	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๖ นายกิตติศักดิ์	อินเทียน	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๗ นายสรรเพชร	คงถาวร	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๘ นายนิพนธ์	เกตุมณี	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๙ น.ส.อรรวี	เกิดสุขเจริญ	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๐ น.ส.อดิการต์	แก้วทิพย์	โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๑ นายวชิรศักดิ์	แก้วสีสุข	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๒ น.ส.สุภัทตรา	จินดาพฤกษ์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๓ ค.ช.เบญจรงค์	พ้ออามาตย์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๔ ค.ญ.จิราภรณ์	หนูสัมฤทธิ์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๕ ค.ญ.ธารธิดา	บุญแจ่ม	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๖ ค.ช.ฉัตรชัย	เดชอ่อน	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๗ ค.ช.คันตะวัน	บุญแจ่ม	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๘ นายนาวี	ชำนาญกุล	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

๒๕ นายจักรพงษ์ ศรีวิจิตร	ค.กลุ่มสะแก อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓๐ นางสนอง อินทร์ปรุง	ครูศิลปะ ค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓๑ นายชาญ อินทร์ปรุง	ครูศิลปะ ค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓๒ นายประเสริฐ เต็มฤทธิ์	ครูภูมิปัญญา ค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กิจกรรม “ศิลปะหรรษา พาสุขสรรค์” ตอน ศิลปะสำหรับเด็กเป็นกิจกรรมเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก โดยส่วนใหญ่เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านและครูภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในตำบล บางงาน อีกทั้งยังเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยในการดำเนินกิจกรรมมีดังต่อไปนี้

การเตรียมการ

การประชุมวางแผน ด้วยปัจจัยและเงื่อนไข ต่างๆ ของทีมวิจัยโดยส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน เช่น การเรียน การสอบ การทำกิจกรรมภายนอก เป็นต้น จึงทำให้เป็นการร่างกำหนดการขึ้นมาแล้วนำมาพูดคุยกัน แบ่งบทบาทหน้าที่ เตรียมอุปกรณ์

ในขณะที่แบ่งหน้าที่กันแต่เราก็ไปช่วยๆ กันในงานของแต่ละคน จะเห็นได้จาก ฐานพื้นที่สีแสดกัน ไม่ได้ มีผู้รับผิดชอบ ๒ คน แต่เวลาเตรียมงานเราก็ไปช่วยกันซักกระบอกไม้ไผ่

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๓

การดำเนินการ

ช่วงเช้า

หลังจากลงทะเบียน ก็เป็นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ดบมือเตรียมความพร้อม ดบมือ ๑ ครั้ง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง... ๑๓ ครั้ง ฝนตกฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ถ้าบอกว่าฝนตกคบมือกับพื้น ฟ้าร้องคบมือที่ตัก ฟ้าผ่าให้ชูมือขึ้นพร้อมส่งเสียงว่า “เปรี้ยง” คบกบ นั่งเป็นวงกลมมือคนข้างๆ ไขว้กัน เมื่อเริ่มคบมือที่คนใดก็ได้คบโล่มาเรื่อยๆ แต่ถ้าหากคบ ๒ ครั้ง ให้ซ้อนกับ

แนะนำตัวและความคาดหวัง แนะนำตัวเป็นจังหวะพร้อมท่าทาง ดบคัก ๒ ครั้ง ดบมือ ๑ ครั้ง แล้วคบคักอีก ๒ ครั้ง ทำท่าทางของตนเอง ไล่ไปเรื่อยๆจนครบทุกคน

ตาราง ๔ ช่อง ช่องที่ ๑ ให้ไปหาคนที่เกิดวันเดียวกัน ช่องที่ ๒ ให้ไปหาคนที่มื้นิ้วก็้อยยาวเท่ากัน ช่องที่ ๓ ให้ไปหาคนที่เกิดเดือนเดียวกัน ช่องที่ ๔ ไปถามดูว่า มาทำอะไร อยู่มาได้อะไร

ความคาดหวัง

มาทำอะไร

- เป็นพี่เลี้ยง
- ทำกิจกรรม
- เข้าค่าย
- ถ่ายรูป
- เทียว
- กิน

อยากได้อะไร

- ความมัน, สนุกสนาน, ความสุข
- ความรู้, ความสามัคคี, เล่นน้ำ
- บ้านใหญ่, เงินล้านบาท, รถยนต์
- กล้องถ่ายรูป, นาฬิกา, โทรศัพท์

การวาดภาพและการระบายสี เรียนรู้กับ ครูสนอง ครูชาญ อินทร์ปรุง

การฝึกกล้ามเนื้อ โดยวางมือ ซ้ายลงบนกระดาษแล้วใช้มือขวาวาดตามรอยของมือจากนั้นก็สลับกัน ไปมาจนเต็มหน้ากระดาษ

แนวคิดเกี่ยวกับ “เส้น”

๑. เส้นตรง		ให้ความรู้สึก มั่นคง
๒. เส้นโค้ง		ให้ความรู้สึก อ่อนไหว
๓. เส้นหยัก		ให้ความรู้สึก สับสน
๔. เส้นคด		ให้ความรู้สึก งง

จากนั้นก็เป็นการวาดภาพในหัวข้อ “เพชรบุรีบ้านฉัน” ในขณะที่วาดภาพและระบายสีก็จะมีการสอน เทคนิคต่างๆ นอกจากนี้พี่ๆก็คอยบอกน้องไปด้วย

ช่วงบ่าย

กิจกรรมนันทนาการ

ควาย (แะ) เริ่มจากคนแรกพูดว่า “มีควาย ๑ ตัว” คนที่ ๒ “กระโดด ๑ ที” คนที่ ๓ “แะ” คนที่ ๔ “มีควาย ๒ ตัว” คนที่ ๕ “มีควาย ๒ ตัว” คนที่ ๖ “กระโดด ๒ ที” คนที่ ๗ “กระโดด ๒ ที” คนที่ ๘ “แะ” คนที่ ๙ “แะ”... ได้ไปเรื่อยๆ

ขุดน้ำ รอกแรก ให้แต่ละคนบอกว่าเห็นอะไรบ้างในขุดน้ำ เช่น พระอาทิตย์ ตัวอักษร สีต่างๆ เป็นต้น รอบที่ ๒ ให้แต่ละคนบอกว่าขุดน้ำสามารถนำไปทำอะไรได้บ้าง เช่น แจกันดอกไม้ โคมบาย จรดน้ำ เป็นต้น รอบที่ ๓ ให้แต่ละคนบอกว่าเห็นขุดน้ำแล้วนึกถึงอะไร เช่น ความสดชื่น เพราะ กินน้ำแล้วจะสดชื่น พ่อ เพราะพ่อชอบเอาขุดน้ำคั่ว เป็นต้น สรุป ถึงเกิดตัวเองว่าเวลาเราเห็นอะไร เราจะคิดถึงและนึกถึงเรื่องอะไร นั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตของเรา

ฐานการเรียนรู้

ฐานการเรียนรู้ที่ ๑ งานป่านมหาสนุก

เด็กๆ ได้สัมผัสกับดินที่อยู่ในา โดยการหาหินเหนียวในการนำมาปั้นตามจินตนาการ ส่วนใหญ่ปั้นเป็นรูปสัตว์ เช่น ไคโนเสาร์ ปู กวาย การ์ตูน เช่น อุลตราแมน

ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ พื้นที่สีแฉกกันไม้ไฟ (ประเสริฐ แด้มฤทธิ์)

เป็นการฝึกสมาธิและความอดทนในการขุดเปลือกกระบอกไม้ไผ่ สร้างจินตนาการในการระบายสีเป็นรูปต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้สูงอายุที่เป็นครูภูมิปัญญาในชุมชน

รวมศิลป์

การสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมกันบนผืนผ้า โดยการให้แต่ละคนวาดภาพและระบายสีได้ตามจินตนาการในผ้าขนาด ๔ x ๑ เมตร เป็นภาพเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในท้องทะเล เป็นการสร้างความสำเร็จของผลงานร่วมกัน

สรุปบทเรียน

ความรู้สึกรัก สนุก อบอุ่น
สิ่งที่ได้เรียนรู้ ประสบการณ์ ความสามัคคี ความรู้เรื่อง การ
ออกแบบ การวาดภาพ การใช้สี

วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๓

ช่วงเช้า

เรียนรู้ศูนย์แสดงและสาธิตงานสกุลช่างเมืองเพชร เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น ทักษะศิลป์ การวาดภาพระบายสี สกุลช่าง ๑๐ หมู่ งานปั้น งานแกะสลัก เป็นต้น

สรุปบทเรียนที่มวิจัย

สิ่งที่พวกเราทำได้ดี การดูแลน้องๆ เมื่อทำกิจกรรมคอยให้คำแนะนำ การดูแลน้องอย่างเหมาะสม ไม่เล่นมากเกินไป คอยตักเตือน บรรยากาศในการทำกิจกรรมสถานที่สบายๆ สบายๆ สดชื่น

สิ่งที่ได้เรียนรู้ แนวทางในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพของทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของเด็กๆ

นายนาวิ ชำนาญกุล
ผู้สรุปรายงานการประชุม

สรุปกิจกรรม “ศิลปะหรรษา พาสุสสรรค์” ตอน ศิลปะสำหรับเด็ก ครั้งที่ ๒
โครงการศึกษาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน โดยความร่วมมือของชุมชน
ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
วันที่ ๒๔ - ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓
ณ โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม

๑	ค.ญ.มณีนยา	เอดคัน	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒	ค.ญ.รุจิรา	นามเที่ยง	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๓	ค.ญ.ศิริมา	คงวัฒนา	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๔	ค.ช.ธีรภัทร	เทศนาม	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๕	ค.ช.ณัฐพล	เฉ่งปี	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๖	ค.ช.พรชัย	สาธิคุปต์	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๗	ค.ช.นัฐพงษ์	รูปิยะเวช	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๘	ค.ญ.สาวิตรี	สมดวง	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๙	ค.ญ.วันเพ็ญ	ขันธะชาละ	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๐	ค.ญ.วราพร	ขันธะชาละ	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๑	ค.ช.อำพล	แก้วศรีสุข	โรงเรียนวัดโพธิ์ทิมณี ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๒	นายกิตติศักดิ์	อินเทียน	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๓	นายวัชรศักดิ์	แก้วสีสุข	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๔	น.ส.สุภัทตรา	จินดาพฤษย์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๕	ค.ช.เบญจรงค์	พ้ออามาตย์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๖	ค.ญ.จิราภรณ์	หนูสัมฤทธิ์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๗	ค.ญ.ธารธิดา	บุญแจ่ม	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๘	ค.ช.ณัฏฐชัย	เดชอ่อน	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๑๙	ค.ช.คันตะวัน	บุญแจ่ม	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๐	นายนาวิ	ชำนาญกุล	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๑	นายจักรพงษ์	ศรีวิจิตร	ค.กลุ่มสะแก อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๒	นางสนอง	อินทร์ปรุง	ครูศิลปะ ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๓	นายชาญ	อินทร์ปรุง	ครูศิลปะ ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี
๒๔	นายประเสริฐ	แถมฤทธิ์	ครูภูมิปัญญา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กิจกรรม “ศิลปะพหุรชา พาสุขสรรค์” คอน ศิลปะสำหรับเด็ก ครั้งที่ ๒ เป็นกิจกรรมในโครงการศึกษา
แนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบางจาน
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อชักชวนเด็กและเยาวชนที่สนใจในการร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะ
นำไปสู่การเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรม

วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๓

ช่วงเช้า

หลังจากฝนตกท้องฟ้าอากาศแจ่มใส เหล่าเด็กและ
เยาวชนเดินลุยทุ่งนาเพื่อไปหาตัดใบตาลนำมาสาน บางก็เดิน
ตามคันนาหากคันนามีต้นไม้มักจะขว้างทางก็จะเดินถัดและใน
กระตังนาที่ไม่มีข้าว จนกว่าจะเจอต้นตาลต้นเล็กที่พอจะตัด
ใบตาลได้

สานใบตาล

เมื่อได้ใบตาลพวกเราก็ออกเดินทางกลับบ้านลุงเสริม
เพื่อให้สอนการสานใบตาล การสานอย่างง่ายก็คือ สานเป็น
ปลาดูเหมือน เริ่มจากการนำไปตาดก็ออกจากกันเป็นสอง
เส้น แล้วนำมาสานทับไปทับมาเป็นรูปปลาดูเหมือนดังภาพ
นอกจากนี้ยังสานเป็นปี่เป่าแล้วมีเสียงดัง

ช่วงบ่าย

ผ้ามัดย้อม

ชวนน้องๆ ทำผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติโดยใช้ใบทุ
กวาดคั้นกับน้ำผสมขมิ้นทำให้ได้สีเหลือง จากนั้นก็นำพามา
มัดเป็นรูปต่างๆ โดยใช้ฝาน้ำอ้อยลมน้ำขมิ้น แล้วนำไปต้มใน
หม้อ ใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที ก็แกะผ้าแล้วฟ้งแดด
ระหว่างรอพวกเราก็ไปนั่งสรุปบทเรียน

สรุปบทเรียน

เริ่มต้นจากบอกความรู้สึกจากการทำกิจกรรมตั้งแต่ตอนเช้า เช่น สนุก ร้อน เหนื่อย อะไรที่มีผลต่อความรู้สึกบ้าง เพื่อน สถานที่ ความคิด และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ได้แก่ เรียนรู้การสานใบตาลการทำผ้ามัดย้อม ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มาร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน

วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๓

ช่วงเช้า

ที่ชั้นหนังสือลอยดลยธรรมชาติ

อุปกรณ์ กระดาษ กาว กรรไกร วัสดุจากธรรมชาติ
ดินสอ ยางลบ

- วิธีทำ
๑. ตัดกระดาษเป็นรูปสี่เหลี่ยม
 ๒. วาดรูปภาพตามจินตนาการเพื่อเป็นโครงร่าง
 ๓. นำวัสดุจากธรรมชาติมาทากาวติดตามรูปที่วาด

ช่วงบ่าย

พื้นที่กระเป๋

อุปกรณ์ กระเป๋าผ้าที่เย็บเรียบร้อยแล้ว สีอะคริลิก พู่กัน จานสี
ดินสอ

- วิธีทำ
๑. วาดภาพลงบนกระเป๋าผ้าตามจินตนาการ
 ๒. ระบายสีหรือพื้นที่สีตามรูปภาพที่วาด
 ๓. พิ้งให้แห้งก็ได้กระเป๋าผ้าสีที่ชื่นชอบ

สรุปบทเรียนกิจกรรม

- หาทีมผู้ใหญ่ที่ช่วยในการเตรียมงานในการสร้างการเรียนรู้ (ผู้ใหญ่ผู้นำ ดึงเค็กตาม ผู้เฒ่าหนูน)

นางสาว ชำนาญกุล
ผู้สรุปรายงานการประชุม

สรุปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบางจาน

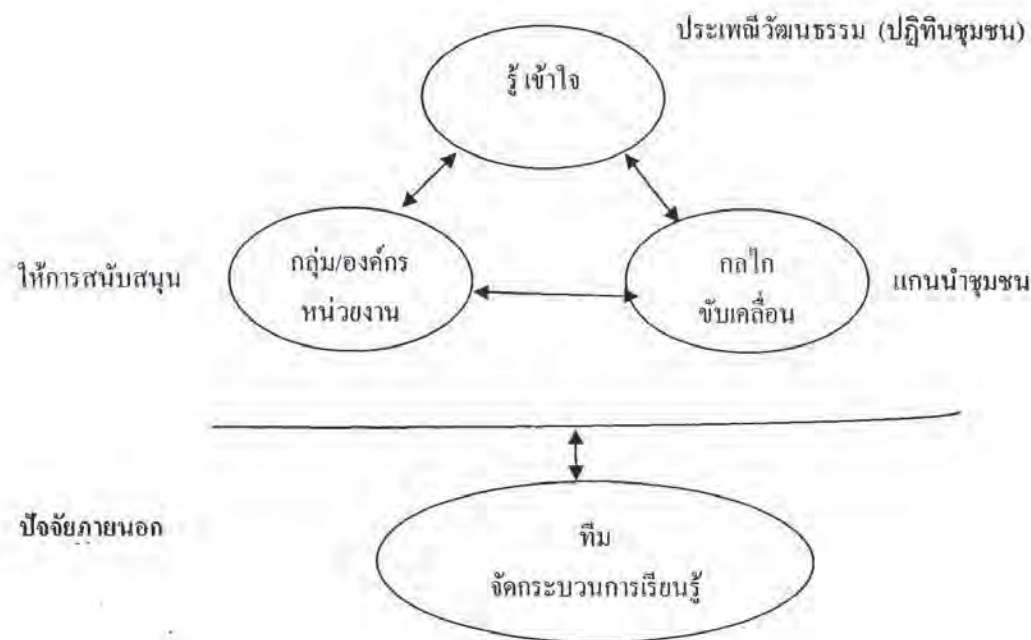
วันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๔

ณ บ้านนายนาวิ ชำนาญกุล ตำบลบางจาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

สรุปการพูดคุยเพื่อเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

๑. แนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางจาน เราต้องทำอย่างไร

ปัจจัยภายใน

- การเตรียมการรื้อฟื้นจะเริ่มทำในเด็ก / คนกลุ่มไหน ครูในโรงเรียน ครูภูมิปัญญา ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ เพราะอะไร

กลุ่มเป้าหมาย แกนนำชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชน เป็นกลไกในการขับเคลื่อนไปสู่กลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเยาวชน โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น เนื่องจากแกนนำชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบไม่เป็นทางการ จึงมีโอกาสนั่งดื่มเหล้า ภายในวงเหล้าก็จะมีพูดคุยกันในเรื่องของชุมชน จึงออกมาเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในชุมชน เช่น งานทำบุญศาลเจ้าพ่อคันขาง งานหาบกระจาดทำบุญวันเข้าพรรษา เป็นต้น คนภายในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดเตรียมสถานที่ การประกอบอาหาร ร้านค้าภายในชุมชนก็ออกมาขายเป็นการช่วยเหลือธุรกิจของชุมชน ภายในงานก็จะมีกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น การแสดง การละเล่น เกมต่างๆ

- กระบวนการรื้อฟื้นจะต้องทำอย่างไร เพื่อนำสู่การค้นหาแนวทางต่อไป

กระบวนการฟื้นฟูสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนภายในชุมชน นั้นหมายถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมจำเป็นที่จะต้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ถ้าหากจัดกิจกรรมเป็นเอกเทศคนภายในชุมชนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่จำเป็นจะต้องประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว การศึกษาที่เป็นการเรียนรู้ไม่เชื่อมโยงกับชุมชน เป็นต้น ดังนั้นกระบวนการฟื้นฟูจึงต้องอาศัยความเข้าใจวิถีชุมชน ฐานข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีงานกระเจดที่สืบต่อกันมาจะจัดขึ้นในปีที่มีเดือน ๘ สองหน คือ ๕ ปี จะจัด ๒ ครั้ง หรือ ๓ ปี ครั้ง ถ้าหากมีการจัดกระบวนการฟื้นฟูคุณค่าของประเพณี จำเป็นที่จะต้องเตรียมการประสานงานชุมชน โรงเรียน ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในช่วงก่อนการจัดงาน

- บทบาทของทมิวจัย เขวชน ผู้ใหญ่ใจดี และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นอย่างไร

กระบวนการฟื้นฟูจำเป็นที่จะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกส่วน กลไกที่มีบทบาทหน้าที่ภายในชุมชนและภายนอกชุมชนต้องร่วมกันขับเคลื่อนทั้งระบบ บทบาทที่มีความสำคัญ ก็คือ แกนนำชุมชน ในการวางแผนออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม และการสรุปบทเรียนเพื่อยกระดับการทำงานในครั้งต่อไป เด็กและเขวชนมีบทบาทเป็นส่วนร่วมในการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเอง หน่วยงาน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน ให้การสนับสนุน สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ

- ต้องการใช้เครื่องมืออะไรในการค้นหาแนวทางในการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางจาน

ปฏิทินวัฒนธรรมชุมชน การจัดกระบวนการมีส่วนร่วมให้คนภายในชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดทำปฏิทินชุมชน เลือกประเพณีวัฒนธรรมบางเรื่องเพื่อทดลองจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ตารางแสดงการวิเคราะห์แนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลบางจาน

ประเพณี / วัฒนธรรม	จุดเด่น	จุดด้อย	โอกาส	อุปสรรค	รูปแบบการเรียนรู้คุณค่า / การถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม	พื้นที่เป้าหมาย (ที่จะดำเนินการได้)
ประเพณีสำคัญของวัด และหมู่บ้านสำคัญ	- ความเชื่อ ความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา จาก จำนวนวัดทั้งวัดร้างและ วัดในปัจจุบัน - แสดงให้เห็นบริบทพื้นที่ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์กับ สายน้ำ	- ประวัติศาสตร์เป็นเพียงการบอกเล่า สถานที่ไม่ค่อยเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เช่น โบราณสถาน วัดดู	- เปิดโอกาสให้คนหลากหลายช่วงอายุได้มาพบปะพูดคุยกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน	- สภาพเศรษฐกิจ การศึกษา ค่านิยมไม่เอื้ออำนวย	หลักสูตรท้องถิ่น กิจกรรม Walk Rally งาน การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ต่างๆ	ทุกหมู่บ้านเองตำบลบางจาน วัดทั้งวัดร้างและวัดใน ปัจจุบัน เช่น วัดใหม่เจริญธรรม วัดปากน้ำ วัดโลกา เป็นต้น
การเล่นพื้นบ้าน เช่น กลองยาว สะคร ชาศรี เรือบก กระบี่ กระบอง คำข้าวแม่ เป็นต้น	- เครื่องมือที่ทำให้คน ภายในชุมชนมา ปฏิสัมพันธ์กัน - ความบันเทิง สนุกสนาน แง่คิด	- ความสำคัญเริ่มลด บทบาทลงตามยุคสมัย	- แขนงน้ำชุมชนใน การจัดงาน - พื้นที่ในการ สร้างสรรค์ การละเล่น	- ขาดการสนับสนุน การจัดกระบวนการ เรียนรู้พัฒนา ศักยภาพแกนนำและ ยกระดับการทำงาน	พื้นที่สร้างสรรค์ ตามวัฒนธรรม เว็บไซต์นา	ศาลเจ้าพ่อต้นยาง วัดใหม่เจริญธรรม
งานกระเจาด	- ความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัว ชุมชน มาร่วม จัดงาน	- รูปแบบของการจัด งานไม่ค่อยหลากหลาย	- การออกแบบ รูปแบบการจัดงาน ให้หลากหลาย	- ขาดเวทีประชุม วางแผนอย่างเป็น ระบบ การถอด บทเรียน	ประเพณี การจัดงานกระเจาด การจัด กระบวนการเรียนรู้ภายใน งาน นิทรรศการ	หมู่ที่ 6 วัดนอกทุ่ง (วัดร้าง) ศาลเจ้าพ่อวัดนอกทุ่ง

ประเพณี / วัฒนธรรม	จุดเด่น	จุดด้อย	โอกาส	อุปสรรค	รูปแบบการเรียนรู้คุณค่า / การถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม	พื้นที่เป้าหมาย (ที่จะดำเนินการได้)
ศิลปะปูนปั้น	- สร้างอาชีพกับคน ภายในชุมชน	- การถ่ายทอดยังไม่ค่อย แพร่หลายในชุมชน	- ช่างปูนเป็นทีม ความสามารรถ ภายในตำบล	- ขาดการสนับสนุน อย่างจริงจัง	หลักสูตรท้องถิ่น ฝึกหัดกันในหมู่บ้าน	หมู่ 1.3 ตำบลบางจาน
อาหารท้องถิ่น เช่น แกงหัวตาล แกง ขี้เหล็ก ข้าวแช่ ขนมกลุ่มเป็นต้น	- วัตถุดิบภายในท้องถิ่น - อัตลักษณ์ในเรื่อง รสชาติ การตกแต่ง	- ขาดการยกระดับหรือ พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ - การตลาด โฆษณา	- คนภายในชุมชน รู้จักอาหารท้องถิ่น - นำอาหารท้องถิ่น สู่สากล	- คำนึงการบริโภคที่ เปลี่ยนไปตามยุค สมัย	เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จัดตั้งกลุ่มอาหารท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์	ตำบลบางจาน
การประกอบอาชีพ เช่น คาลาโตน การ ทำนา เป็นต้น	- ฐานอาชีพของชุมชนที่มี มาแต่ดั้งเดิม - พื้นที่เอื้ออำนวยในการ พัฒนา	- ขาดการถ่ายทอดและ สืบสานต่ออาชีพของ คนรุ่นหลัง - องค์กรความรู้ในการ พัฒนา	- กระบวนการ เรียนรู้การเกษตร แบบดั้งเดิม - ปัจจุบัน - แนวทาง เกษตรกรรม แนวทางใหม่	- ระบบทำลายความ เชื่อมั่นการเกษตร แบบดั้งเดิม	หลักสูตรท้องถิ่น การจัดการความรู้พื้นที่ คุณค่าวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม	ตำบลบางจาน

นายทวี ชำนาญกุล
ผู้สรุปงานการประชุม

ทีมวิจัยเข้าร่วม Work Shop การเขียนข้อเสนอโครงการ
โครงการ เยาวชนจิตอาสา...พัฒนาแกนนำเครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์แม่น้ำเพชร
วันที่ ๙ - ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓
ณ สวนเพชรรีสอร์ท ต.ท่าไม้รวก อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี

ผู้เข้าร่วมอบรม

๑. นายบุญเชิด	อินพราหมณ์	โรงเรียนอรุณประดิษฐเพชรบุรี
๒. นายวรทย์	ปริญานนท์	โรงเรียนอรุณประดิษฐเพชรบุรี
๓. นายอดิชาติ	คุ้มศิริ	โรงเรียนอรุณประดิษฐเพชรบุรี
๔. นายอภิสิทธิ์	ตั้งกล้าโพธิ์	โรงเรียนอรุณประดิษฐเพชรบุรี
๕. ค.ช.พงศกร	สาระเห็ด	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๖. ค.ญ.ณัฐสุภา	เรืองศิลป์	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๗. ค.ญ.มาริษา	เชิดชู	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๘. น.ส.เกศสุดา	แม่น่หมาย	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๙. น.ส.ชมภูษ	วินิจสอน	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๑๐. น.ส.อริสา	ริมใส	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๑๑. น.ส.นริگانต์	สมใจ	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๑๒. ค.ช.ณัฐโมษ	สิทธิโชคธรรม	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๑๓. ค.ช.วุฒิพงษ์	รัตนสุวรรณ	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
๑๔. น.ส.พัชรินทร์	คุ้มกลาง	ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.บ้านแหลม
๑๕. น.ส.รวีวรรณ	นวลสุชาติ	ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.บ้านแหลม
๑๖. ค.ญ.นันทิพร	เอี่ยมคงศรี	ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.บ้านแหลม
๑๗. ค.ช.พิเชษฐ	จันทร์ปลอด	ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.บ้านแหลม
๑๘. น.ส.สุนันท์	รัตนสิงห์	ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.บ้านแหลม
๑๙. น.ส.สุนารี	สมุทรผ่อง	ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อ.บ้านแหลม
๒๐. น.ส.เพ็ญศรี	บุญชื่น	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
๒๑. นายชลิศ	ศรีนิคร	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
๒๒. นายพิเศษ	มหาสถาพร	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
๒๓. น.ส.พัชรี	สกุตรภัทร	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
๒๔. นายไพรัช	แดนกะไสย	วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
๒๕. นายเบญจรงค์	พ่ออามาตร์	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน
๒๖. นายคันคะวัน	บุญแจ่ม	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน
๒๗. นายฉัตรชัย	เดชอ่อน	กลุ่มเด็กสร้างบางจาน
๒๘. นายนาวิ	ชำนาญกุล	เครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์แม่น้ำเพชร
๒๙. น.ส.ชมพูนุช	ชุติเดช	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม
๓๐. นายเอกชัย	อังกาบ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม

๓๑. นายวิกรม	เสือดี	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม
๓๒. นายสุทธิลักษณ์	โคกทอง	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม
๓๓. นายชัยวัฒน์	มณีศรีขำ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม
๓๔. นายวัชร	ศรีช่วง	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนภาคตะวันตก + กลางบน
๓๕. น.ส.สุธิดา	แสงเพชร	ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการพัฒนาและประชาสังคมจังหวัด เพชรบุรี – ภาคตะวันตก

การเขียนข้อเสนอโครงการส่วนใหญ่ที่ผ่านมาขาดกระบวนการก่อนการเขียน จึงทำให้สิ่งที่นำมาเขียนนั้นไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการแสดงความคิดเห็น ดังนั้น Work Shop การเขียนข้อเสนอโครงการจึงเป็นการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในขั้นตอนการเตรียมความคิดก่อนการเขียนโครงการและจะได้โครงการในการดำเนินกิจกรรม ๓ โครงการ

วันเสาร์ที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ช่วงเช้า: เริ่มเวลา ๐๘.๐๐ น. – ๑๒.๐๐ น.

กิจกรรมสันทนการ

คบมือตามจำนวนชาส์ตัว

- คบมือตามจำนวนชาส์ตัว เช่น คบไก่ ก็คบบมือ ๒ ครั้ง คบหมู ก็คบบมือ ๔ ครั้ง เป็นต้น

เกมส์ : ระดมพลคนเหมือนกัน

วิธีเล่น ๑. ปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น คนที่เกิดวันเดียวกัน คนที่เกิดเดือนเดียวกัน คนที่มีฝาเท้าเท่ากัน เป็นต้น ให้รวมกลุ่มกัน

๒. จับกลุ่มทำความรู้จักกัน โดยการแนะนำชื่อตัวเอง

เกมส์ : กระลอกเปลี่ยนโพง

วิธีเล่น ๑. จับกลุ่ม ๓ คน คนที่ ๑,๒ จับมือกันเป็นโพง คนที่ ๓ อยู่ตรงกลางเป็นกระรอก

๒. ถ้าหากบอกว่า “กระรอกเปลี่ยนโพง” ให้กระรอกวิ่งไปหาโพงใหม่โดยโพงอยู่กับที่

๓. ถ้าหากบอกว่า “โพงเปลี่ยนกระรอก” ให้โพงวิ่งไปหากระรอกใหม่โดยโพงอยู่กับที่

๔. ถ้าบอกว่า “โพงระเบิด” ให้ส่งเสียงว่า “ตูม” แล้วปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น โพง ๓ กระรอก ๒

เป็นต้น

ภาพประทับใจ

ทบทวนกิจกรรมอบรมงานพลังกลุ่มและความสุขที่ผ่านมาและก่อให้เกิดความประทับใจในการรวมกิจกรรมครั้งนี้โดยการดูรูปภาพการอบรมร่วมกัน

ความคาดหวัง

แบ่งเป็น ๓ กลุ่มดังต่อไปนี้

๑. บรรยายการศึกษาเรียนรู้ ได้แก่ ความสนุก รอยยิ้ม อยากรู้ให้ทุกคนมีความสุข เป็นกันเอง
๒. ความรู้ ได้แก่ การอนุรักษ์แม่น้ำเพชร รู้จักเพื่อนใหม่ ความทรงจำที่ดี
๓. กระบวนการ ได้แก่ การเขียนโครงการ วิธีการแก้ไขปัญหา วิธีการเขียนโครงการ

กิจกรรมที่ ๑ : ชมวีซีดี สถานการณ์แม่น้ำเพชร

การทำความเข้าใจสถานการณ์แม่น้ำเพชรตั้งแต่ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นสิ่งสำคัญในการนำมาเขียนข้อเสนอโครงการ เพื่อให้เห็นสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในมุมมองความคิดที่มีต่อแม่น้ำเพชร อีกทั้งยังเป็นการยกระดับการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากฐานความรู้ที่มีอยู่

หลังจากชมวีซีดี สถานการณ์แม่น้ำเพชร นายชัยวุฒิวัฒน์ มณีศรีขำ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม ชวนคุยให้เห็นภาพแม่น้ำชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ทำความเข้าใจบริบทแม่น้ำเพชร

บริเวณต้นน้ำ ตั้งแต่เทือกเขาตะนาวศรี ถึง เขื่อนแก่งกระจาน

บริเวณกลางน้ำ ตั้งแต่เขื่อนแก่งกระจาน ถึง เขื่อนเพชร

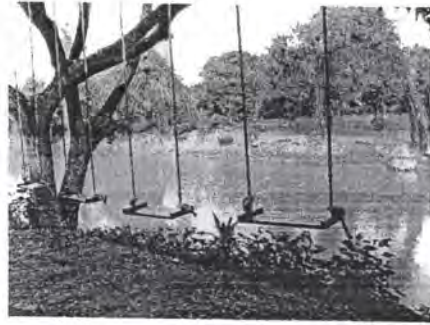
บริเวณปลายน้ำ ตั้งแต่เขื่อนเพชร ถึง ปากอ่าวบางครุบน

ยกประเด็นสถานการณ์น้ำท่วมในจังหวัดเพชรบุรีเข้ามาพูดคุย ในขณะที่หลายอำเภอถูกน้ำท่วมแต่ทำไมเหนือเขื่อนแก่งกระจานน้ำถึงไม่เต็มความจุ หลายๆพื้นที่ก็เป็นเช่นนี้ เพราะว่าฝนตกได้เขื่อนเหนือเขื่อนฝนไม่ค่อยตกน้ำจึงน้อย หน้าฝนน้ำท่วมพอถึงหน้าแล้งน้ำก็แห้งอีก มีวิธีการอะไรใหม่ในการจัดการ เกิดอะไรขึ้นแล้วเด็กเพชรจะทำอะไรได้บ้าง “จิตอาสาเพื่อแม่น้ำเพชร”

ช่วงบ่าย : เริ่มเวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๖.๐๐ น.

สมาธิ/ภาวนา

- โดยวิธีการนอน

กิจกรรมสันทนการ

เกมส์ : บีบ นวด

- วิธีเล่น
๑. ให้ผู้เข้ารับการอบรมนั่งต่อกันเป็นแถว
 ๒. แล้วให้บีบไหล่ หัว เอว ผลัดกันไปมา

กิจกรรมที่ ๒ : เตรียมความพร้อม

- เห็นอะไรเมื่อได้ดู วิชิตี สถานการณ์แม่น้ำเพชร

- น้ำในเขื่อน
- คนทำงาน

อนุรักษป่าต้นน้ำ

- ต้นไม้
- มีต้นมะคาเขอะ
- ทะเลหมอกมีความแตกต่างจากที่อื่น หมอกจากน้ำค้างความเย็นถึง ๑๐ องศา
- การศึกษาแมลง แมลงตามสภาพน้ำ น้ำดีแมลงชนิดหนึ่ง น้ำเสียแมลงชนิดหนึ่ง

- กติกา

การทำงานแบบมีส่วนร่วม

- ทุกความคิดมีคุณค่า
- เราไม่ฆ่าความคิดใคร
- ไม่มีความคิดใดผิดหรือถูก
- เปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง
- ทุกคนเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น

การเขียนบัตรความคิด

- ๑ บัตร ๑ คำ
- เฉพาะเจาะจงได้ใจความ
- เขียนตัวโตๆ

- แม่น้ำเพชรในอดีต

- ใช้ทำข้าวแช่
- ใสสะอาด
- เป็นน้ำเสวยของกษัตริย์ ร.๕
- มีสัตว์นานาชนิด เช่น กุ้งแม่น้ำ ปลา
- ปู่เย็น ที่ใช้ชีวิตอยู่กับแม่น้ำเพชร จนอายุ ๑๐๘ ปี

• ความสำคัญของแม่น้ำเพชร

- การดำรงชีวิต ความเป็นอยู่
- การทำเกษตร ทำไร่ อาชีพหาปลา แม่น้ำที่ทุกคนนำมาใช้ประโยชน์
- ทำให้น้ำไว้ใช้อุปโภค บริโภค
- เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ
- ไม่มีแม่น้ำก็ไม่มีน้ำประปา แหล่งน้ำจืดที่สำคัญของจังหวัด
- ป่าอุดมสมบูรณ์ ระบายน้ำลงทะเลไม่ให้น้ำท่วม

• อยากเห็นแม่น้ำเพชรเป็นอย่างไร

- มีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์น้ำนานาชนิด
- มีความบริสุทธิ์ ปราศจากขยะ ปสกจากสารเคมี
- เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามที่สุดในโลก
- เป็นที่รักและหวงแหนของคนเมืองเพชร ทุกคนให้ความสำคัญกับแม่น้ำ

กิจกรรมที่ ๓ : ค้นหาประเด็นร่วม

พวกเราจะอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำเพชร

ลดมลภาวะ				
รณรงค์ เพื่อปลูกจิตสำนึก	ดูแลความสะอาด	ลดใช้สารเคมี	อนุรักษ์สัตว์น้ำ	ขยายเครือข่าย
- ปลูกจิตได้สำนึกของคน - สร้างความเข้าใจให้เห็นประโยชน์ต่อแม่น้ำ - รณรงค์ฟื้นฟูแม่น้ำ - ร่วมมือช่วยกันพัฒนา - ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี - คิดหาวิธีแล้วลงมือปฏิบัติ - ปลูกต้นไม้และไม่ตัดต้นไม้	- การจัดการขยะไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ เก็บขยะในแม่น้ำ - ไม่ทำลายแม่น้ำโดยการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงแม่น้ำ	- ไม่ปล่อยให้สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตลงแม่น้ำ - ไม่ปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ - ไม่ทำลายสัตว์น้ำโดยการนำสารพาลงในแม่น้ำ - ลดการใช้สารเคมี	- อนุรักษ์สัตว์น้ำ - ไม่จับสัตว์น้ำมากเกินไป - ปล่อยสัตว์น้ำลงในแม่น้ำ	- ขยายเครือข่ายตามหมู่บ้านและชุมชนต่างๆ

สรุปบทเรียน

ความรู้สึก/สิ่งที่ได้เรียนรู้ต่อการระดมความคิด

- ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม
- เรียนการจัดลำดับความสำคัญ
- การทำงานเป็นทีม
- ขอมรับการตัดสินใจจากผู้อื่น
- รับฟังผู้อื่น
- รับรู้ความคิดของผู้อื่น
- กล้าพูดกับเพื่อน
- มีเหตุผลในการแลกเปลี่ยน

ช่วงกลางวัน : เริ่มเวลา ๑๕.๐๐ น. – ๒๑.๐๐ น.

สมาธิ/ภาวนา

- โคขี้วิธีการนั่ง

กิจกรรมสันทนาการ

เกมส์ : ชื่ออะไร...เอาอะไรมาฝาก

วิธีเล่น ๑. ให้แต่ละคนถูกขึ้นยืนแล้วบอกชื่อของตนเอง (รอบแรกชื่อจริง รอบที่สองชื่อเล่น) ตามด้วยเอาอะไรมาฝาก (พ้องเสียงกับชื่อ) เช่น ชื่อ ชลิต เอา มะขวิด มาฝาก ชื่อ กอล์ฟ เอา กระสอบมาฝาก

เกมส์ : เขียนสัตว์

วิธีเล่น ๑. ให้แต่ละคนเขียนสิ่งที่บอกดังต่อไปนี้ ๑. เกียจสัตว์อะไรมากที่สุด ๒. เห็นคนเดินผ่านมาหน้าศาลาหรือเหมือนเรา ๓. ชอบเพศตรงข้ามที่หน้าตาหรือรูปร่าง ๔. เห็นคนแต่งชุดแปลกมาขึ้นกลางถนน คิดว่าบ้าหรือประสาท ๕. เป็นหรือคือ ๖. ชื่อของเรา

๒. ให้แต่ละคนบอกสิ่งที่เขียน

เกมส์ : กระดาษจุดเด่น

วิธีเล่น ๑. 1. ให้แต่ละคนเขียนจุดเด่นในร่างกายของตัวเองใส่ในกระดาษจากนั้นนำมารวมกันในกระดาษ

๒. หีบกระดาษในกระดาษขึ้นมาคนละใบจากนั้นก็เปิดดู

๓. ให้ไปหาคนที่จุดเด่นเหมือนในกระดาษที่ตนเองได้

๔. เผลยคำตอบ

เกมส์ : ต้นมะพร้าว กระด่าย ข้าง ชะมด

วิธีเล่น

๑. ผู้เข้าร่วมขึ้นล้อมเป็นวงกลม มีคนนำอยู่กลางวง

๒. มีท่าประกอบตามคำสั่งอยู่ ๓ ท่า คือ

- “คันทะพร้าว” : ผู้เข้าร่วม ๓ คน คนตรงกลางทำท่าชูมือขึ้น ๒ ข้างประกบกันเหนือหัว เพื่อนทางด้านซ้ายและขวาทำท่าชูมือขึ้นไปในแต่ละด้านแล้วโบกมือ
- “กระด่าย” : ผู้เข้าร่วม ๓ คน คนตรงกลางทำท่าปากเอ่อ เพื่อนทางด้านซ้ายและขวาทำท่าชูมือขึ้นมา 2 นิ้ว
- “ช้าง” : ผู้เข้าร่วม ๓ คน คนตรงกลางทำท่างวงช้าง เพื่อนทางด้านซ้ายและขวาทำท่าชูช้าง
- “ชะมด” : ผู้เข้าร่วม ๓ คน คนตรงกลางกลับหลังหันส่ายกัน เพื่อนทางด้านซ้ายขวาทำท่าบิดงอก

๓. เริ่มเล่นโดยร้องปรบมือเป็นจังหวะ “ช้าง เรือ มอไซค์” คนนำไปทำท่าตำแหน่งคนกลางทำท่าหนึ่ง ใส่เพื่อนในวง แล้วเพื่อนที่ถูกเลือกและเพื่อนทางด้านซ้ายขวา ต้องทำท่านั้นให้ถูกต้อง ใครทำผิดมาทำหน้าที่เป็นคนนำแทน

เกมส์ : ใครทำอะไร กับใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร

วิธีเล่น ๑. แบ่งกลุ่มออกเป็น ๖ กลุ่ม

๒. ให้แต่ละกลุ่มเขียนในกระดาษว่า ใครทำอะไร กับใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร

๓. จากนั้นวิทยากรให้แต่ละกลุ่มบอกสิ่งที่เขียน โดยให้แต่ละกลุ่มบอกเพียงอย่างเดียวเรียงไป

จนครบทุกกลุ่ม

เกมส์ : มดตาย ไฟจราจร มอเตอร์ไซด์ วงดนตรีถูกทุ้ง

วิธีเล่น

๑. ให้ผู้เข้าร่วมทำท่าประกอบตามคำสั่ง ซึ่งมี ๔ ท่า คือ

- “มดตาย” : ผู้เล่นคนเดียว ทำท่านอนตาย ชักคืบชักงอ
- “มอเตอร์ไซด์” : ผู้เล่น ๒ คน คนหนึ่งทำท่าคนขับ อีกคนเกาะนั่งเกาะท้ายมอเตอร์ไซด์
- “ไฟจราจร” : ผู้เล่น ๓ คน คนนั่งหน้าสุดเป็นไฟเขียว คนตรงกลางยื่นข้อเข่าเป็นไฟเหลือง คนหลังสุดยื่นตรงเป็นไฟแดง ทำมือเป็นไฟกะพริบ
- “คณะรำวง” : ผู้เล่น ๔ คน คนหนึ่งเป็นนักร้อง คนหนึ่งเป็นนักดนตรี อีกสองคนเป็นแดนเซอร์

๒. ผู้นำออกคำสั่ง ทำค้างๆ

วันเสาร์ที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ช่วงเช้า : เริ่มเวลา ๐๘.๓๐ น. - ๐๙.๓๐ น.

สมาธิ/ภาวนา

- โดยวิธีการนั่ง

กิจกรรมสันตนาการ

เกมส์ : นายกล้าง

วิธีเล่น

๑. ถ้าหากมีคำสั่งที่นายกล้างอยู่ข้างหน้าให้ปฏิบัติตาม เช่น นายกล้างให้ยืนขึ้น

๒. ถ้าหากมีคำสั่งที่ไม่มีคำว่ายากอยู่ข้างหน้าไม่ต้องปฏิบัติตาม เช่น นั่งลง

เกมส์ : ภูเขาไฟระเบิด

- วิธีเล่น**
๑. คนตรงกลางต้องออกมา นำ โดยบอกสิ่งที่เหมือนกับตัวเรา เช่น ภูเขาไฟระเบิดคนที่ใส่กางเกงขาสั้น ภูเขาไฟระเบิดคนที่ใส่เสื้อสีขาว เป็นต้น
 ๒. คนที่วิ่งกลับไปเข้าเป็นคนที่สุดท้ายก็จะต้องออกมา นำ

เกมส์ : แตะสี

- วิธีเล่น** ถ้าหากบอกว่าสีอะไรทุกคนต้องวิ่งไปแตะสีนั้น เช่น สีเขียว ทุกคนก็วิ่งไปแตะสีเขียว

กิจกรรมที่ ๔ : ขั้นตอนการเตรียมความคิด การเขียนโครงการ

ขั้นตอนการเตรียมความคิด (โดยสรุป)

๑. ช่วยกันจินตนาการให้เป็นจินตนาการร่วมของทุกคน
๒. วิเคราะห์ปัญหา/ทุนชุมชนลึกลงเสนอต่อคนอื่นในชุมชน
๓. มองต่อไปว่า จะใช้ปัญญา/ทุน นั้นเป็นโอกาสได้อย่างไร
๔. คิดถึงคน/องค์กรที่จะชักชวนมาร่วมงาน
๕. ชักชวนเหล่านั้นมาร่วมงานแบ่งบทบาทหน้าที่
๖. ร่วมกันคิดว่าต้องทำอะไรต่อปี เพื่อให้ได้สิ่งที่จินตนาการร่วมกันไว้
๗. ต้องทำกิจกรรมอะไร ขั้นตอนอย่างไร ใช้เวลาเท่าไร
๘. ใช้งบประมาณสักเท่าไร เามาจากที่ไหนบ้าง
๙. คิดถึงสิ่งที่อยากเกิดขึ้น / สิ่งที่ไม่อยากให้เกิดขึ้น ใน โครงการ และชีวิตผลสำเร็จได้อย่างไร
๑๐. ทำอย่างไร โครงการนี้จึงจะมีความยั่งยืน

๑. ชวนคุย “สิ่งที่อยากเห็น” และ “สิ่งที่อยากทำร่วมกัน”

สิ่งที่อยากเห็นร่วมกัน	สิ่งที่อยากทำร่วมกัน
๑.	๑.
๒.	๒.
๓.	๓.
๔.	๔.
๕.	๕.

๒.วิเคราะห์ถึงสิ่งที่สนใจร่วมกัน

- a. สาเหตุที่เกี่ยวข้อง
- b. ช่องทางที่จะแก้ปัญหา
- c. ใครบ้างที่จะมาร่วม

สถานการณ์ที่สนใจ	สิ่งที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาได้	คนที่จะชวนมาร่วมทำงาน
๑.	๑.	๑.
๒.	๒.	๒.
๓.	๓.	๓.
๔.	๔.	๔.
๕.		

๓. พุคคุยให้เห็นการคิดว่า เหตุการณ์ที่สนใจรวม จะส่งผลอย่างไรต่อตัวเรา/ชุมชน/สังคม

สถานการณ์ที่สนใจ	ผลต่อตัวเรา	โอกาส

๔. มองออกไปให้กว้างกว่าตัวเรา/ชุมชนของเรา โดยมองหาคน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ที่คิดว่าน่าจะชักชวนจะช่วยกันทำงานเพิ่มเติม

ชักชวนใครมาช่วยกันทำดี...	
๑.	๖.
๒.	๗.
๓.	๘.
๔.	๙.
๕.	

๕. ชักชวนมาแล้วทำให้เขาฟังถึง ความฝัน ความตั้งใจ สถานการณ์ ทุน/สิ่งที่มีอยู่ แล้วหา
ความสนใจและวิธีการจะทำงานร่วมกัน

คนไหนแหละที่จะมาทำร่วมกัน	จะร่วมกันทำงานอย่างไร ใคร / บทบาทหน้าที่อะไร
๑. ๒. ๓. ๔. ๕.	๑. นาย.....มีหน้าที่.....

๖. ช่วยกันคิดคำว่า ถ้าจะใช้สถานการณ์ ที่เราสนใจร่วม เป็นโอกาสในการทำให้จินตนาการ
ร่วมของพวกเราเป็นจริง ต้องทำอะไรบ้าง ต้องทำให้ได้ผลอะไรบ้าง

สิ่งที่ต้องมี/ต้องทำ ให้เกิดขึ้น	ใช้สร้างให้จินตนาการร่วมเป็นจริงอย่างไร

๗. เพื่อให้เกิดสิ่งนั้น จำเป็นต้องทำอะไรบ้าง หรือมีกิจกรรมอะไรบ้าง มีขั้นตอนอย่างไร
กิจกรรมนั้นจึงสำเร็จ ต้องใช้ระยะเวลาเท่าไร

กิจกรรมที่ต้องทำ	ขั้นตอนที่จะทำ	ระยะเวลา

๘. แต่ละกิจกรรม ต้องใช้งบประมาณเท่าไร อุปกรณ์เครื่องมืออะไรบ้าง จะเอามาจากที่ไหน

กิจกรรม	งบประมาณ	แหล่งที่จะได้มา	วิธีการที่จะได้มา

๙. คิดถึงสิ่งที่หวังจากโครงการว่าคืออะไร และอะไรคือสิ่งที่เราไม่อยากจะเกิดขึ้นในโครงการทั้งในเชิงกระบวนการและผลลัพธ์ และจะมีวิธีการที่จะรู้ใน 2 เรื่องนี้ได้อย่างไร

สิ่งที่หวังอยากให้เกิดขึ้น	ถ้าเกิดแล้วจะรู้ได้อย่างไร

๑๐. ช่วยกันค้นหาว่า เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว เราจะเดินหน้าต่อไปอีกได้อย่างไร แม้ไม่ได้รับการสนับสนุน

สิ่งที่บอกว่ายั่งยืน	ลักษณะที่บ่งบอก

หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มตามพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามขั้นตอนการเตรียมความคิดการเขียนโครงการ โดยมีพี่เลี้ยงลงไปพูดคุยตามกลุ่มต่างๆ

ช่วงบ่าย : เริ่มเวลา ๑๓.๐๐ น. – ๑๕.๐๐ น.

ขั้นตอนการเตรียมความคิดการเขียน โครงการ (ต่อ)

หลังจากวันนี้

- พี่แม่/ป้าอ็อค จะลงไปพูดคุยกับน้องๆ เพื่อเขียนข้อเสนอโครงการที่สมบูรณ์กว่านี้
- ช่วงเปิดเทอม ร.ร.หนองชุมแสงวิทยา บ้านแหลม
- ช่วงปิดเทอม ร.ร.อรุณประดิษฐ์ บางจาน

ความรู้สึกละสิ่งที่ยากบอก

แต่ละคนสะท้อนความรู้สึกละสิ่งที่ยากจะบอกในการอบรมครั้งนี้

นางสาววี ชำนาญกุล
ผู้สรุปรายงานการประชุม

สรุปกิจกรรมเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน

วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๔

ณ ห้องประชุมใหญ่ โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

ผู้เข้าร่วมเวที

๑. คช.จิรายุ พรมณี โสภา
๒. ค.ช.วีรพันธ์ ม่วงนาค
๓. ค.ช.สพรัฐ ถิลาจิตต์เจริญ
๔. ค.ช.อำพล แก้วศรีสุข
๕. ค.ญ.นันทนา ทองคำ
๖. ค.ญ.สิริมา คงวัฒนา
๗. ค.ญ.พัชชา จันทร์กระจำ
๘. ค.ญ.เรณู พูลแก้ว
๙. ค.ญ.อารีสา มากแสง
๑๐. ค.ญ.สุนิสา ชูทอง
๑๑. ค.ญ.รุจิรา นามเที่ยง
๑๒. วรณภา ชูเชิด
๑๓. ชีรภัทร เทศนาม
๑๔. ค.ญ.ธนัทชนก นาคพูล
๑๕. ค.ญ.ชาลิสา อ่วมอ้อ
๑๖. ค.ญ.อินทิรา ทองรักษา
๑๗. ค.ญ.วันเพ็ญ จันทร์ชะล๊ะ
๑๘. ค.ช.พรชัย สาลีคุปต์
๑๙. ธวัชชัย พลเก่า
๒๐. ค.ญ.มยุรี นามเที่ยง
๒๑. นายเชาว์เวช เพ็องฟู
๒๒. นางอำพล นาครักษา
๒๓. นางเป้งรำ มีทิม
๒๔. คุณบุษบา เทียนน้อย
๒๕. นางสุนันทา เพ็ญสูงเนิน
๒๖. นางนันทนา คันตังสี
๒๗. นางอำพร
๒๘. นางเชื้อ ชูทอง

๒๙. นางละออง ใจซื่อ
๓๐. นางประเสริฐ ม่วงงาม
๓๑. นางดวงเดือน ไชยวงษา
๓๒. น.ส.จารุนันท์ สว่างแจ้ง
๓๓. นางทิพย์วรรณ เจริญรมณ์
๓๔. คุณพรพิมล ประสมทรัพย์
๓๕. นางอุกซัน อาริยะ
๓๖. นายจักรินทร์ นามเที่ยง
๓๗. นายสมบัติ ทองนวล
๓๘. นายสมโภชน์ แด้มฤทธิ์
๓๙. คุณอารีย์ เทียนอิน
๔๐. นายธงไชย เจริญปี
๔๑. นายประจันต์ ไกรเพชร
๔๒. นางบาทัน คนคล่อง
๔๓. นายอเนก แด้มฤทธิ์
๔๔. น.ส.สุนันต์ อินทร์ปรุง
๔๕. นางพรณิภา บุญประดับ
๔๖. นางสาวราย สุกใส
๔๗. นายถวิล คึกพราย
๔๘. นายแสง อยู่ทราย
๔๙. นายพิมพ์ ทับสี
๕๐. นายนาวี ชำนาญกุล
๕๑. นายคั่นตะวัน บุญแจ่ม
๕๒. ค.ญ.ธรรธิดา บุญแจ่ม
๕๓. น.ส.จิราภรณ์ หนูสัมฤทธิ์
๕๔. น.ส.ชมพูนุช ชูติชูเดช
๕๕. นายเอกชัย อังกาบ
๕๖. นายวิกรม เสือดี
๕๗. นายสุทธิลักษณ์ โดกทอง
๕๘. น.ส.สุธิดา แสงเพชร
๕๙. นายโจสิงห์ บรัมย์บรา

๖๐. นายบงการณ แก้วชุม

เริ่มประชุมเวลา ๐๕.๐๐ น.

น.ส.จิราภรณ์ หนูสัมฤทธิ์ (น้องมาย) และ นายคันตะวัน บุญแจ่ม (น้องโฟม) กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมทุกท่านและแนะนำตนเองว่าเป็นนักวิจัยจากโครงการศึกษาแนวทางการเรียนรู้และฟื้นฟูคุณค่าประเพณีวัฒนธรรมบ้านบางจานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ค.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี ซึ่งวันนี้จะชวนที่ๆ มารับทราบกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่ได้ทำมาตลอดระยะเวลา ๒ ปี หลังจากนั้นได้ให้ผู้เข้าร่วมทุกท่านแนะนำตัวว่าเป็นใคร มาจากที่ไหนกันบ้าง

คุณสุธิดา แสงเพชร (ป้าอ้อด) แนะนำตัวพร้อมทั้งกล่าวว่าเป็นคนเพชรบุรีโดยกำเนิด ทำงาน และเป็นป้าของพวกเด็กๆ ที่ทำงานวิจัยในจังหวัดเพชรบุรี ป้าทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง วันนี้ลูกหลานของพวกเราจะมานำเสนอสิ่งดีๆ ในชุมชนหลังจากที่ได้ไปเก็บข้อมูลผ่านกระบวนการวิจัย ไม่ว่าเรื่องประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมและความภาคภูมิใจในชุมชน โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกถ่ายทอดให้ทุกท่านได้ทราบจากเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน และได้ให้ผู้เข้าร่วมแนะนำตัวเองอีกครั้งพร้อมทั้งทบทวนรายชื่อผู้เข้าร่วมเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รู้จักกันทั้งหมด

น้องมาย น้องโฟม กล่าวถึงเป้าหมายว่าอยากให้ทุกคนรู้ว่าที่เราทำมาที่อะไรบ้างรับรู้ถึงกระบวนการวิจัยข้อมูลบางชิ้นทุกคนอาจจะรู้

นายณวี ชำนาญกุล(แก้ว) นักวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ เป็นเวทีที่ให้ลูกหลานได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้าน ประวัติศาสตร์บางจานมีคืออะไร ชื่อหมู่บ้านหมายความว่าอย่างไร หลังจากนั้นให้ที่ ป้า น้ำ อา ช่วยกันนำเสนอว่าต่อจากนี้ไปจะทำอะไรกันอีกบ้างเพื่อเติมเต็มและสานต่อภูมิปัญญาให้ลูกหลานเห็นคุณค่า

ครูจูนันท์ สว่างแจ้ง รองผู้อำนวยการโรงเรียนบางจานวิทยา กล่าวต้อนรับ เป็นเกียรติอย่างยิ่งที่คณะทำงานวิจัย ผู้เฒ่าผู้แก่ มารวมตัวกัน รู้สึกทราบบ้างเป็นอย่างไร โดยส่วนตัวมีความภาคภูมิใจกับอัตลักษณ์ ประเพณี อันดีงาม ขอบขอบคุณที่มาสร้างความคิดให้กับเยาวชนบางจาน

เวทีนำเสนอข้อมูล : ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม คุณค่าจากการศึกษา

ผู้เข้าร่วมเวทีนำเสนอข้อมูล : นายคันตะวัน บุญแจ่ม (โฟม) ค.ญ.ธารธิดา บุญแจ่ม (เฟิร์นส์)

น.ส.จิราภรณ์ หนูสัมฤทธิ์ (มาย)

ข้อมูลประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย

๑. ประวัติศาสตร์ตำบลบางจาน

๒. ประวัติชื่อหมู่บ้านทั้ง ๕ หมู่บ้าน อาทิ หมู่ ๑ บ้านวัดชีสาม หมู่ที่ ๒ บ้านหนองเป็นน้ำ หมู่ที่ ๓ บ้านวัดโลกา หมู่ที่ ๔ บ้านท่ามะกอก หมู่ที่ ๕ บ้านศาลเจ้าโรงหนัง หมู่ที่ ๖ บ้านไถ่เบี้ย หมู่ที่ ๗ บ้านท่าไทร หมู่ที่ ๘ บ้านท่าใหญ่ หมู่ที่ ๙ บ้านดอนกระเบื้อง

๓. ประวัติศาสตร์วัด วัดใหม่เจริญธรรม วัดโพธิ์ชัยนิมิต วัดปากน้ำ

๔. ประวัติศาสตร์พระ หลวงพ่อเผือกวัดโลกา หลวงพ่อเผือกวันออกทุ่ง หลวงพ่อสัมฤทธิ์

ข้อมูลประเพณีวัฒนธรรม ประกอบด้วย

๑. ประเพณี งานกระเจด การดำข้าวเฒ่า

๒. การละเล่นพื้นบ้าน กลองยาวเรือบก

๓. ศิลปะ ปูนปั้น งานปั้นหัวสัตว์

๔. อาหารคาวหวาน อาหารคาว แกงหัวตาล แกงใบมะขามอ่อน อาหารหวาน ขนมหรั่ง ข้าวแช่ ขนมหม้อแกง ขนมฝอยทอง

๕. แพทย์แผนโบราณ ยาสมุนไพร รักษาโรคต่างๆ เช่น โรคเรื้อรัง โรคท้องขึ้น โรคคัน โรคปวดฟัน โรคไอ ขางคกกระเพาะ ขางหระ ขางลงดับ ขางทำให้เด็กเกิดอาการชัก โรคกษัยกร่อน กษัยคาน กษัยลม กษัยน้ำ ไข้ทับทิม

๖. บุคคลสำคัญ ขวัญอิน โข่ง

นางจุฑาพร บุญประเสริฐ (เคียว) จากตัวข้อมูลทั้งหมดที่น่าเสนอเด็กได้ทำขึ้นมาด้วยตนเอง สิ่งนี้ทำให้เด็กเกิดความรักในชุมชน หวงแหวนถิ่นกำเนิด และชื่นชมกับเด็กที่กล้าทำสิ่งดีเพื่อท้องถิ่น ข้อมูลที่น่าสนใจของตำบลบางจาน ชื่อพื้นที่ที่น่าหน้าว่าบาง คือพื้นที่ขึ้นคันว่าบาง คือพื้นที่ที่ก่อนจะออกไปสู่ทะเล ในส่วนของวัดร้างบริเวณวัดแต่ละวัดอยู่บริเวณไหนบ้าง เช่น วัดชีสาม วัดโลกานอก วัดโลกาใน ของบางอย่างหนึ่งคืต่างๆของชุมชนที่กำลังหายไป

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลประวัติศาสตร์แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับพระพุทธรูปภายในตำบลบางจาน เช่น หลวงพ่อแก้ววันโลกานอก หลวงพ่อแก้ววันนอกทุ่ง เกี่ยวกับการค้นพบองค์พระ และการเคลื่อนย้ายขององค์พระที่มาสืบบุรณเป็นชิ้นส่วนมาประกอบเป็นองค์พระที่ประดิษฐานในปัจจุบัน

ร้องเพลงเรือ โดยชุมชนบางจาน

เพลงเรือมีกันมานาน สมัยก่อนมี ๓ ลำ ชื่อเรือหงส์ทอง เรือนาคราช เรือมัจฉา แต่ก่อนเล่นกันในแม่น้ำเพชร ต่อมาราชการสร้างเขื่อนทำให้แม่น้ำเพชรน้ำน้อยไม่สามารถเล่นได้ จึงเล่นบนบก เรียกว่า เรือบก มีผู้เล่นอย่างน้อย ๑๓ คน

เนื้อร้องเพลงเรือ

บอก	รับ
เอ้าพระโล	เอ้าสาระพา
เอ้าสาระพา	เอ้าพระโล
เอ้โลสาระพา	สาระพาเอ้โล
ขวัญเหนียว	ขวัญอย่าเลยไกลห่าง
ขวัญแม่ย่านาง	จงเข้ามาถึงสู่
เชิญขวัญแม่เจ้า	ที่อยู่เขาอยู่ป่า
ขอเชิญแม่มา	แม่อย่าได้ขัดขวาง
เชิญขวัญแม่บุญชู	ที่แกอยู่ขอดาย
แม่อย่าได้เกินห่าง	ขวัญเหนียว
ยกออกจากคาน	ลูกจะผ่านล้าคลอง
สาวน้อยหงส์ทอง	แม่อย่าหมองใจอยู่
โห้ขึ้นสามลา	บ้ายหน้าวังลิ่ว
หงส์ทองลอยละลื้อ	วังลิ่วไปคามถนน
ตั้งใจฝึกฝน	เหมือนคั้งคนขี่ขโมย
ได้ทีแล้วต้องโกย	อย่าให้โรยขึ้นรา

เวทีเสวนา : วิธีการเก็บข้อมูล สิ่งที่ได้เรียนรู้ จากการดำเนินโครงการ

ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา : นายคันตะวัน บุญแจ่ม (โพน) ค.ญ.ธารชิตา บุญแจ่ม (เฟรินส์)

น.ส.จิราภรณ์ หนูสัมฤทธิ์ (มาย) นายนาวิ ชำนาญกุล (แม้ว)

พิธีกรชวนคุย : นายวิกรม เกื้อคี (แก๊งค์)

แม้วเล่าโครงการ เมื่อก่อนเรียนกรุงเทพ แล้วได้พานักศึกษามาฝึกงาน จัดค่ายที่บางจาน หลังจากฝึกงาน คิดว่าน่าจะขยับอะไร เพราะชุมชนมีต้นทุนมาก อาจารย์เลยแนะนำให้อยู่กับคุณชัชฌิวัฒน์ มณีศรีขำ คุยกันเมื่อปี ๒๕๕๑ เรียนจบก็เลยชวนน้อง พุดคุยถามว่าอยากทำอะไรเพื่อบ้าน มีการอบรมพลังกลุ่มเกี่ยวกับการทำงานเป็น ทีม การทำงานวิจัยทำให้เห็นคุณค่า มีงานประเพณีถูก หลานก็กลับมาช่วยสร้างความสัมพันธ์

แก๊งค์ : ตอนแรกที่พี่ชวนทำโครงการรู้สึกอย่างไร

มาย : งง ว่าต้องทำอะไรเพราะไม่รู้กระบวนการ แต่พอได้ไปเข้าค่ายต่างพื้นที่ได้เห็นเพื่อนต่างจังหวัด เขารู้ ประเพณีเกี่ยวกับเพื่อนบ้าน เราจึงอยากรู้ประเพณีเกี่ยวกับบ้านเราบ้าง สำเนียงพูดเหนือ ฟังดูเป็นเอกลักษณ์

เฟรินส์ : พี่แม้วมาชวน งง ตามที่มา พอไปเข้าค่ายจึงรู้สึกสนใจกับบ้านตนเอง เพราะรู้สึกมีอะไรมากมาย การ ไปค่ายช่วยให้เรารู้กล้าแสดงออก

โพน : งงไม่รู้ว่างานนี้ทำเพื่ออะไร พอได้ฝึกอบรมที่บ้านกลางสวน ทำให้รู้จักการวางแผนการทำงาน การ ทำงานเป็นทีม ทำให้ผมอยากรู้เรื่องบ้านตนเองมากขึ้น

แก๊งค์ : ทำงานอย่างไร

โพน : ไปหาผู้ใหญ่ที่รู้ข้อมูล

เฟรินส์ : ไปหาผู้ใหญ่ ทำให้ช่วยเรื่องการฝึกตนเอง รู้สึกภาคภูมิใจ

มาย : ถามผู้ใหญ่ เกี่ยวกับประเพณี จุดเด่นในบ้านเรา ช่วยให้เรากล้า เชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชน

แก๊งค์ : แม้วรู้สึกอย่างไรที่น้องทำงานด้วย

แม้ว : สับสน แรกๆผมทำงานคนเดียว คอนหลังผมเรียนรู้กิจกรรมกับน้องๆ วางแผนก่อน หลังทำกิจกรรม ควรทำอะไร ได้เรียนรู้อะไรบ้าง ก่อนทำมีการประชุมวางแผน ชวนใคร ทำที่ไหน เก็บข้อมูลกับใคร ใคร ทำหน้าที่อะไรบ้าง

แก๊งค์ : ก่อนเข้ามาทำงานตัวเองเป็นอย่างไร

แม้ว : อารมณ์ฉุนเฉียว มองคนแต่ผิวเผิน คัดสินจากคนภายนอก

มาย : เล่นใช้ชีวิตปกติธรรมดา ไปเที่ยว

เฟรินส์ : เรียนอย่างเดียวไม่สนใคร ขี้อาย ไม่ค่อยกล้าแสดงออก

โพน : ไร้สาระ เล่นเกมสัปดาห์ละเวลา เข้า กลางวัน เย็น

แก๊งค์ : หลังทำเป็นอย่างไร

มาย : มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก คิดว่าต้องทำเพื่อส่วนรวม มีความคิดเป็นผู้ใหญ่ รู้จักการทำงานเป็น ทีม สร้างความสัมพันธ์ในการ อยู่กับผู้อื่น สามารถแก้ไขปัญหาวีชีวิตได้ ประสพการณ์จากการทำงาน ร่วมกับคนอื่น การปรับตัวเข้ากับคนอื่น

เฟรินส์ : ฝึกเรื่องการคิดเป็นระบบ กล้าแสดงออก เช่น การเข้าไปสอบถามข้อมูล

โพน : กล้าแสดงออกการนำเสนอ สรุปใจความสำคัญได้ จับประเด็น

- แม้ว : ได้ฝึกตัวเอง เข้าใจตัวเองและผู้อื่นมากขึ้น ได้รู้องค์ประกอบความเป็นมนุษย์ จิต อารมณ์ ความคิด
กาย
- แก๊งค์ : เป็นอย่างไรจากการทำงานร่วมกัน
- โหม : ได้รู้จักกัน สนับสนุนกัน เข้าใจกัน รู้ถึงนิสัยใจคอ คนไหนเสียสละ คนไหนเห็นแก่ตัว
- มาย : สามารถนำประสบการณ์จากคนอื่นมาปรับใช้กับตนเอง
- แม้ว : ขอบคุณน้องๆ ที่เป็นครูให้เราได้เรียนรู้ พัฒนาการของเด็ก เรียนรู้พฤติกรรม เพื่อที่จะดำเนินงาน
ร่วมกัน
- ป้าอ้อค : จากกระบวนการทำโครงการวิจัย ลุง ป้า น้า อา พี่เด็กๆ นำเสนอรู้สึกอย่างไรที่เห็นเด็กทำงานแบบนี้
- ลุงพิมพ์ : การวิจัยดีมาก ถ้าหากคนรุ่นใหม่ไม่เก็บข้อมูลไว้ ข้อมูลก็จะหายไปกับผู้สูงอายุ การหาข้อมูลจะต้อง
หาจากหลายๆ แหล่ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เช่น การใช้คำ บ้านบางกระเบื้อง หรือ บ้านคอน
กระเบื้อง คำคล้อง ๔ คำ ถิกหัวทุ่ง ลิเกหลวงพ้อ หนึ่งปากท่อ ปี่พาทย์คำดี อยากให้น้องๆ สู้ต่อไปอย่า
ท้อถอยเพื่อชุมชนของเรา
- หมอบาหยัน : รู้สึกดีใจที่น้องๆ มาเก็บข้อมูล มีความสามารถในการจัดการข้อมูล จากผู้เฒ่าผู้แก่ อยากให้มีศูนย์
เรียนรู้ เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม พัฒนาการของเด็กและเยาวชน
- ลุงโงจน์ : การทำนา ทำศาล
- น้องร่วมเวที : มีความภูมิใจที่พี่ๆ มานำเสนอให้เราฟัง รุ่นลูกรุ่นหลานจะได้สืบทอดต่อไป
- ครู โรงเรียนบางจานวิทยา : ทางโรงเรียนมีการจัดทำวิชาเกี่ยวกับท้องถิ่นของเรา เชิญผู้รู้ในชุมชนในการจัดทำ
ให้ความรู้กับเด็กนักเรียน เพราะความห่างระหว่างวัยกำลังมากขึ้นด้วยเทคโนโลยีที่เข้ามา
- พี่เสริฐ : รู้สึกชอบเด็กรุ่นหลังสนใจในเรื่องนี้ ฝากเกี่ยวกับ คุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับเด็ก การเดิน การนั่ง การ
ไหว้ อยากให้เหมือนเก่าๆ
- ป้าโต : รู้สึกดีอยากให้พื้นที่ๆ ทำเรื่องนี้ไปเรื่อยๆ
- พี่เชื้อ : ภูมิใจเล็กๆ มีความสามารถ จะคอยเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการทำนา

ภูมิปัญญาบางจาน

- พี่เชื้อ : การทำนา
- ป้าโต : การทำขนมไทยได้ ถิ่นนา
- ป้าพร : เลี้ยงหมู
- พี่ประเสริฐ : รำไทย กีฬาเปตอง
- ป้าชิ้น : เหมเรือ ทำนา ในหลวงบอกว่าประเทศไทยต้องมีชาวกิน รักษาคนทำนา
- ลุงพิมพ์ : ประวัติศาสตร์
- พี่ห่มวย : การเรียน การศึกษา
- ครูจิม : เด็กปฐมวัย การเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ สร้างรากฐานของเด็กๆ
- อ.นุช : เล่นนันทนาการ หุ่นมือ เล่นนันทนาการประวัติศาสตร์
- พี่นุชบา : เย็บผ้า ถักผ้าพันคอ
- ตำบลบางจานมีผู้รู้ภูมิปัญญามากมายอยู่ที่เราจะช่วยกันค้นหา ความรู้ภายใน โรงเรียนอย่างเดียวเอาตัวไม่
รอด ความรู้ที่อยู่ภายในชุมชน

นิทานจากลูกพิมพ์

มีครอบครัวว่า หนึ่งอาศัยอยู่ในป่า ข้างบ้านมีอาชีพเลี้ยงไม้ เด็กคนหนึ่งอายุ ๗ ขวบ อยู่ในครอบครัวนี้จึงไปตามคนเลี้ยงไม้ว่า ในป่ามีสัตว์อะไรบ้าง คนเลี้ยงไม้ก็บอกว่า มี สัตว์ต่างๆ นก กระต่าย ค้างคาว ไม้ กกล้วยไม้ เด็กคนนี้จึงขออนุญาตแม่เข้าไปในป่า แม่ไม่อนุญาตถ้าหากเข้าไปในป่าให้ควายป่ากัดตาย แต่เด็กคนนี้ก็ตามคนเลี้ยงไม้ไป ป่าที่มองให้เห็นแสง เขียวพื้นดินชื้น ไม่มีถนนเดินไปเจอกระต่าย นกถึงแม่ถ้าหากแม่พูดด้วยความเกรียติก็ขอให้ควายป่ากัดตาย ถ้าหากแม่พูดด้วยความรักก็ขอให้ควายป่ามันหนี พออธิฐานเสร็จกระต่ายก็วิ่งหายไป เด็กก็เลยเดินมาเจอกับคนเลี้ยงไม้แล้วก็พากันกลับบ้าน นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ที่แม่ว่ากล่าวตักเตือนก็เพราะว่ารักเรา

ฝากการออกกำลังกายคือการ ประคองผู้ที่ล้มไว้ลุกขึ้นมาที่มีที่อยู่ที่ยืนได้ การให้ ๔ ประการ การให้ออกาสให้เกียรติ ให้กำลังใจ ให้อภัย จิตเป็นกุศล จิตเป็นสาธารณะ ทำประ โยชน์เพื่อชุมชน สังคม

ปิดประชุมเวลา ๑๒.๓๐ น.

นายนาวิ ชำนาญกุล

ผู้สรุปรายงานการประชุม

ข. รูปภาพกิจกรรมของโครงการ

อบรมพลังกลุ่มและความสุข วันที่ ๒๐-๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๑
ณ บ้านกลางสวน อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม

เวทีทำความเข้าใจและเก็บข้อมูล วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๒
ณ บริเวณหน้าบ้านคาน้อย หมู่ ๑ ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

พี่เลี้ยง ถ่ายสื่อเรียนรู้แม่บ้านเพชรบุรี วันที่ ๒๔-๒๖ มีนาคม ๒๕๕๒
ณ วัดท่าไชยศิริ ต.สมอพลือ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

ถ่าย “จุดประกายความคิด ตีตราทางปัญญา วันที่ ๑๕-๑๗ มกราคม ๒๕๕๓
ณ โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

กิจกรรม “ศิลปะหรรษา พาสฐสรรค์” ตอน ศิลปะสำหรับเด็ก ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑๔-๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓
ณ โรงเรียนบางจานวิทยา ต.บางจาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

เข้าร่วม Work Shop การเขียนข้อเสนอโครงการ
โครงการ เยาวชนจิตอาสา...พัฒนามาตรฐานเครือข่ายเยาวชนอนุรักษ์แม่น้ำเพชร
วันที่ ๕-๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ณ สวนเพชรรีสอร์ท ต.ท่าไม้รวก อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี